

Pră valja Kăluculuј II

*Влашке народне приче
и умотворине за децу
Записивачи Источне Србије*

*Славица Јовић Колеровић
Вића Митровић Митра
Драган Стојањеловић*

Прво издање
Година 2015.

Издавач
Вића Митровић Митра
Рановац ББ, 12304 Рановац
www.vica-mitrovic.ch

Технички уредник
Миленко Јекић

Графичко решење
Милета Јеринић

Тираж
500 примерака

Штампа
Штампарија Стојадиновић,
Петровац на Млави
Српских владара 180

Предговор

Записи и сећања

После мале збирке песама намењених деци, ево нас опет у вилинској долини где су сва чуда могућа. Овога пута смо из доба нашег детињства донели прегршт народних умотворина у прози. Бележећи их, записивачи обично дају податке од кога су и кад чули назначену песму или причу. На тај начин нам указују на директан извор записаног штива. Моји су записи из сећања. Нико од мојих чланова породице није у животу, а време када сам чула и слушала ове умотворине је доба мог детињства. Све ове приче и остале умотворине чула сам од моје прабабе Павлије Јовић (рођене Бицић, 1870-1963), бабе по оцу Драгиње Јовић (рођене Мутуљевић, 1900-1976) и од моје мајке Косане Јовић (рођене Дамјановић, 1932-2010). Верујем да сам нешто чула и од људи из непосредне околине са којима сам одрасла, али ове три жене су мени биле моја три извора народног стваралаштва. Оне су биле моји приповедачи, васпитачи и моји учитељи.

Приче „Фирга“, „Кољешйцѧ качамак“, Врбоатѧ“ и „Фата саракѧ дѧ мумѧ шй Сйнтоађери“ испричала ми је моја снаја Драгана Колеровић (рођена Јефтић, 1978) а она их је чула од свог деде Милета Јефтића

(1933 -2004). Записала сам их због свог искуства верујући да је свака породица мала збирка народног предања. Нажалост ово свеукупно народно благо је неприкупљено и несистематизовано, те је много тога отишло или ће отићи у заборав.

Када сам почела да записујем, мислила сам да памтим једну или две приче. Затим мало по мало, дан за даном у сећање су неким чудом почеле да се појављују давно испрличане приче. Одговорно тврдим да сам исто толико, ако не и још више заборавила. Слушала сам и бајке о „кози и три јарета“ и верзију „Ивице и Марице“. Из прве бајке су ми у сећању остали само стихови када коза дозива јариће:

*Треи једз, кукуједз
Уша мами дашкиђец
Кă мама вă адуше воă:
Фрундзă ѓн будзă
Лапће ѓн цйцă
Дроб дă сарă,
ѓн спинарă.*

Или када баба вештица хоће да испече девојчицу у пећи (верзија Ивице и Марице):

*Шăдз фатă, прă лопатă,
Шăдз мамă дă ѓм аратă!*

Ове две лепе бајке сам заувек изгубила, затим шаљиве и сатиричне приче о народном

шерету Пакалу... То ме је пак учврстило у одлуци да запишем бар оно што је у сећању преостало. Мислим да је исти мотив инспирисао и Вићу Митровића и Драгана Стојањеловића.

Ова збирка нема превод на српски језик, јер је провођење један одговоран и стручан посао. Превод народних умотоворина са влашког би требало да буде неки од будућих пројеката, а ја верујем да за такав подухват има младих и образованих људи, који га могу реализовати. Ова мала књига нас старије враћа у детињство, у доба петролејки, воловских запрега, у доба чобанских стада, седељки и топле погаче испечене од брашна са наших поточара. Намењена је деци као помоћна лектира где се као факултативни предмет учи влашки говор и румунски језик. На крају намењујемо је свима који желе да је прочитају.

Славица Јовић Колеровић

I Поглавље

**„Кйњи латрѧ, вйнту баће“
(Влашке народне приче из Млаве)**

Славица алу Кољероњи

Провербе (Пословице)

1. Фуга йј рушыносă, ма је санатоасă.
2. Фуртац мулц ће ласă даскулц.
3. Ку ше кынтар дај, ку ала шй јај.
4. Каре сă ћеме да брибец, аала ну самăнă кйњипă.
5. Фрацй йс фрацй, дар бриндза йј прă бањи.
6. Мина а ђирјапта, о таје пр- а стинга.
7. Шапће фјаће ла пърјаће, моаре кйњилги да сăће.
8. Ла мăру ал лабдат дуће ку сйну, а ну ку трашта.
9. Фата бунă ну трјаешё отару.
10. Унђе јестă уои, јестă шй фој.
11. Са рйс драку да порймбă, ка је мăј њагрă дă кйт јеал.
12. Трйгоала спарже оала.
13. Нује ниш јарнă буне, ниш бабă фрумоасă.
14. Газдалуку је дă врјаме, сарашйја дă вешије.
15. Кйтра ал накăжит шй кулкумешу се йнкорује.
16. Дуће вријаме, вино вријаме.
17. Нйш куркоњу ну с- ар душе ла нунтă, ма йл дук прă брукă.
18. Ну крапа алба, пана ну ажунже јарба.
19. Каре врја с- аступе гура сатулуј, мăј бун сă пазаскă јепури йн падуре.
20. Ла масă нује отар.
21. Гура минће, гура манйнкă.
22. Апа трјашё ноао петри, ши јар је куратă.

23. Урсу ну жоакă нума ла о ушă, ма мерже рйнд.
24. Ну ће рйђе дă њима, ма шкипец йн сйн.
25. Тот йј њинже шй тот йј плынже.
26. Њиш роститу сă ну йл афље, ниш шина сă ну йл трјакă.
27. Нује сујш фăрдă коборйш.
28. Асарă а фиост бик, дар дасњацă вакă.
29. Пйна копилу ну сă плынже, мумă- са ну йј дă цйцă.
30. Дйнтр- ун цйнциари, факу ун армасар.
31. Калу ал арум сă душе йн вагаунă ку тот ку кошија шй ку газда йн кошије.
32. Дă ше њиеми, ну нйш скăпи.
33. Мума је шума.
34. Копилу фăрде татă је сарак жуматаће, дар фăрдă мумă је сарак дă туот.
35. Фрумосу фрйнже осу.
36. Ворбă мултă, сарашије гоалă.
37. Ше ји йн гушă шй йнтра ушă.
38. Мăј апропе је пиалă дă кйт кимјеша.
39. Вашйльи сă лйнг прă рйнд.
40. Фламйду ну ашһаптă копту, њиш голу налбиту.
41. Ну сă поаће баће шута шй корнута.
42. Ми-с карат шй йн кар шй йн кошије.
43. Ну ймблă драку дупă ом, ма ому дупа драк.
44. Кум йц ашһернь, аша шй дорми.
45. Шоара зборă Дунăрја, шй јар је шоарă.
46. Шоарă лу шоарă ну скоаће оки.
47. Грйу скапă дă мулће рăље, нума ну поаће скăпа дă мйна а рйа.
48. Ну њинже, кă се фије калд.

49. Ше аструкă помйнту, душе дору винту.
50. Тот саку йш афлă пјаџику а луџи.
51. Ал накажит сă йнспинă шй йн кољешă.
52. Туот Цйгану йш лабдă шокану, дар Цйганка њиковала.
53. Оаја врја тот, нума сă но мулџи шй сă ну о тунџи.
54. Ну кйнтă Марија, ма кйнтă ракија.
55. Дăкă јестă вак, јестă шй љак.
56. Рăу виње дйн фуга.
57. Ше а катат, а шй афлат.
58. Слута ће слућешће, шй бажокура ће бажокурјешће.
59. Нује милă дă сйлă, њиш драг дă њевоје.
60. Болобоњу ал мик расторнă кару.
61. А фужит дă шумă шй а дат прăстă бубă.
62. Кум је дйнтйџ, аша је пăнă ла капатйџ.
63. Прă каре ла мушкат шърпиљи, сă ћеме шй дă рймă.
64. Ну ће руга ла манастърја фърдă љак.
65. Тоатă пасърја кйнтă кйнџику јеј.
66. Пуршелу ал рйџос манйнкă пјара а бунă.
67. Јеу йл бат йн сйн, јеал јасă прă мйџикă.
68. А трекут мйндзу џалу, шй јепуру дунга.
69. Лупу ну мăнйнкă прă порйнкă.
70. Каре йнпарће, парће йш фаше.
71. Ш- а трајит трају, шй ш- а мйнкат малају.
72. С-а рйђе ка муту ла лапће.
73. Оаја рйа имплѐ гăљата* дă лапће, шй дă ку краку шй о варсă.
74. Оиљи ам пăзит, оаје ам уђит.
75. Мăј апроапе-с џинцй дăкйт паринцй.

76. Каре ну дѣа ла под, о сѣ дѣа ла пунѣ.

75. Кѣнѣ латрѣ, вѣнту баѣ.

* гѣлата - кофа

Компарације (Поређања)

1. Амарѣ ка пељину.
2. Дулше ка мјерја.
3. Галбин ка шара.
4. Румѣн ка мјара.
5. Факут ка јега ѣн дунж.
6. Ђирјепт ка луманарја.
7. Ому је ка уоу.
8. Ускат ка прау.
9. Грјѣу ка пјатра.
10. Рѣше ка гјаца.
11. Бун ка пѣња.
12. Ворбитори ка шокѣту мори.
13. Цѣње ворба ка шѣру апа.
14. Лушешѣе ка соарилѣи.
15. Мјерг мушѣи ка Туршѣи.
16. Пуѣе ка шовила.
17. Његру ка пана корбулуј.

Дѣ ворбит јут (Брзалице)

Калкѣ капра прѣ пјатрѣ,

крапѣ пјатра ѣн патру.

Крапѣј капу кѣпри,

кум а крапат пјарта ѣн патру.

Карамидарју ворбјешће
ку карамикдарица карамидарешће.

Дă ўтрабат (Питалице)

Каре ће сарутă?

Рутă, Рутă каре ће сарутă?

- Ал ку шуба руптă!

Унђе је банка?

Банка ла Јанку; Јанку сă моарă, банка сă
моарă!

Даскйнћише дйн глумă (Шальиве бајалице)

Ам, ам миљгигош,
кйтиј вара сă кош,
тоамна сă ће сторжі
кйт калдарја сă ће фаш!

Капуље, дракуље, фирјај афурисйт
Йн гард аљинат, дă шоарă мйнкат.
Тамйњат ку прибој дйн мунће
сă- ц сарă оки дйн фрунће!

Глумă (Шала)

Мă фуртаће, јапă- ц кађе,
мйндзу йц моаре дă куфоарје!

Шумјелш (Загонетке)

1. Унђе руја рујешће, јарба ну мај крјашће.
(фоку)
2. Ноа фрац йнтр- о кимјеша инбракац.
(устурој)
3. Шумалкă, шумалкă ће мушкă дă фалкă.
(пурику)
4. Стрйгă шујка ла завоарă, ор сă јеасă, ор сă моарă.
(бешйна)
5. Дуће йнколо, вино йнкоаш.
(фиризу)
6. Ун цйган спйдзурат, йн гард аљинат.
(стругуру)
7. Да јиш пăн' ла мунће туот дзалье манунће.
(фурњишилџи)
8. Доуă шуљиће, доуă болдйњиће, патру стау,
патру дау, шй ун фаластйк.
(вака)
9. Доуă шуљиће, доуă белџиће, ун фаластйк,
шй ун рăдзймуш
(пуорку)
10. Шумалкă, шумалкă ће јау дă фалкă шй дау
ку ћиње дă салкă
(кљеашћилџи)
11. Ћериле ку ун окју
(аку шй урекилџи)
12. Њијаћита йн флокуосă
(мйна йн мануше)
13. Лунга мја йн гаура та, фусу мјеу йн
куру теу
(цапа йн клање)

14. О ваке ку цйца йн шеаље.
(каса)
15. О баг вије о скот моартă.
(менункиљи де кињйпă йн топилă)
16. Сус стеаље, жос стеаље, цйњимиће биње
пјаље
(жеару)
17. Оп строп мндра йнгроп, фуње јеасă гјам
сă фаше.
(коврагу ку дуљаћиљи)

Повјешћ де глумă (шалъиве приче)

Пакат ор нује пакат

А йнтрбат ун уом попа:

- Попе, дар је пакат к- ам дат ку кожоку
лу тата дă помйнт?
- Нује пакат, йј спусă попа.
- Мă попе, м- ам зујтат сă йц спун, кă шй
тата а фуост йн кожок.

Кум а кумпăрат Румйњиљи пјашће

Са ворбăск доуа мујери сă сă дукă ла
Дунăре сă кумпере пјашће. А йнплут кйтă о
траштă дă грйу, са йнкрошњат ш- а пљекат
ла Дунăре. Кйнд ажунс ал пескатори, уна дйн
јеље йл интрабă:

- Сă ње дај кйта пескоатă, сă- ц дйăм
кйта грйотă?
- Шта је? – Йнтраба Сйрбу кă ну
йнцельежа њимика.

- Фуж соро, кă врѐеу сă ње таје!

Мујериљи с- апукарă сă фугă ку трашћилји инкрошњаѐе.

- О Боже, Боже! - сă мира Сйрбу дă јеље.
- Фуж фа, кă о сă ње оморă, шă о сă ње лапиѐе ин буож!

Вара ку јарна

Сă интйњит вара ку јарна:

- Бунă дзйуа, мушоасо! - дзйша вара кйтрă јарнă.
- Сă фи санатосă верманосо! – йј спусă јарна лу варă.

Трагула шй калдарја

Сă- нтйњит ин друм калдарја ку трагула.

- Унѐе ѐе душ ту, другă лунгă? – интраба калдарја прă трагулă.
- Ше мă интраби ту, арса ин кур?

Је бунă фата, дар је бунă шй вардза

А вењит пецйторй ла каса фјаѐи шй тоатă сара са ворбит ше сă ја ку фата, кйт, шй ше поаѐе татă- су сй ѐја, пăнă с- а амйнатат. Дă шинă јера вардзă фјартă. Д-о шадзурă сă шинѐе. Мăј ла урма, ѐе ѐјацă ин гйнд сă интрабе шй бекјару да йј плаше фата. Бјату дă копил ку гура пљинă ѐе спуња:

- Је бунă фата, дар је бунă шй вардза!

Каре је мăј таре

Сă лабдат ун уом кăтрă алалалт:

- М- ам батут асарă ку уну йн сат шй йл рупсăј ку батаја.
- А пăј кум а фост? – йл йнтраба алалалт.
- Јакă аша: кйнд јеал прă миње дă барбă, јеу ку ђунци дă јарбă. Кйнд јеал прă миње дă кикă, јеу прă јеал дă опинкă.

Вйнту шй кожоку

Са аћејат ун уом ђинăр, ш- а пљекат ла весельеје, киџит йн цоалге ној. Вйнту са-йнфлат сă батă кйт поаће шй лге спунџа лу цоалге:

- Цукувă дă цоалге нуој, кум о сă трјек јеу прйн вој!

Кожоку сă рйџа шй йл йнтрабă:

- А ше ај дă гйнд ку миње?
- Ту, поџо таш!

Фабулă (Басне)

Шоара микă ку а маре

А крескут шоара пуји пăн» а ажунс збуратори. Лува шй йј йнваца кум сă сă пазаскă дă туоц душмањи, а мăј мулт дă уом.

- Кйнд вједз уому кă сă апљакă, збоарă кйт поц, кă поаће ја пјатра дă жос – йл инваца шоара.
- А ше сă фак дăкă јеал а багат пјатра йн сйн? – йнтраба шоара микă.
- Атунш, зборă ку Думњедзăу, кă шџи мăј мулт дă кйт миње! Йј спуса шоара а батринă.

Ому шй мерла

Сапа ому примовара ла виње, дар прӑнгӑ жеал мјерла збура дйн крајнг йн крјанг, шй фишкоња.

- Вино мјерло, сӑ сапӑм виња – о кема уому.
- Ну пош акума – йј спунџа мјерла.
- Акума йм фак кујбу, а пӑј сӑ йм скот пуји шй сӑ йј крјеск, ма ла тоамнӑ, кйнд ви куљеже виња, о сӑ вин ку пуј ку тот.

Легенде (Легенде)

Спйндзи, копиј сараш

Спйндзи трајеск супт помйнт ку маџхојка. Јарна, кйнд сӑ фаше кйта врјаме бунӑ жеи асимпт калдурӑ шй йнтрабӑ машхојкаӑ:

- Мумӑ, дар је врјамја сӑ пљекӑм?

Машхојка, думшаноасӑ лье спунџе:

- Са йнкалдзит, пуџец сӑ расриц.

Спйндзи расӑр дйн помйнт, ма пӑнӑ йс йнкӑ миш шй гој, про дӑ фригу шй јешйрӑ афарӑ пӑнӑ ну виње примовара.

Дӑ аја најинџа лу тоаџе флорилџи ла йншепугу лу примоварӑ мај најинџе куљежем спндз.

Поваста лу Бубан

Вродатӑ, дамулт, кйнд ла ној ера Турши, а фуост ун Турк рӑу шй њебун, каре фаша маре рӑље шй тоатӑ лумја авја фрика дӑ жеал. Сӑ

поатă оморй шй затри сату шй вилајту, лува о капрă шй ун шур, шй батйнд тоба, мержа дă ла касă ла касă.

Мйна омињи сă гйшаскă ше аре ку јеал. Дăкă ому а спус шур, јеал а дзйс кă је сйтă, дăкă омињи дзйша кă портă капрă, јел а дзйс кă је пйрш. Шй каре гуђе ну а шћут сă гйшаскă, јел аала йл омора.

Мергйнд, аћунсă ла о касă унђе њима ну јера, дăкит о бабă батрйнă.

- Ше је аста бабо, сйтă ор шур, пйрш ор капрă?

Дар баба йј спунџа аша:

- Аста је затра патра, затрења вилајтулуј!
– Турку кйнд аудзй лападă шуру, оморй капра, дар тоба о зврљи прă о коастă йн ваље.

Тоба бумбоња, дйн пјатрă йн пјатрă пăнă ну ажунсă йн огаш шй сă спарсă. Дă аја аала лок йн Манастирца сă кјамă Бубăн.

Поваста лу албинă

С- а нумит Думњедзăу с- астрнгă тоаће суфљићилџи дă прă помйнт ла йнтйњарă маре. А врут сă вадă тоће жоавињилџи ше јеал ља факут, шй ља ласат сă трјаскă прă помйнт. Шй мик, шй маре ше мјерже шй ше збоарă, ла аскултат, шй са астрйнс йн обору Думњедзăулиј. Вењирă шй лупи, шй урши, шй пăсарилџи, шй тоаће гонгице дă прă јарбă.

Тоц а баут ш- а мйнкат, ма кйнд сă апропијат сара аришу сă ругă дă Думњедзăу с- йл ласă сă сă дука ла каса луј:

- Доамње, ла ћиње је тот бун шй фрумос, ма јеу м- аш душе ла кас мја.

Думњедзәу сә мира дә ариш?

- Дар мәј поаће ва фи врунђива мәј бун дә кйт ајиша, унђе авјец дә тоаће?

Ариш сә про руга:

- Аиш ла ћиње дә тоаће јеастә, шй каса тә је фрумоасә, шй маре, кум нума ла Думњедзәу поће сә фије. Ма јеу ми- с йнвацат ла каса мја, кә ја ми мије мәј фрумоасә прә лумје.

Думњедзәу йл слободзй са пљеаше акас, ма трамјесә албина сә збоаре дупа јел, ку фуришу, сә ну о вадә аришу. Дар кйнд сә ва йнторша напој, с- йј спунә кум је каса лу ариш дә фрумоасә, дә лу ариш ји аша дә драг дә ја.

Албина јера албә шй фрумоасә. Збура сә ну о вадә аришу. Јеал мержә кйт мержә пәнә ну ажунсә супт о фрундзә маре дә ропан. Сә багә супт фундзә шй сә кулка прә шәаље:

- Кум јеш ту дә мйндрә кашоара мја! Њиш ла каса лу Думњедзәу нује фрумос ка йн ћиње!

Рәђика ун крак шй слонодзә о бешйнә. Рәђика прә алалалт, шә јар мәј слодзй уна. Албина збура дә прә фрундзә дә ропан, шй ариш о аудзй:

- Мйнкацар какату каре ћ- а мйнат дупә миње!

Лу албинә йј фу аша дә рушйње, дә његри тоатә, шй сә йнгинђа кум сә йј спунә лу Думњедзәу аста вуорбә.

Збура напој, ажунсә ла касә лу Думњедзәу.

- Ше ај вадзут, албино? – о йнтраба Думњедзәу.

Албина сарака йј спунґа:

- Доамње, мије ми рушйње сә йеу спун ше а дзйс аришу.

- Спунґе тот прә рйнд ну- ц фије рушйње – јар о мйна Думњедзәу.

Албина йј спусә тот прә рйнд. Мәј ла урмә йј до спусә шй ше а ворбит аришу кйнд а аудзйто збурйнд.

- Дәка какату тәу поаґе с- йл манйнше Думњедзәу, д- акума пај пәнә лумја с- йл манйше шй мик, шй маре.

Аша је пәнә йн дзйа дә астадз шй аша ва шй фи. Тоатә лумја манйнкә мјаре ше о фаше албина. Шй лу тот нат ји мәј бун ла касә луј, кум ја фост лу ариш супт фрундза дә ропан.

Свйнту Илґија шй драши

С- а мулцйт драши прә помйнт шй фаша маре рәаље лу лумја тоатә. Думњедзәу йл кема прә свйнту Илґија шй йј спунґа унґе гуґе вјаґе драши, шй ај миш, шй д-ај мари сә йј тресњаскә. Шадзу свйнту Илґија йн кошйје шй сә пусә сә трењаскә драши, унґе гуґе йј веґа. Йј тресњи прә тоц каре а фост прә помйнт. О дракојкә ку ноао драш йн буртә сә питулә йн барба лу Думњедзәу. Свйнту Илґија трасә ку трјесњиту сә омоарә дракојка, шй прйлґи барба лу Думњедзәу, дар дракојкә скапә.

Думњедзѧу сѧ мињѧја прѧ свѧнту Иљѧја ш- йл вѧрѧ йнтру- ун сак, йл лѧга ла гурѧ, ш- йл аљѧнѧ йн вѧру лу ун фат налт йнтр- о падуре.

Трекурѧ кѧца ањи. Ну плоаје, њѧмѧк ну крѧеашће йн кѧнпури, рѧуриљѧи шѧ изворѧље а сакат. Моаре дѧ сѧаће шѧ дѧ фокоаре шѧ лумѧа шѧ стоака. Дар дѧн ај ноа драш ше ја пујат дракојка, са имплут помѧнту тот дѧ драшѧ. Вѧаће Думњедзѧу кѧ лумѧа сѧ затрѧашће, јар ар трабуѧи свѧнту Иљѧја сѧ слободѧ плоаја шѧ сѧ омоаре драшѧи, ма с- а зѧтат йн ше падруе, шѧн ше лѧеамн ла аљѧнат прѧ Иљѧја.

Трамјасѧ свѧнци тоц сѧ сѧ дукѧ сѧ йл афље, сѧ слободѧ плоаје шѧ сѧ омоарѧ драшѧи. Мѧ ла урмѧ свѧнци йл до афларѧ прѧ свѧнту Иљѧја. Дупа ше а фост свѧнт, са д- о свѧнциѧт, шѧ са ускат йн сак, нума ше йнкѧ йш цѧња суфљеѧу. Кѧнд сѧ вадзу јешѧт афарѧ, шадзу йн кошѧје шѧ слободзѧй плоаје. Йнвиарѧ кѧмпуриљѧи, извоарѧйљѧи шѧ апиљѧи.

Сѧ пусѧ ку трѧесњѧту сѧ омоарѧ дршѧи, ма драш са пујат мулц, дѧ табарѧ батѧндуј ку трѧесњѧту. Д- атуншѧ йнкоаш, кѧнд гуђе трѧесњешће свѧнту Иљѧја омоаре драшѧи, ма йнтотдѧуна йј скапѧ шѧ сѧ пѧтулѧ, шѧ ну йј поаће оморѧ прѧ туоц.

Повјешѧ скурће (крате приче)

Грос, лондрос, дзѧуа ноуа коц*

А фост ун ом вадувоњ ку мулц копиј, дар ну авѧа ниш о фатѧ. Ому јера врѧањѧк, копијѧ йл

аскулта шй авја дă тоаће ла каса луј.Врјемја треша, копији крешћа, ма ну јера каре сă тоаркă, њиш сă цăсă, дар лор порњирă сă ље сă рупă цоалъилъи, шй сă уђаскă миш. Мержă крпожиц шй рупћигош. Ынтр- о сарă ому кема копији шă ље спусе аша:

- Копији мјеи мума воастрă а мурит дăмулт, дар д- атунша ѓн коаш, ѓн каса ноастрă њима ниш н- а торс, њиш н- а цасут. Уђирăм гој, шй рупћигош. Ал мăј маре дѓн вој сă сă ѓнсоаре шй с- адукă о мујере каре сă ње ажўће прă тоц.

Мѓње дзѓ тата шй фишору ал мăј маре плăкарă импецит прѓн сат, с- афље о фатă каре шћије сă цăсă. Ажунсарă ла о касă шй афларă о фатă ѓн разбој. Пѓндза фрумоасă, ћасă, барабарă, да нума кѓта прă сул. Ому о ѓнтраба:

- Фата мја, кѓт цăш ту ла о дзѓ?

Дар фат ѓѓ спуња:

- Јо цăс фир Мисѓр*, палма дзѓа*.

Д- ашиа плăкарă шй ажусарă ла алтă касă. Шй ашиа афларă о фатă кă цăасă. С- ауће д- афарă кум збоарă сувјајка шй бат брѓгълъи. Катарă ла пѓндзă, шй сулу плѓн, јеастă прă јеал ун виг дă пѓндзă. Ому ѓнтраба шй пр- атса фатă кѓтă пѓндзă цăсă ла дзѓ, дар ја ѓѓ спуња аша:

- Јеу цăс gros лондрос, дзѓуа ноуа коц*.

Атунша ому спуња лу фишору луј:

- Фата шă цăсă фир Мисѓр, палма дзѓуа, дабја сă сă аћеје нума прă ја, дар аста

ше цӑсӑ gros, лондрос, дзйуа ноуа коц,
о сӑ ӗе аӗеје прӑ ној тоц.

- Пецйрӑ фата ше цӑсӑ јут шй мулт,
макрӑ ке је gros шй лондрос.

Фус-нота

Објашњење старих мера за дужину:

*коц – (множина од кот) лакат

*палма - педаљ

*Мисйр – Мисирско (египатско) платно

Баба, фата шй кӑцаоа

Јера о бабӑ ш- авут о фатӑ шй о кацао.
Фата а крескут фатӑ маре, дар кацао а
имбатрйӗит ш- а сурдзйт. Примовара кйнд а
фост врјамја дӑ арат шй дӑ сӑмӑнат баба сӑ
йнгинӗја аша:

- Јоу ну мшј пун ӗимик йн кйнп, кӑ пӑнӑ
ла томнӑ јеу о сӑ мор, фата о сӑ сӑ
мариӗе, дар кацауа о сӑ турбеадзӑ.

А трӑкут шй примовра, шй вара, дар кйнд
а веӗит томна, баба н- а мурит, фата ну с- а
маритат, ниш кӑцаоа н- а турбат. Ӧимик н- а
саманат, ӗимик н- а куљес шй сӑ мирӑ кум сӑ
трјакӑ јарна.

Жиӗери йн касӑ

Дои омиӗ ӗиӗери траја фрумос дйн
копиларије, а шй кйнд а крескут а бекерит
амйндои. Уну дӑ јеј с- йнсурат шй са дус
жиӗер йн касӑ йн алт сат. Дупа кӑтӑва врјемје
сӑ йнтйӗирӑ футрацй. Ал ше с- а йнсурат
јера тот рупӗигос шй даспанат. Кйнд йл вӑдзу

фуртатасу, сѧ мира мирулуј кум а ажунс аша
дѧ накажит. Вадзйнду- л йн мираће ал йнсурат
иј спуња аша:

- Мѧј фуртаће, лѧгѧм кимјеша йн спаће*,
кѧ шй јеу ај лѧга прѧ тѧ кинд ће ви
йнсура.

*лѧгат ла шеаље динапој

Ујка шй њепоту

Принтр- о падуре маре мержѧ ујка ку
њепоту. Мергйнд ђецѧрѧ прѧстѧ о капрѧ
пердутѧ дѧ пакурари. Принсѧра капра, дар
ујка дзйшѧ аша:

- Сѧ о тајем капра- ста шй с- о фрижем
прѧ фригаре, кѧ дѧкѧ ну о мйнкѧм ној,
ла нопаћѧ о манйнкѧ лупи.

Тѧјарѧ капра, о сйрујйрѧ шй о пусѧрѧ
сѧ сѧ фриге ла фок. Пѧнѧ капра сѧ йнврѧћа
прѧ фригаре, лу ујка йј ђѧацѧ ин гйнд кум сѧ
праварѧ копилу шй сѧ манйнше капра сйнгур.

- Њепоће, ајди сѧ ње спомйнтѧм уну прѧ
алту. Ал ше ну сѧ ва спомйнта аѧла сѧ
манйнше капра.
- Бун, ујкѧ, спомйнтѧ мѧ ту прѧ миње
најинће.

Ујка сѧ питула шй с- апукѧ с- йл спомйнће.
Кум гуће ујкѧсу а пробит, копилу ну с- а мѧј
спомйнтат.

- Јеш ујкѧ дйн падуре, акума је рйнду
мјеу сѧ ће спомйнт.

Копилу сѧ дусѧ йн падуре, лува пѧлѧ дѧ
капрѧ шй о йнплу дѧ фундзѧ ускаће, шй с- апукѧ
с- о батѧ ку ун шумѧг вајтйндусѧ йн гурѧ маре.

- Ау, лăлă, лăлă, ну мă баћа реу прă миње, кă ну ам фурат јеу капра, ама ујка.

Ујкăсу кйнд аудза жапајељиљи шй вајтату лу њепот, ингинђа кă прăстă копил а дат пакурари каре а пердут капра, шй ла луват ла батаје. Ласă капра фритă шй ђеацă фуга, дар лу њепот йј уђи капра йнтрјагă сă о манйнше нума јеал.

Доă веришоаре

Доа феће мари трајау фрумос. Амйндоа паза оилји, шй йш спунџа уна лу алта тăјнури фећиешћ, каре фјећилји йш спун уна лу алта.

Ма лу уна дйн иеље и сă йнпарја кă аја алалтă о повăстује прйн сат, шй ну је дă кређере. Сă нуми сă вадă дар је аша, ор и с-ймпаре.

Йнтр- о дзй, пазйнд оилји, фата йј спунџа лу аја алалтă:

- Аудз веришоарă, думњикă о сă фије жок йн сат, дар јеу ми ам гатат кимјеша, ма ну ј- ам принс поаље.

Кйнд вењи думињика са астрйнсă йн мижлоку сатулуј ћињеришу шй жокă йн жок. Фата њеверњикă жокă йн жок шă ворбја таре со аудă тоц:

- Сус, сус,сус, сорујко, сус, кă поаље ла кимјешă нус.

Дар фата икљанă жука, шй йј распунсă аша:

- Ба лѣ ам пус, шй ну ц- ам спус, сѧ веђем шѣ сѧ йнгинђешћ.

Фата шй пеѿторј

А вењит пеѿторј ла о фатѧ маре. Да фата јера сйнгурѧ акас. Интрабарѧ унђе- с паринѿй, дар фата лѣ спусѧ кѧ са дус дупѧ лѣамње йн падуре.

- Вењива йндатѧ?- йнтрабарѧ пеѿторј.
- Дѧкѧ ва да наокол о сѧ винѧ мѧј йндатѧ, а дѧкѧ ва да дѧ ђирјепт, о сѧ йнсарједзѧ! – лѣ супсѧ фата.

Сѧ йнгинђирѧ пеѿторј кум сѧ фије да с- ажунђе мѧј јут ал шѣ дѧ наокол, а мѧј тйрдзйу ал шѣ деѧ дѧ ђирјепт. Фата йј кема йн касѧ сѧ ашћеће пѧнѧ паринѿй вин акас.

Йј ймбија шѣ врјау сѧ лѣ ђеа дѧ мйнкаре шй дѧ бјере. Јеј о йнтраба шѣ аре, дѧ мйнкаре. Фата лѣ спусе:

- Кйта дйн цйцѧ, кйта дѧ супт коадѧ шй кйта дйнтрѧ пишоаре.

Сѧ мира пеѿторј дѧ аша ворбе шй йнгинђа кѧ ворбјешће кум ну и шѧђе лу о фатѧ дѧ маритат.

Фата пусѧ маса, шй прѧ масѧ бардаку ку ракије, оао фриће шй заструга ку брйндзѧ дѧ оаје. Шадзурѧ пеѿторј ла масѧ шй вѧдзурѧ кѧ фата а ворбит ђирјепт. Ракија мерђе прѧ цйца бардакулј, уоу- гајина йл оаоѧ прѧ супт коадѧ, а пулпја ојилор је йнтрѧ пишоаре.

Панă жеј мѝнка ла масă, ажунсăрă парѝнци фјаћи дѝн падуре. А дат ку кару ѝнкаркат дă ђирјепт, шѝ ла расторнат к-а фост друму рăу. Пецѝторилор ље ђецă ѝн гѝнд кă фата ља спус, кă дăкă ва да дă ђирјепт о сă вине мăј тѝрдзиу.

Пецѝрă фата, шѝ ље фу прă воје к- а вадзут кă тоаће ворбилѝ жеј јера ла лок.

Орш тајкă орш мајкă

А авут паринци о фатă фумоасă, ма љеноасă шѝ ѝнађије. Каре гуђе пецѝторј ѝј вења аăја сă ѝнтоша напој. Мă ла урмă ѝј вењирă нешће пецѝторј дѝн дапарће. Вадзурă кă је фата фрумоасă шѝ санатоасă шѝ ље фу прă воје. Ма тата фјећи ну а врут сă минтă пецѝорј шѝ ље спуса кум је рѝнду:

- Фата мја је љеноасă шѝ инађије. Њиш дă ла ватрă ну сă мутă кѝнд је фоку таре, ма о мутăм ној ку тот ку скамн.

Тата бекјарулуј ѝј спуња аша:

- Фиц фăрдă грижă, ној ни сăм мулц ѝн касă, шѝ о мутăм ној кѝнд сă ѝншѝнтă ла фок.

Фата сă марита шѝ дусă ла каса сокрилор. Ђимињаца а дѝнтињ кѝнд сă скулă шадзу прă скамну ал мик лăнгă ватрă, пăнă тоц ај дѝн касă роста прѝн касă шѝ прă афарă. Тајкăсу трејнд прăн касă тот лаппада кăтă о цапљѝгă ѝн фок. Арђе фоку, са ѝншѝнтат шѝ ватра шѝ

каса, дар шй фата лангă фок. Порња сă йј
путă цольиљи шй сă о доарă пиелъа.

- Орш тајкă, орш мајкă арсеј йн фок! –
збјара фата кйт поаће.

Ма њима ну вењи сă о дукă дă ла ватрă.
Вадзу фата кă сă йнгрошат глума шă сари дă
прă скамн. Лува сă ростаскă шй ја ку ајлалц
прйн касă. Д- атунша фата са факут глоатă
дă рйнд, сокри јера мерјец ку ја. Мумăса шй
татă- су сă мира кум сокри а пременеит фата
лор, дар јеј на шћут ниш ну а путут.

Рйњосу шй мушосу

А фост дои бекјери. Уну јера рйњос, дар
алалт мушос. С- ар душе шй јеј дупа фјаће,
ма кум сă факă ку њевоја ше лъа кадзут дупă
кап. Са ворбит ал рйњос сă ну сă фрјаше, а
ал мушос сă сă шћаргă ла нас.

Пљекарă амйндои унђе фјаћилји паза
оилји. Пр- ал рйњос сă апука сă йл манйнше
рйња, дар лу ал мушос йј пљекарă муши. Ал
рйњос сă радзйма дă ун прун, шй катйнд йн
котарица- лу о фатă унђе јера кйћа фраж,
сă фрека ку шеалјиљи дă прун ш- йј спунъа
фјећи:

- Манйнкуц фатă фражіљи, сă ће душ с-
йц куљеж алћиљи!

Дар ал мушос трасă ку мйњика а стйнгă
прă супт нас, а пăј шй ку а ћирјапта јар аша,
шй йнтраба прă ал рйњос:

- А ма фуртаће, инкорто ма мјержем, акума, њн коаш, ор њнколо?

Фирга

А фост ун мош ку о баба сараш шй батрйњи. Ын касә ну мај авурә њимика дә мйнкаре, дар дә јеј њима ну авја грижә, њиш њима њимика ну лје ажута. Авја нума о кацао ше а кемато Фирга. Ынтр-о ђимињацаә мошу сә скулат дәноапће, тајә прә Фирга шй о багә њн форунә сә о фригә. Кйнд сә фрит кацаоа, мошу кемә баба сә манйнше амйндоји. Прйндзйрә шй сә сатурарә биње. Баба астрипсә осәљи дә прә масә њй јешй њнтрә ушә. Кема кацауа с- њй ђеа дә мйнкаре:

- Фирга, Фирга вино сә манйнш!

Дар мошу дйн касә њй спуња баби:

- Прә Фирга о стрйж, прә Фирга о манйнш!

Поваста дә прә Црњивйр

Ун Црњевишан са дус дупә пјашће ла Дунәре, дә сә ајбә Свећи Никола. А луват њн траштә ракије д- а јутә, са њнкрошњат ш- а пљекат ла Голймбәц. А кумпәрат пјашћилји ш- а пљекат напој. Мергнд прә пишоаре а табарйт ш- а дат прә ла ун фуртат њн Мустапић. Кйта а баут, к- а мйнкат, а шадзут ла ворбә, шй дупә ше са уђињит, а пљекат кәтрә касә.

Ажунгйнд њн Манастрица, вјађе кә јар а табарйт шй ђеацаә прә ла алт фуртат сә уђињаскә. Јар а баут ш- а мйнкат, а ворбит

ку фуртатасу шй ма ла урмă лува трашта ѝн шăље шй пљекйа акас.

Кйнд д- о ажунсă акас, тоц ѝн касă с- а мйњијат прă жеал. А трекут шињишоара, шй дзйуа а маре а празњикулуј, дар жеал а ажунс ла дзйуа а дйн урмă ла коада празњикулуј.

Кйнд вадзу ше а факут, ому лападă таршта жос шй сă вăјта

- А ма Свећ Николо, жеу прă ћиње ће ашћепт ун ан, дар ту прă миње ну ма ашћеташ њиш о дзй?

Кољешйца, качамак

А мерс ун ом прин падуре мйнкйнд о букатура дă кољешă. Ыл ѝнтйњашће алт ом, каре јера фламйнд, шй кйнд вадзу букатура дă кољеашă ѝј ћеца ѝн гйнд, кум сă ја кољеша омулуј.

- Ма фуртаће, дă ше манйнш ту кољеашă гоалă? Коло дупă дунгă јестă маре веселйје, бјеаре шй мйнкаре. Жеу вин д- аколо, ам баут ш- ам мйнкат дă тоаће.

Ому ласă букатурă дă кољеашă дупă ун фаг, ш- апукă ѝн котро ја спус ал фламйнд. Кйнд ому завйрњи дупа дунга, ал фламйнд лува колеаша дă дупă фаг шй о мйнкă тоатă.

Ал ше а кредзут кă сă душе ла веселйје, мјарсă кйт мјарсă шă вадзу кă ла минцйт ал фламйнду. Сă ѝнтоарсă напој с- ѝш до манйнше кољеаша ш- а ласато дупа фаг. Ажунсă ла фаг, кăта шй до парће, шй дă ајелалтă стрйгйнд кољеаша:

- Кољешйцѧ, качамак, јеш дѧ дупѧ фаг, сѧ вједз ше сѧ- ц фак.

Ма кољеаша ну мѧј фу, шй ому вадзу кѧ је минцйт шй праватйт.

Кум са ймпакат нурорилги

Дѧ мулт, дѧ батрињацѧ, а фост йнтр- о касѧ треи нурори. Сѧ мйњијат уна прѧ ла тоаће треи, шй н- а ворбит йн касѧ ше трабује факут.

Ѓимйњаца уна дѧ јеалге а пус ла фок оалѧ ку пасуј сѧ фјарбѧ. Йн оале а пус о мйнѧ дѧ саре. Мѧј кйта трјаше адојља норѧ шй пуње шй ја о мйнѧ дѧ саре. Мѧј йнурмѧ виње а трејља норѧ шй ну густѧ оал, мѧ пуњѧ шй ја о мйнѧ дѧ саре.

Ун мош батрйн шађа шй кукаја лѧнгѧ фок. Кйнд вадзу кѧ тоаће нурорилги а сарат оала, мѧј пусѧ шй јеал о мйнѧ дѧ сарѧ. Шадзурѧ сѧ манйше, шй вадзурѧ кѧ пасују је сарат моругѧ. Луварѧ сѧ ворбаскѧ дйнтра јеалге каре шй кйнд а сарат пасују, шй вадзурѧ кѧ тоаће ја пус кйта о мйнѧ дѧ саре. Атунш шй мошу лге спуња:

- Кйнд вадзуј кѧ вој ну ворбиц, нума сарац оала, йј пусѧј шй јеу о мйнѧ дѧ саре.

Врбоатѧ

Мержа ун уом прѧ друм фламынд шй табарйт. Јера сйнгур фѧрдѧ њима прѧ луме. Мергйнд, сѧ руга ла Думњедрѧу:

- Доамње ми- с сарак шй сйнгур прă помйнт, ну мă лăса сă мор дă фоаме шй дă сăће.

Йл вадзу Думњедзăу аша фламйнд шй накажйт шй- ј јера парарăу дă јеал. Йј јешй најинће шй- ј ђеаца о масă, шй- ј спусă аша:

- Кйнд јеш фламйнд спунье-и лу масă: Масо, йнкаркăће! Прă масă о с- афљи шй дă мйнкаре шй дă бјаре. Кйнд до манйнш, дă дзй: Масо, даскаркăће! Маса сă дескаркă шй ту о јај супт мйнă пăнă јар ви про инфламйндзй.

Ому йј мулцумја* лу Думњедзăу, лувă маса супт мйнă шй плъека пăнă ажунсă ла о умбрă гроасă шй стрйга ла масă:

- Масо, йнкаркйће! Маса сă йнкаркйа дă мйнкаре шй дă бјаре. Ому манйнкă, бау, шй јера мулт марјец кă ла скос Думњедзăу дă ла фоаме. Масо, дăскаркăће- йј спунья ому, шй о лува супт мйнă шй плъека прă друм.

Кйнд а йнсарат сара, трасă сă дйă ла конак ла о бабă. Баба йл прими ла конак, шй йл йнбийă сă шиње. Ому йј спунья кă нује фламйнд, нума йј трабје ун лок унђе сă доармă. Бабă йј ђиацă о собă, шй лувăа сă кăће прă о крапатурă ла ушă ше о сă факă ку маса ше а авуто супт мйнă. Јеал пусă маса шй- ј спусă:

- Масо, йнкаркйће! Прă масă јера дă тоаће бунатăциљи, шй дă бјере шй дă мйнкаре. Дупă ше шинă фрумос, йј

спусă лу масă: Масо, даскаркăће- шй
маса сă гољи дă тоаће ше а фост прă
ја.

Баба сă нуми сă йј фуре маса. Пăнă ому
дурмја, йј лувă маса ше ја дато Думњедзăу
шй йн локу јеу пусă алатă масă. Мйње дзй
ому лува маса супт мйнă шй пљекă, а кум фу
прост, ну бага дă сама кă баба а инскимбат
мијесйљи.

Мержă, кйт мјержă шй инфламăндзй. Йј
спусă лу масă: Масо, йнкаркăће!, ма маса ну
сă йнкарка. Лувă сă сă плингă шй сă сă вајће,
дар Думњедзăу йл аудзй шй йј јешй наинће.
Ому ал прост йј спусă кум ла праварит баба,
шй ја луват маса ше сă йнкаркă сйнгурă.

Думњедзăу йј ђиаца ун кал:

- Поартă калу аста ку ћиње. Кйнд ви фи
фламйнд спунье- ј лу кал сă сă воамă!
Јеал о сăц воамă мйнкаре шй бјере.
Кйнд вједз кă је дастул спуньеј лу кал:
Ну мăј воаме калуље!

Ому сă марецй. Йј мулцумја лу Думњедзăу
шй лува калу дă фрйњ шй пљека ку јеал прă
друм. Кйнд јера фламйнд сă опри, йј спусă
лу кал: Воамиће калуље!, Калу сă апукă сăј
скоатă бјаре шй мйнкаре. Вадзу ому кă јеастă
дă тоаће шй дзйсă: Ну мă воаме, калуље!
Мйнка, бја, шй мергйнд прă друм јар ажунсă
дă конак ла бабă ше ја фурат маса.

Баба јар йл прими ла конак, ма ому спусă
кă сă кулкă йн штал ку калу. Баба јар сă дусă
шй куфуришу веђа кă калу дйн гурă скоаће

мйнкарјă шй бјаре, шй нуми сă фуре шй калу. Кйнд ому адруми, ја йј лува калу шй йн локу луј љета калу јей.

Ѓимињацă ому лува калу дă фрийе шй плѣка, а кум јера прост ну вадзу кă баба ја йнскимбат калу. Кйнд йфламйндзй, јеал сă опри, шй дзйсă кăтрă кал: Калуље воамиће!, ма калу шуљи дйн уреки, шй њимика нуй ђеацă дă мйнкаре. Атунша ому до вадзу кă нује калу ал ше и ла дат Думнедзăу. Сă лува сă сă вајће шй сă сă плингă. Думњедезăу йл аудзй шй йј јешй најинће. Ому йј спусă кă јар ла праварит баба, шй ја луват шй калу. Атунша Думњедезăу йј ђиацă ун шумаг ку о боатă ла вйр:

- Ја боата аста, шй кйнд јеш фламйнд спунѣ лу боатă: Боатă апукăће!, ма нуй спусă кум сă опрјаскă боата.

Ому фламйнд шй сатос дзйсă кăтрă боатă: Боато апукăће! Боат сă лува сă йл батă кйт поаће, дар јеал ну шћије кум сă скăпе дă батаје. Сă руга дă боатă йн тот фељу: Ну мă баће боато!, Стăј йн лок боато! Ма боата йл баће шй- л мăј баће. Фужинд дă батаје ому дзйсă: Врбоатă! Кйнд дзйсă аша боата сă ласа да батаје.

Про трасă ла конак ла бабă ше ја фуртат шй маса, шй калу. Пусă тојагу ку боата дупа ушă шй сă кулка сă доармă. Баба куфуришу пуса мйна прă боатă с- о фуре, дар ому дйн пат стрйга ла боатă:

- Боато апукăће!

Боата апука сѧ батѧ баба. Баће бота фѧрдѧ милѧ, баба сѧ лѧлѧје шй сѧ вајтѧ. Сѧ ругѧ дѧ ом: Спуњеј лу боцй сѧ сѧ ласѧ, к- йц дау шй маса, шй калу. Ому дзйсѧ: Врбоатѧ!, шй боата сѧ ласѧ дѧ батаут баба. Лува маса, калу шй врбоата шй плѧека дѧ ашеа ку санатаће.

*мултцумеск - хвала

Фата а саракѧ дѧ мумѧ шй Сйнтоађери*

А фост ун ом ше ја мурит мујереа шй са йнсурат ку алта. Ку мујереа луј а авут о фатѧ, дар шй машђојка а авут фата јеј. Машђојка фашѧ рѧу ку фата а фѧрдѧ мумѧ. О мйна ла лукруль гријалѧе, дар прѧ а јеј паза шй о цйња йн касѧ. Прѧ а јеј фатѧ о ноја шй о ађеја фрумос, дар фата а саракѧ мерђа йн цоалѧе рупђе шй батрйње.

Ажунсѧрѧ Сйнтођери кйнд ну сѧ лукрѧ ла лйнѧ. Машђојка сѧ нуми сѧ трамјатѧ фата омулуј ла моарѧ, с- о омоарѧ Сйнтоађери. Йј ђеацѧ кајеру шй фурка, шй о мйна сѧ машиње фањина, шй пѧнѧ моара машинѧ сѧ тоаркѧ кајеру тот. Фата ну авја ше сѧ факѧ, ма аскултѧ кум о мйна машђојка. Йнкрошња трашѧта ку боабилђи, лува фукрѧ шй кајеру, шй плѧека ла моарѧ. Кйнд јешй дйн обор, плѧека кйњилђи дупѧ ја. Мѧј кйта, шй мйцу миоњинд плѧека шй јеал ку јеи.

Кокош, ше а рйшкијат прѧнгѧ гард, плѧека шй јеал ку фата. Ја йј лува сѧ йј фије соцйје ноапђа, кѧ сѧ ђемја сѧнгурѧ. Кйнд ажунсѧ ла моарѧ слободзй моара, ђеацѧ дѧ мйнкаре лу

кйње, лу мйц, шй лу кокош шй сѧ апука сѧ тоаркѧ.

Кум кадзу ноапѧа, Сйнтоаѧери вењарѧ йнкальекац прѧ кај, шй порњирѧ сѧ аљерже ку каји прѧнгѧ моарѧ. Баѧа йн ушѧ шй стрйга фата:

- Ајдй фато, сѧ жукѧм! - дѧ ва фашо сѧ јеасѧ афарѧ. Лу фатѧ йј ѧеацѧ йн гйнд кѧ йс аја Сйнтоаѧери ше ѧе спуња:
- Ну пош кѧ мис даскулцѧ, н- ам папуш!
- Йц дѧм нои попуш ној! – шй дйнајинѧа фјаѧи сѧ факурѧ попуш ној.
- Ајдй фато сѧ жукѧм- јар о стрйгаѧ Сйнтоаѧери.
- Ну пош, кѧ нам кимјашѧ ноа!
- Йц дѧм ној кимјешѧ ноа! – дзйсарѧ Сйнтоѧери. Дй наинѧа лу фатѧ сѧ факу кимјашѧ фрумоасѧ.
- Ајдй фато сѧ жукѧм- јар о кемарѧ Сйнтоаѧери.
- Ну пош, кѧ ми зобуну батрйн- йј минца фата.
- Йц дѧ ној шй зобуну, ма вино сѧ жукѧм!- Йј децѧрѧ ун зобун фрумос. Фата тот шерја уна шй алта ма ну јешй афарѧ.

Кйнд ажунсѧ мижлоку нопцй, кйњильи порњи сѧ латрѧ, мйцу сѧ миоанѧ, а кокошу кйнтйа. Сйнтоаѧери сѧ пѧрдурѧ.

Мйње дзй фата сѧ аѧеја йн цоалѧе ној, са шй ѧа дат Сйнтоаѧери, сѧ огоѧи биње, лува гемиљи ше ѧа туорс, трашѧа ку фањинѧ шй плѧека акас. Кйнд а вадзут машѧоајка кѧ виње

кићитă ку гијамă шй ку фаџинă, йј јар шудă шй наказ.

Ађеја фрумос фата јеј, йј сприми кајер, фуркă шй боабе да машинат шй трăмјасă ла моарă. Ингинђа, кă ајај фата о сă винă шй мăј кићитă дă кит фата а саракă. Фата плѣка мајрацă дар кйњиљи, мйцу, шй кокошу йј йнторша напој, шй йј дудăја, сă ну мјаргă ку ја дă соџје.

Ажунсă ла моарă, слободзй моарă сă машиње шй с- апука сă тоаркă. Кйнд нопћа про анжунсăрă Сйнтоађери кăлăринд каји. Батурă йн ушă шй кемарă фата:

- Ајди фато сă жукăм – фата јешй мерјацă кă осă йј џиа шй јеј дă тоађе, ка лу фата а фăрдă мумă.

Сйнтоађери о луварă, шй о трасăрă ку каји, пăнă о оморйрă. О луврă шй о пусăрă прă ун гард лăнгă моарă.

Мйње дзй, машђоајка вењи сă вадă кум а петрекут фата јеј ку Сйнтоађери. О вадзу дйн дапарђе, шй и сă йнпарја кă сă рйђе. Ма кйнд сă до апропија, вадзу кă а оморйто Сйнтоађери, ш- апука сă кйнђе шй сă плингă. А врут сă затрјаскă фата а саракă да мумă, да а јеј фатă с- а затрит.

* Тодорци – мисаона бића – вилењаци – коњаници на челу са Великим Тодором – време када жене не преду вуну

POVIEŠCILI LU VICEA MITRAN PRĪČE VĪCE MITROVIĆA

KUM A SORTĀIT DUMNJEDZĀU LUMJA PRĀ POMĀNT

A mânat Dumnjedzāu prā Sāmpjetru sǎ sortǎje lumja prā pomānt. Luvǎ Sāmpjetru šī sortǎji jeal: aj frumoš ku aj frumoš, aj urāc ku aj urāc, aj strāmbj ku aj strāmbj, aj sǎš ku aj sǎš, aj škjopi ku aj škjopi. Dupa še a sortǎit lumja, sǎ-ntoarsǎ kǎtrǎ Dumnjedzāu:

– Doamnje, fǎkuj kum spusǎš.

Dumnjedzāu katǎ, šī-i spusǎ:

– Doamnje Pietre, kum aj sortǎit tu lumja? Ai pus prā aj uorbi ku aj uorbi, aj sǎš ku aj sǎš, aj škjuopi ku aj škjopj. Kum sǎ sǎ askulce jej, kum sǎ trǎjaskǎ? Sǎ ce-ntorś dīnllok šī sǎ mjeastǎš lumja, dǎ sǎ poatǎ unji pr-alcī s-askulce.

S-a doborīt Sāmpjetru šī mjeastǎkǎ lumja: aj frumuoš ku aj urāc, aj sǎnǎtuoš ku aj škjopi, ku aj uorbi, ku aj sǎš. D-aja a rāmas lumja mestǎkatǎ.

(Povast'asta a spuso Dragutin

Adamovici dān Vitonița (Vitovnica).

A cles- o Vicea Mitrovici (Vića Mitrović)

în 06. VI 2002)

CUM A SORTĀIT DUMNEZEU LUMEA PE PĀMĀNT

A mânat Dumnezeu pe Sāmpietru sǎ sortǎie lumea pe pāmānt. Luǎ Sāmpietru și sortǎi el:

ai frumoși cu ai frumoși, ai urâți cu ai urâți, ai strâmbi cu ai strâmbi, ai săci cu ai săci, ai șchiopi cu ai șchiopi. Dupa ce a sortăit lumea, se întoar-să cătră Dumnezeu:

– Doamne, făcui cum spusăși.

Dumnezeu cată, și îi spusă:

– Doamne Pietre, cum ai sortăit tu lumea? Ai pus ai orbi cu ai orbi, ai săci cu ai săci, ai șchiopi cu ai șchiopi. Cum să se ascultă ei, cum să tră-iască? Să te întorci din loc și să mesteci lumea, de să poată uni pe alți s-asculte.

S-a doborât Sâmpietru și meastăcă lumea: ai frumoși cu ai urâți, ai sănătoși cu ai șchiopi, cu ai orbi, cu ai săci. De aia a rămas lumea mestă-cată.

(Povestea aceasta a spus-o Dragutin Adamovici din Vitonița (Vitovnica). A cules- o Vicea Mitrovici (Vića Mitrović) în 06. VI 2002)

KONAKU DÎN BABILION

Vrodată, nainca Potopuluj, toc a vorbit o Ijim-ba, a fost toc un fjeal dă lumje. Să-mpreunat să fakă un konak mare până la șerj, akolo la Babilion. L-a-nșeput ka pră o klanje, dîn žuos măj larg, da mergând în sus îngust, supcâre. Kată Sâmpjetru kum fak jej konak'-ola șî spunje jeal lu Dumnjedzău:

– Doamnje, Dumnjedzăulje, kată kum fak jej konak'-osta dă înalt, ij mâna șî pră aj škuopj,

Șî pră aj săs să dukă kâce o pjatră dă să fakă konaku.

Da Dumnjedzău-îj spunje:

– Mora-vi să lukre ș-aj škjopj ș-aj bolnavi kă îj mână mađeri. Jej-s măj bătrânj prăstă așca, d-aja îj mână. Măj kată, prăstă doă-trjej dzâlje până fak jej konaku, să vjedz kând azunže fracilji-tău Iljia șî kând dă ku treasnjitu, tot o să sprânžaskă.

Așa ș-a fuost. Dupa doă-trjej dzâlje azunsă svijeći-Iljia, a dat ku trjasnjitu în konak'-ola șî la sprânžât dă tuot. Kum a dat ku săžecâlji a luj, a sprânžât șî lumja še a făkut konak'-ola mare. Ja sprânžât pră tuot pomântu: unji kădzura în Itălji-je, unji în Rumânjie, unji în Turșije, alcî în Sârbi-je. Șî d-atunsa să sortăit lumja, șî d-atunsa s-a făkut mulce ljimbi.

(Povast'asta a spuso Dragutin Adamović dîn Vitonița (Vitovnica). A cules Vicea Mitrovici (Vića Mitrović) în 06. VI 2002)

CONACU DIN BABILON

Vreodată, naintea Potopului, toți au vorbit o limba, a fost toți un fel de lume. Să-mpreunat să facă un conac mare până la ceri, acolo la Babilon. L-a-nceput ca pe o claie, din jos măi larg, da mergând în sus îngust, suptire. Cată Sâmpietru cum fac ei conac-ola și spune el la Dumnezeu:

– Doamne, Dumnezeule, cată cum fac ei conac-osta de înalt, îi mână și pe ai șchiopi, și pe

ai săci, să ducă câte o piatră de să facă conacu.

Da Dumnezeu i spune:

– Trebe să lucre și ai șchiopi și ai bolnavi că îi mâna mageri a lor. Ei-s măi bătrâni peste ăștea, de aia îi mână. Mai cată, două- trei zile până fac ei conacu, să vezi când ajunge fratele tău Ilia și când dă cu trăsnetu, tot o să risipească.

Așa și a fost. Dupa două-trei zile ajunsă sfântu Ilia, a dat cu treasnetu în conac-ola și la risipit de tot. Cum a dat cu săgețile ale lui, a sprînjit și lumea ce a făcut conac-ola mare. Ia sprînjit pe tot pământu: uni căzura în Italie, uni în Rumânie, uni în Turcie, alți în Sârbie. Și de atunci să sortăit lumea, și de atunci să făcut multe limbi.

(Povestea această a spus Dragutin Adamovici din Vitonița (Vitovnica). A cules Vicea Mitrovici (Vića Mitrović) în 06. VI 2002)

POVASTA-LU SÂNTOAĐERJ

Vrodată când a îmblat sântoađeri pe pomânt pe kaj, a fost o muma mașce ș- avut și fată jej și fată omuluj. Mașcoanje-aja a urât-o pe fată lu uomu-su, atâta đe s-a gindit kum s-o zadržaskă. La fata jej ij faše mălaj đe kukurudz, dar la alu uomu-su, mălaj đe sénušă. Când a tunat Sântoađerj, ja faše turtă đe sénušă ș- o trămijeće pe fată omuluj la moară ku un sak pljin đe lână, și- i spunje să toarkă toată noapća kă i trâabe đe nuntă. Adoratură a mânat-o să lukre sară dupa sé zavârnje soarilji pe Sântoađerj, kă s-omoară sântoađerj.

Kând a pljecat fată în kap đe murg la moară, înkrošnjată ku boabe đe kukurudz šî ku lâna, în kalje s-a-ntâlnjit ku o mâca. Mâca a mionjeat:

– Mjau, mjerg šî jo ku ćinje.

– Mâcă, mâcâșoară, ajde ku minje đe socăjoară, kă ma duk la moară să tork toată noapća-a spus fată.

Dupa o vrjeme jakă-l în kalje un kokuoș:

– Kukurigu, mjerg šî jo ku ćinje!

– Ajde ku minje đe soțaje, kă m-a trâmjes adatură să ma duk la moară noapća, šî akolo să tuork toată noapća!

Kând a azuns la moară, moraru s-a mirat:

– Đi še će-a mânat mumă-ta să tuorś, k-a tunat sântoađerji. Dakă će văd kă tuorśi lâna će omuor. Kare guđe va baćea la ușa, tu nu đeșkiđe, păna în kântatu kokoșâlori.

Fată s-a pus să toarkă. Kând, pi la vro vrjeme s-auđe: trop, trop, trop! Bat sântoađerji la ușa:

– Jeș fată afară să źukăm. C-a venjit źunje frumuos, să će maric dupa jeal!” Dar mâca o învacă să lje șeară o sută đe kârpe đe mătasă.

– Nu puot să jes afară. Mi-s fată mare, îmtrâabe o gramadă đe kârpe đe mătasă, đe să mă mărit.

Sântoađerji să dusăra. Nu-s, šî pi la o vrjeme jakă-s vin: Trop, trop, trop! I lupădară o grămadă đe kârpe - mândre, pistrice în tuot fjealju. Bat sântoađerji la ușa ku kopićilji:

– Jeș fată afară să źukăm. C-a venjit bekjarj frumuos să će măric dupa jeal!

Dar mâca jar o-nvață să șeare o rokije frumoașă.

– Nu puot să jes afară, kă mi-s fată mare, îmtrâabe o rokije. Jej să dusăra. Nu-s, șî pi la o vrijeme jakă-s, vin sântoađerji: Trop, trop, trop! I lupădară o rokije albă. Bătura la ușa șî o strâgără:

– Jeș fată afară să źukăm. C-a venjit bekjarj frumuos să će măric dupa jeal!

Dar mâca o-nvacă să șeare brășirj đî la sântoađeri.

– N-am brășirj đe nuntă. Mije- m trâabe nu șciu kâce șî kâce frâmbij đe brășirj.

Să duk jej: trop, trop, trop! Îmblară jej, îmblară șî jakă-s vin sântoađerji, lupădară o gramadă đe frâmbij đe brășirj șî jar bat la ușa, o strâgă pe fată afară:

– Jeș, fa, fată afară să źukăm!

Dar mâca o-nvacă să șeare șirjepi.

– Nu puot să jes afară, mi-s fată mare, îmtrâabe đe să dăruj nuntă ku șirjepi kusuc, să mi-j dușec.

Îmblă jej, îmblă șî jakă-s vin ku șirjepji. I lapădă o gramadă đe șirjepi kusuc ș-o strâgă să jasă afară:

– Ja jeș fată afară să źukăm!

Dar mâca jar o-nvacă să șeare peškire.

– Nu puot să jes afară, mi-s fată mare đe măritat, șî-m trâabe nu șciu kâce șî kâce peškire.

Să dusăra sântoađerji, nu-s, nu-s, nu-s, șî jakă-s vin ku o gramadă đe peškire. Bat jej la ușa șî o strâgă să jeasă afară. Dar mâca o-nvacă să șeare đî la jej galbinj.

– Ba, jo!, nu puot să jes afară kă mi-s fată mare, trâăbe să ma mărit, dar n-am marem un šîr đe galbinj đ-aj marj šî un šîr đe galbinj đ-aj miš.

Să dusăra sântoađeri. Nu-s, nu-s, nu-s, šî pi la o vrjeame jakă-s vin jej ku duavă šîrurj đe galbinj. Bat jej la uša: zdrank, zdrank, zdrank!

– Ješ fată afară să źukăm!

Jar mâca o învacă să séară stranje šî pâăhuri.

– Ba, jo!, nu puot să jes afară, kă-m trâăbe stranje šî pâăturj cusuće. Îm trâăbe kând mă mărit, s-am să mă kulk.

Jej să dusăra, îmblară, îmblară šî jakă-s vin ku stranje šî pâăhuri cusuće. Jar bat la uša, o străgă:

– Ješ fată afară să źukăm, kă áće c-a venjit źunje să će ja!

Dar mâca o învacă să maj séare un sănduk.

– Nu puot să jes afară, kă-m trâăbe kând ma mărit un sanduk đe să pun darurj šî coaljilji în jeal!

Jar s-a dus să îmblje, nu-s jej, nu-s, šî kând jakă-s vin ku sanduku, frumuos, mare, taman să-nkjapă tuot ruostu ś-a dus. Kând lupădară jej ormanu, mâca đeacă ku laba-n kokuoş, kokuoşu kântă: kukurigu! Măcă đinkolo mionjea: „Mjau, mjau! Šî sântoađerj s-a dusăra: trop, trop, trop! Kâta dupa vrjeme-ja să varsară zorilji šî să faku dzăva. Skapă fat-aja đe sântoađri, rămasă vije.

Kând điminjacă, krăşeaşće ja dupa tată-su să vina ku buoj înzugac, ku tot karu, ku lojitrilji, să ja toată colamă, toáce darurlji še j-a dus sântoađeri.

Tată-su kând a audzât aja, đin luok prinsă buoj la kar, pusă lojitrilji šî s-a repedzî la feji-sa. Dar mujear-sa să râđe kât poáce, îš baće źuok, kă să gindîit kă je moartă fată-luj, a omorât-o sântoadeři. Kând akolo, fată-luj frumuos îmbrăkată, skimbată îl ašćeaptă. Înkarkară jej karu ku văr, šî la urma pusă fată šî tortu șî mašinjišu, k-a fakut šî fanjină đe mălaj. Kând îi vădzu, muma mašcea, đe suda fijeći, k-a rămas vije, spusă la fei-sa:

– Alălăj, fată-mja, še nu će mânaj jo pe ćinje. Să će duś astară, fată-mja, să-c faś šî tu aša darurj mulće šî mândre.

– Să mă duk mujkă, kum să nu mă duk, kată še darurj frumoasă!

Kând sară, îh kap đe murg, fată pornji la moară ku un kajer đe lână. Îh kalje să-ntănji ku măcu:

– Mjau! Să mjerg šî jo ku ćinje?

Đeacă ku pișuoru îh măc, š-îl dudăji:

– Du-će drakuluj, tu să mjerź ku minje? Tu o să-m tuorś, š-o să-m faś coalje mije?

Kokuošu sări îhainća jej:

– Kukurigu! Să mjerg šî jo ku ćinje đe so-câje?

Jar' ja đeacă ku pișuoru š-n kokuoš, š-îl dudăji:

– Fuź đ-ašija! La še să mjerź ku minje? Tu să-m fij đe so-câje?

S-a dusă ja sângură, dar măcu ku kokuošu uđira.

Kând azuns la moară, morarju tăku, njimika nu-i-a spus. Fată a slobodzât moara să maši-

nă, luvă furka-n brâu șî pornji să toarkă. Dupa pućearja nuopcî, jakă-s sântoaderji pe kaj: trop, trop, trop! Loviră jej ku kopićilji în ușa, zdrânkannjira. O străga jej afară:

– Ješ fată afară să žukăm! K-ăće c-a venjit bekjarj frumos, să će ja đe mujeare, sî să-nsoară ku ćinje!

– Nu puot să jes, kă mi-s fată mare, am azuns đe măritat! Mije-m trăabe un rând đe coalje șî darurj. Să-m dusec kârpe, rokije, zobunu, galbińj, śirjepi kusuc, brăširi, peškire, stranje, pâaturj cusuće, kapatânje șî sanduku. Tace să mi lje dusec!

Jej s-a dus. A îmblat, nu-s, nu-s, șî, ăće-s vin înkarkac ku coaljilji, ku tuot ruostu še-i trăabe la o govije kând să marită. Asta n-a șćiut să šeare pe rând, numa tuot đintrodată a șerut. Fata a đeškis ușa ș-a ješit afară înăninća kântatu kokošîlorj, kă să vadă darurli kum ăș đe frumuosă.

Jej o prinsăra ș-omorâră. I-a skuos macâlji, lje-a anjinat șî lje-a-înfășurat la fusu mori, dar pe ja o pusăra la mâšnjik, i beljira đincî, ... pe șuoldu i-a rămas sâamnu đe kopita kaluluj.

Đimiñacă, mumă-sa prinsă boji în kar cu lojitrilji. Kând azunsă la moară șî vădzu pe fei-sa ku gura kaskată ja spusă:

– Še zâmbješći, cuku-će đe fată, mora kă aj făkut mulće darurj, măj mult đikât aja, soră-ta?

Kând s-apropijat đe fei-sa, o vădzu moartă, ku mațâlji înfășuraće la fusu muori, ku đincî beljiț, aša zâmbita.

– Au lălăj, fată mja, še fakuj jo ku činje - s- a pus sî să kânće dupa fei-sa, s-omoare đe pare-rău jej, kă ja omorât sântoaderji fată.

(Povastă-sta a spus Miljeoa Šcoprdici (Mileva Škoprdić 1928- 2012) đîn Jgobica (Žgobica). A cules Vicia Mitrovici (Vića Mitrović) în mai 2008)

POVESTEA LUI SÂNTOADERI

Vreodată când a umblat sântoaderi pe pă-mânt pe cai, a fost o muma maște și a avut și fată ei și fată omului. Mașcioane-aia a urât-o pe fată omului, atâta a urât- o de s-a gândit cum s-o zătrească. La fată ei îi face mălai de cucuruz, dar la alu omu-su, mălai de cenușă. Când a tunat Sântoaderii, ea face mălai de cenușă și trimite pe fată la moară cu un sac plin de lână, și- i spune să toarcă toată noaptea că i trebe de nunta. Adoăratură a trimis-o ca să lucre sară dupa ce zavârne soarele, pe Sântoaderi, că s-omoară Sântoaderi.

Când a plecat fată în cap de murg la moară, încroșneată cu boabe de cucuruz și cu lână, în cale s-a întâlnit cu o mătă: Mătă s-a mionea:

– Miau, merg și eu cu tine.

– Mătō, mătășoară, aide cu mine de soțâioară, că ma duc la moară să torc toată noaptea-spūsă fată.

Dupa o vreme, iată-l în cale un cocoș:

– Cucurigu, merg și eu cu tine!

– Aide cu mine de soție, că m-a trimes adouratura să ma duc în moară noaptea, acolo să torc!

Când a ajuns la moară, moraru s-a mirat:

– De ce te-a mânat mumă-ta să tuorci, c-a tunat sântoaderii. Dacă te văd că torci lâna te omor. Ori care îți va batea la ușa, tu nu-i deschide, până-n cântatu cocoșilor.

Fată s-a pus să toarcă. Când, pe la vro vreme s-aude: trop, trop, trop! Bat sântoaderii la ușă:

– Ieș fată afară să jucăm. Ți-a venit june-laș frumos, să te măriș dupa el!

Dar mâțu o-nvață să cere o sută de cârpe de mătasă.

– Nu pot să ies afară. Mi-s fată mare, îmi trebe o gramadă de cârpe de mătasă de să ma marit. Sântoaderii să dusăra. Nu-s, și pe la o vreme iacă-s vin: Trop, trop, trop! I lepădară o gramadă de cârpe, mândre, pistrițe în tot felu. Bat sântoaderii la ușa cu copitele:

– Ieș fată afară să jucăm. Ți-a venit bechiar frumos să te măriș dupa el! Dar mâțu iară o învață să cere o rochie frumoasă.

– Nu pot să ies afară, că mi-s fată mare, îmtrebe o rochie. Ei s-a dusăra. Nu-s, și pe la o vreme iacă-s, vin sântoaderii: Trop, trop, trop! I lepădară ei rochie albă. Bătura la ușa și o străgară afară:

– Ieș fată afară să jucăm. Ți-a venit bechiar frumos să te măriș dupa el! Dar mâțu o învață să cere brăcire de la sântoaderi.

– Nu am brăcire de nuntă. Mie îmi trebe nu știu câte și câte de frâmbii de brăciri. Să duc ei:

trop, trop, trop! Îmblară ei, îmblară și iacă-s, vin sântoaderii, lepădară o gramadă de frâmbii de brăciri și iar bat la ușa, o strigă pe fată afară:

– leș fa, fată afară să jucăm!

Dar mâțu o-nvață să cere ciorapi.

– Nu pot să ies afară, mi-s fată mare, îmi-trebe ciorapi cusuț de să dăruî nuntă, să mi-i duceți.

Îmblă ei, îmblă și iacă-s vin cu ciorapi. Îi lepădă o gramadă de perechi de ciorapi cusuț și o strigă să iese afară:

– la ieș fată afară să jucăm!

Dar mâțu iar o învață să cere peșchire.

– Nu pot să ies afară, mi-s fată mare de măritat, și îmi trebe nu știu câte și câte peșchire. Să dusăra sântoaderii, nu-s, nu-s, nu-s, și iacă-s vin cu o gramadă de peșchire. Bat ei la ușa și o strigă să iese afară. Dar mâțu o învață să cere de la ei galbini.

– Ba, eu, nu pot să ies afară că mi-s fată mare, trebe să mă marit, dar nu am barem un șir de galbini d-ai mari și un șir de galbini d-ai mici.

Să dusăra sântoaderii, nu-s, nu-s, nu-s, și pe la o vreme iacă-s vin ei cu două șiruri de galbini. Bat ei la ușa: zdranc, zdranc, zdranc!

– leș, fa fată, afară să jucăm!

Iar mâțu o învață să cere strane și pături.

– Ba, eu, nu pot să ies afară, că îmi trebe strane și pături țăsute. Imi trebe când ma mărit, să am să ma culc.

Ei să dusăra, îmblară, îmblară și iacă-s vin cu strane și pături țăsute. Iar bat la ușa, o strigă:

– leș fată afară să jucăm, că iacă ți-a venit june să te ia!

Dar mătzu o învață să măi cere un sanduc.

– Nu pot să ies afară, că îmi trebe când mă mărit un sanduc mare de să pun daruri și țoale în el!

Iar să dusără să îmble, nu-s ei, nu-s și când iacă-s vin cu sanducu, frumos, mare, tăman să-ncheapă tot ruost ce l-a dus. Când lupădară ei sanducu, mătza deață cu laba-n cocoș, cocoșu cântă: Cucurigu! Mătza dincolo mionea: Miau, miau! Și sântoaderii să dusăra: trop, trop, trop! Căta dupa vreme aia să varsară zorele și să făcu ziua. Scapă fată aia de sântoaderi, rămasă vie. Când dimineață criceaște ea dupa tată-său să vina cu boi înjugați, cu tot caru, cu loitrele, să ia toată țolamă, toate darurile ce i-a dus aăea-sântaoderi.

Tată-su când auzit aia, din loc prinsă boii la car, pusă loitrele și s-a repezit la fei-sa. Dar muier-sa râde cât poate, își bate joc, că s-a gândit că e moartă fată-lui, a omorât-o sântoaderii. Când acolo, fată a lui frumos îmbrăcată, schimbată îl așteaptă. Încarcară ei caru cu vâru și la urma pusă fată și tortu și macinișu, c-a-facut și făină de mălai.

Când îi văzu, muma maștea de ciuda feti, c-a rămas vie, spusă la fei-sa:

– Alălăi, fată-mea, ce nu te mânai eu pe tine. Să te duci astară fată-mea, să ți faci și tu-re așa daruri multe și mândre.

– Să mă duc muică, cum să nu mă duc, cată ce daruri frumoasă!

Când sară, în cap de murg, fată porni la moară cu un caier de lână. În cale să-ntăni cu mătzu:

– Miau! Să merg și eu cu tine?

Deață cu picioru în mâț, ș-îl dudăi:

– Du-te dracului, tu să mergi cu mine? Tu o să îmi torci, și s-mi faci țoale mie?

Cocoșul sări înaintea ei:

– Cucurigu! Să merg și eu cu tine de soție?

Deață ea cu picioru și în cocoș, șî-l dudăi:

– Fugi de acia! La ce să mergi cu mine? Tu să îmi fii de soție?

S-a dusă ea singură, dar mâțu cu cocoșu rămasă. Când ă ajuns la moară, morarju tăcu, nimica nu ia spus. Fată a slobozit moară să macină, luvă furca în brâu și porni să toarcă. Dupa puterea nopți, iacă și sântoaderii pe cai: trop, trop, trop! Loviră ei cu copitele în ușa, zdrânca-nira. O striga ei afară:

– Ieș fată afară să jucăm! Că iacă ți-a venit bechiar frumos, să te ia de soție, să se însoară cu tine!

– Nu pot să ies, că mi-s fată mare, am ajuns de măritat! Mie îmi trebe rând de țoale și daruri. Să îmi duceți cârpe, rochie, zobunu, galbini, cio-rapi cusuț, frâmbi de brăciri, peșchire, strane, pături țăsute și ormanu. Tot să mi le duceți!

Ei s-a dus. A îmblat, nu-s, nu-s și iacă-s vin încarcaț cu țoalele, cu tot rostu ce-i trebe la o govie când să marită. Asta nu a știut să cere pe rând, numa tot dintrodăta a cerut. Când fată a deschis ușa și a ieșit afară înaintea cântatu co-coșilor, că să vadă darurile cum îs de frumoase.

Ei o prinsăra și o omorâra. Mațele i le-a aninat și le-a înfășurat la fusu morii, dar pe ia o pusăra

la mâșnic, i belira dinți, dar pe șoldu ia rămas sămnul de copita calului.

Dimineață, mumă-sa prinsă boii în car cu loitrele. Când ajunsă la moară și văzu pe fei-sa cu gura căscată ea spusă:

– Ce zâmbești, țucu-te de fată, moară că ai făcut multe daruri, măi mult decât aia, soră-ta?

Când s-apropiat de fei-sa, o văzu moartă, cu mațele înfășurate la fusu morii, cu dinții beliți, așa zâmbită.

– Au lălăi, fată mea, ce facui eu cu tine- s- a pus să se cânte dupa fei-sa de să omoare de parerău ei, că ia omorâto sântoaderii.

(Povestea această a spuso Mileoa Școprdici (Mileva Škoprdić 1931- 2012) din Jgobica (Žagubica). Acules Vicea Mitrovici (Vića Mitrović) în mai 2008)

URSĂTUORILJI

A mjers vrun drumaș pin lumje ș-ažuns într-un sat. Kând akolo, tăman negurjeadză, a însarat șî aide sâ să dukă la vrun konak să doarmă akolo. Străgă jeal:

– E, brei gazdo! E, brei gazdo! Dar poc să mă slobodz la konak k-am însă-rat?

Da în kas-aja njiskar sărași. Gazda kășî-i rapunjde:

– Kum să će slobuod în kasă, kă mujearj-mja stă să fată.

– N-aj grižă, numa sloboade ma, macar într-un kočec, numa s-am unde să slobod kapu, k-am ostanjit.

Îl slobodzî sărak-ola în konak, îl pusă într-o sobă, da jeal ku mujearja luj în alalaltă soba. Kând, prăstă noapća, mujear-sa îi fată o gloată șî adurmîră jej. Pră la mižloku nuopcî, venjiră ursātuorilji dă să ursaskă kopilu. A măj mare spusă:

– Să măj trăjaskă trej dzâlje șî să moară.

– Nu, numa să krjaskă până la uoptsprăășe anj șî atunsa să moară, să kadă în bunarj - spunje a mižlošină.

Da a măj mika spusă:

– Lasă să ramână aša kum ac spus. Lasă să krjaskă șî la nunta-luj, kând v-o fășa, să moară.

Kântară kokoșî șî jealje, ursātuorilj-elja să perdură.

Tot ś-a ursat, drumaș-ola a udzât șî điminjacă kând pljakă, jeal spunje tot la uom-ola șî la urma dzâsă:

– Tu sâ mă kjemi la nunta, kând vi-o faša la bajatu-osta. Dakă nu ma kjemi, o să će kaješč.

Kresku kopilu, azunsă dă-nsurat. Kând să-i fakă nunta, jej îl strâgă pră drumašu-ola la nunta. A pljekat jej la mânastârje la kununjije, ramânje drumašu-ola ku askultatuorji še askultă, še služăsk la nunta, șî jej râmân akas. Drumašu-ola luvă blănj șî prinsă bunarju dupa kasă, kă să nu kadă kopil-ola, să nu să njeaše, kum a ursat ursātuorilji. Venjiră nuntașî ku guovjia-mirjasă, ku

mladožanja dîn mânastârje. Mladožanja sã dãs-
parcî dã guovije-mirjasã šî dã kumnat dã mâna,
šî đirjept sã dusã la bunar. Jej a žukat oarã, sã
vesãljit, šî kãnd a poknjit dîn puškã, trej kãnj sã
spomântat, a rupt sfoarã š-a sãrit prã mladožãn-
ja la bunarj šî la rupt tot. S-astrãns lumja, toatã
nunta la mladožanja šî vãdzura kã je muort, rupt
dã kãnj. Dîntrodatã venji Aranželu Mailã š-întra-
bã lumja:

– Še v-ac uzbunjit? Še vi voa lumje? Aša je
ursat šî skris dã la alja trjej ur-sãtuoare, sã moa-
rã îñ dzîua dã nuntã!

Muma kopiluluj sã kãntã, sã vajtã:

– Aranželje m-a ruog dã cínje, i-am anji aj mi-
jej še mi-a rãmas sã trãjesk šî dãj la fišuur-mju,
sã mã kulk jo îñ loku a luj sã mor.

Da Aranžel Mailã dzîše:

– Nu poaće k-aša je skris dã la alja trjej ur-
sãtuoare.

– Ma ruog, skoalã-l šî dãj anji aj mej da jo
sã mã kulk îñ loku a luj - mumã-sa sã roagã dã
Aranžel.

– Binje, kãc anj vrjej sã-i daj?

– Toc kãc îj am Aranželje, doadzãš šî sínš
dã anj.

– Nu poaće atãtã, kã cîje c-a uđit numa
dzããše anj– spusã Aranželu.

Jar sã dusã pãnã la govija-mirjasã šî prã ja o
îñtrabã:

– Še i-ješ tu luj, šî kãc anj vrjej sã-i daj?

– Jo mi-s govia luj šî-i dau trej anj.

Sã dusã Aranžel la tatã-su šî-l îñtabã:

– Șe ješ tu la mlădožanja?

– Jo mi-s tata-luj šî nu-i dau njiš kât njeagru supt ungije.

Așa a rămas kopilu-ola să măj trăjaskă trejsprăășe anj, šî dupa ś-a trekut anj, jeal a murit, kă n-a putut să skâăpe dă ursatu a luj.

(Povasta-sta a spus-o Dragutin Adamovici dîn Vitonița (Vitovnica). A cules Vicea Mitrovici (Vića Mitrović) în 06. VI 2002)

URSĂTORILE

A mers vreun drumaș prin lume și a ajuns într-un sat. Când, acolo taman negreze, a însearat și haide să se ducă la vreun conac să doarme acolo. Strigă el:

– E, brei, gazdo! E, brei, gazdo! Dar poți să ma slobozi la conac c-am însărat?

Da în casă-ia era niscar săraci. Gazda căși îi raspunde:

– Cum să te slobod în casă, că muiearea-mea stă să fată.

– Să n-ai grijă, numa sloboade-mă, măcar într-un coteț, numa s-am unde să slobod capu, c-am ostenit.

Îl slobozi sărac-ola în conac, îl pusă într-o sobă, da el cu muiearea lui în alălaltă soba. Când, peste noaptea, muier-sa îi fată o gloată și durmiră ei. Pe la mijlocu nopți, veniră ursătorile de să ursească copilu. A măi mare spusă:

– Să măi trăiască trei zile și să moară.

– Nu, numa să crească până la optsprezece ani și atunci să moară, să cadă în bunari - spune a mijlocină.

Da a măi mica spusă:

– Lasă să rămână așa cum ați spus. Lasă să crească și la nunta-lui, când vi-o fă-cea, să moară. Cântară cocoși și ele, ursatorilelea să pierdură.

Tot ce a ursat, drumaș-ola a-uzit și dimineată când să pleacă, el spune tot la om-ola și la urma zisă:

– Tu să mă chemi la nuntă, când vi-o făcea la baiat-osta. Dacă nu ma chemi, o să te caiești.

Crescu copilul, ajunsă de însurat. Când să facă ei nuntă, ei îl strigă pe drumaș-ola la nuntă. A plecat ei la mânăstăre la cununie, ramâne drumaș-ola cu ascultatori ce ascultă, ce slujesc la nuntă, ei rămân acasă. Drumaș-ola luă blăni și prinsă bunaru dupa casă, că să nu cadă copil-ola, să nu se nece, cum a ursat ursătorile. Veniră nuntași cu govia-mireasă, cu mladojenea din mânăstăre. Mladojenea să desparți de govia-mireasă și de cumnat de mână și drept s-a dus la bunar. Ei a jucat oară, s-a veselit, și când a pocnit din pușcă, trei câini să spăimântat, au rupt sfoară și au sârit pe mladojenea la bunari și la rupt tot. S-astrâns lumea, toată nuntă la mladojenea și văzură că e mort, rupt de câini. Dintr-odată veni Arangelu Mailă și întrebă lumea:

– Ce v-ați uzbunit? Ce vi vouă lume? Așa e ursat și scris de la alea trei ursitoare, să moară în zi de nuntă!

Muma copilului să cântă, să vaită:

– Arangele, mă rog de tine, ia-mi ani mei ce mi-au rămas să trăiesc și dai la fecioru-miu, să mă culc eu în locu lui să mor.

Da Arangel Mailă zice:

– Nu poate c-așa e scris de la alea trei ur-sători.

– Mă rog, scoală-l și dai ani ai mei da eu să mă culc în locu lui - mumă-sa să roagă de Arangel.

– Bine, câți ani vrei să-i dai?

– Toți câți îi am Arangele, douăzeci și cinci de ani.

– Nu poate atâtă, că ție ți-a ugit numai zece ani – spusă Arangelu.

Iar să dusă până la govia-mireasă și pe ea o intrabă:

– Ce iești tu lui, și câți ani vrei să-i dai?

– Eu mi-s govia lui și i dau trei ani.

Să dusă Arangel la tată-su și-l întăbă:

– Ce iești tu la mlădojănea?

– Eu mi-s tata-lui și nu i dau nici cât neagru supt unghie.

Așa a rămas copil-ola să măi trăiască trei-sprezece ani, și dupa ce a trecut ani, el a murit, că nu a putut să scape de ursatu a lui.

(Această povestea a spus Dragutin Adamovici din Vitonița (Vitovnica). A cules Vicea Mitrovici (Vića Mitrović) în 06. VI 2002)

KÂND AM FOST JO BĂTRÂN

E-e, când am fost jo bătrân, am avut atâca stupi dă mulți, dă n-am știut numărul kâc stupi

am. Am šciut kâce albinje am în jej. Kând întro đimineată nu mi albină a măj bună. Še să mă fak? Luvaj o bežuškă dă ak šî o încâpaj în guljer la šubă, šî luvaj un kokuoš în mână šî o traštă în šăâlje šî pljekaj pră drum la valje. Šî mersăj, šî mersăj š-ažunsăj la Dunăre. Kum să trjek Dunărea? Luvaj šî rănjjj kokuošu šî m-a înkaljekaj pră kokuoš šî zburaj dân kolo dă Dunăre. Kând dînkolo dă Dunăre, vād unu ară ku albină mja. Še să fak? Mă dusăj la jeal.

– Bună dzâua, măj doamnje!

– Să fij sänătos.

– Še aj perdut tu?

– Am perdut, vro albină, nu mi. O vād kă tu ari ku ja.

– Da, ja a venjit la minje šî jo am prinso să ar. Ama, ai că o dăsprind šî c-o dau. Še să c-dau jo cîje, k-am arat ku albină?

– O traštă dă boabe.

Îm đeacă uomu o traštă dă boabe, luvaj albină šî pljekaj napoj. Ažunsăj jar la Dunăre. Kând la Dunăre, še să fak? Proarănjjj kokošu ku boabe mă înkaljekaj pră kokoš šî trekuj. Dar, nu l-am arănjit ka lumja, dîn kolo dă Dunăre pikă în nămuol. Mă încâpaj pâna-n gușă. Še să fak atunša? Jut mă dusăj akas, šî luvaj sapă, šî săpaj, săpaj šî jeșăj. Ariš-pogoriš, m-a înkaljekaj pră un ariš šî venji aiš.

(Povastă- sta a spus-o Vlada Blagojević dân Rănovăț (Rnovac) în iuli 2014. A cules Vicea Mtrovici (Vića Mitrović) în Helvetia

CÂND AM FOST EU BATRÂN

E, e, când am fost eu bătrân, am avut atâta stupi de mulți, de nu am știut numărul cât stupi îi am. Am știut și câte albine am în ei. Când întro dimineață nu mi albină a măi bună. Ce să mă fac? Luai o bejușcă de ac și o înțepai în guleri la șubă și luai un cocoș în mână și o traistă în șele și plecai p(r)e drum la vale. Și mersei, și mersei și ajunsei la Dunăre. Cum să trec Dunărea? Luai și hrăni cocoșul și mă încalecai p(r)e cocoș și zburai dincolo de Dunăre. Când dincolo de Dunăre, văd unu ară cu albina mea. Ce să fac? Mă dusei la el.

– Bună ziua, măi doamne!

– Să fii sănătos.

– Ce ai pierdut, tu?

– Am pierdut, vreo albină nu mi. O văd că tu ari cu ea.

– Da, ea a venit la mine și eu am prinso să ar. Ama ai că o desprind și ți-o dau. Ce să ți dau eu ție că am arat cu albina?

– O traistă de boabe.

Îmi deață omul o traistă de boabe, luai albina și plecai napoi. Ajunsei iar la Dunăre. Când la Dunăre, ce să fac? Pro hrăni cocoșul cu boabele mă încalecai pe el și trecui. Dar, nu l-am hrănit ca lumea, dincolo de Dunăre pică în nămol. Mă înțepai până la gușă. Ce să fac atuncea? Iut mă dusei acasă, luai sapă, și săpai, să-pai și ieșii. Arici-pogorici, mă încalecai p(r)e un arici și venii aici.

(Povestea această a spus-o Vlada
Blagojevici dîn Rănovăț (Rnovac) în
iuli 2014. A cules Vicea Mtrovici (Vića
Mitrović) în Helvetia.

II Поглавље

KÂND A MJERS DUMNJEDZĂU PRĂ POMÂNT CÂND A MERS DUMNEZEU P(R)E PĂMÂNT

*Mitovi, bajke i narodne priče iz Homolja
Dragan M. Stojanjel(ović)*

PREDGOVOR

SEĆANJE NA RAJ

Drugi deo knjige „Pră valja kăluculuĵ” čini korpus narodnih priča iz Homolja i predstavlja plod istraživačkog rada na terenu u periodu između 1987. i 2001. godine. Reč je o mitovima, bajkama i narodnim pričama koje su zabeležene od kazivača rodom iz Źagubice i Laznice. Većina kazivača danas više nije među živima. Slobodno mogu reći da sam imao sreću da rastem uz priče moje babe po ocu, Staniĵe Stojanĵel(ović) (Ńiĵa Stoiănel 1912-1998), i babe po majci, Ane Mikulĵević (Ana lu Gocean 1925- 20165). One su nesvesno uticale na formiranje moje ličnosti, probudivši moja interesovanja za kulturu nešeg naroda i moju nacionalnu svest. Kao gimnazijalac i student, shvatio sam veliki značaj našeg duhovnog blaga u očuvanju identiteta Vlaha (na maternjem jeziku – Rumânĵ) i odmah započeo sa tonskim beleženjem istog. Ruka Promislitelĵa vodila me je do mnogobrojnih kazivača, među kojima bih po izuzetnoj darovitosti izdvojio Radovana Ketića (mošu Radovan Catan 1928- 2008) i Milevu Škoprdić (Milieva lu Stoiănel 1931-1013) iz Źagubice. Zahvaljujući pomenutim kazivačima, duhovno blago našeg naroda izronilo je iz tame vekova i milenijuma i sačuvano je za buduća pokolenja na kojima počiva naš narod i naša kultura. Sa ove vremenske distance mogu reći da je zaista bila volĵa Premudrog Promisli-

telja da deo naše narodne riznice koja se našla pred ambisom zaborava i nestanka bude zabeležena i da se nađe u ovoj knjizi. Reč o prvoj zbirci mitova, bajki i narodnih priča napisanih na našem maternjem jeziku. Posebno bih istakao da su za realizaciju ovog značajnog projekta zaslužni gospodin Vića Mitrović i gospođa Slavica Jović Kolerović. Ujedno bih iskoristio priliku da zahvalim g. Dragomiru Dragicu za svesrdnu i nesebičnu pomoć i lektorisanje nasih tekstova.

Ovaj deo knjige nosi naslov „Kând a mjers Dumnjedzäu pră pomânt”, iz prostog razloga, što skoro sve priče govore o mitskom vremenu, vremenu kada je Bog stvarao svet i hodio po zemlji. Reč je o mitovima koji govore o vremenu kada su se svet i čovek napajali prvobitnom jutarnjom svežinom sazdanog sveta. Vlaški kosmogonijski mit (a po Elijadeu samo je kosmogonijski mit u pravom smislu reči mit) jeste vlaška imago mundi, slika arhajske kulture balkanskog čoveka, njegovo kosmo-teološko poimanje sveta. Mitološke priče o rajskom dobu čovečanstva sačuvane su u svim religijama sveta. One zapravo govore o dobu kada je Nebo bilo bliže zemlji, dobu kada je postojalo stalno opštenje između Boga, natprirodnih bića i čoveka, ali zbog oholosti čoveka, prekinuta je ta veza. Kosmos drevnog homo religiosusa nije bio svet kakvim ga poima savremeni radikalno desakralizovani čovek. To je svet umno uređen od strane Tvorca i u njemu svi događaji imaju dubok smisao. Upravo o tome govore kosmogonijske mitološke

priče koje možemo sresti u ovoj knjizi. Za kazivače, mitovi o stvaranju sveta, legende i bajke jesu istinske priče, za njih lično svete, značajne i arhetipske. Iako ovi mitovi i bajke u sebi sadrže mnogobrojne paganske elemente i likove, vlaški mit o stvaranju sveta je sačuvao sećanje na Jednog, Živog i Istinitog Boga – Demijurga, Tvorca neba i zemlje i svega vidljivog i nevidljivog. U mitološkim pričama homoljskih Vlaha (Rumânj), čitalac će se susresti sa ježom, skromnim učesnikom i savetnikom Tvorca, saznaće kako je Bog stvorio i ustrojio svet, zašto je stvorio ptice, psa, vuka, vaši i ostalu tvorevinu. Ovi primordijalni mitovi predstavljaju vlaško sećanje na Raj na zemlji, ali i na čovekov pad i njegovo odvajanje od svog Tvorca, kao uzroka i smisla njegovog postojanja. Taj događaj je opisan u narodnim pričama „Đi še šerju sã rãđikat în sus”, „Đi še ljemnu nu mãj mjerže” i „Đi še sã rup coaljilji”. Delić učenja poznatog antičkog filozofa i matematičara Talesa o tome da je voda praosnova svega, kao da se nazire u kosmogonijskom mitu “Kum a fãkut Dumnjedzãu pomãntu” i to u odmah u prvoj rečenici koja glasi: “Vrodatã tot pomãntu a fost apã”. Vlasi (Rumânj) su u svom kolektivnom sećanju sačuvali spomen na divove, koji se pominju u Bibliji, ali i drugim religijskim sistemima i kulturama. Priča „Muma drašilorj ku un uokju în frunçe” jeste naše sećanje na kiklope. Jednooka starica, pećina sa kamenjem na ulazu i ovce, predstavljaju direktnu vezu sa grčkim mitovima o kiklopima. Takođe, priča “Doj

frac puš în Luna”, kao da predstavlja bledu kopiju grčkog mita o Dioskurima, blizancima Kastoru i Polideuku, koju su čuvali svoju sestru Helenu od otmice. Priča „Kloca ku puji“ u bajka o Biberagi obiluju arhetipskim sadržajima, što potvrđuje i Propov stav da „bajka potiče iz drevnih religija“ te da „pošto je borba sa zmajem sastavni deo mnogih paganskih religija – ona iz njih i potiče“. (V. Prop, Morfologija bajke, Beograd, 1982) Ime glavne junakinje u priči o carici Ginojevi, neodoljivo podseća na keltsku Ginevru ili Genovevu, kako u drugim kulturama nazivaju suprugu legendarnog kralja Artura. Iz svega što je do sad rečeno, možemo uočiti da je kultura Vlaha (Rumânj) veoma stara, slojevita i da je praktično u XXI vek zakoračila sa elementima i sadržajima drevne paleobalkanske, indoevropske i antičke mitologije i verovanja. Ne treba smetnuti s uma da severno od Dunava, u matici svih Vlaha, možemo naići na skoro identične priče, likove i događaje, što svedoči o kulturnom i etničkom jedinstvu romanske populacije na ovom podunavsko–karpatsko–balkanskom području.

Ova zbirka mitova, bajki i priča namenjena je našoj deci koja u školama uče vlaški govor, odnosno rumunski jezik sa elementima nacionalne kulture, ali i naučnim radnicima koji se bave etnologijom, istorijom religije, mitologijom, romanistikom itd. i svima koji su zainteresovani za kulturu Vlaha (Rumânj) istočne Srbije. Zato je korpus priča „Kând a mjers Dumnedzäu pră

pomânt”, transkribovan uporedo latiničnom varijantom srpsko-hrvatskog pisma i zvaničnim rumunskim alfabetom.

Dragan M. Stojanjel(ović)

KUM A FĂKUT DUMNJEDZĂU POMÂNTU

Vrodată tot pomântu a fost apă. Kât je tuot pomântu, n-a fuost pjatră, n-a fuost ljeamn, n-a fuost njimika. A aflat Dumnjedzău vrundeva pomânt șî đin jeal faše turćică. Jeal faše turćică, apă o ja. Jeal faše turćică, apă o ja. Pe kare să-ntrabă kum să fakă pomântu, aâhla nu șćije. Da' Dumnjedzău nu poaće să zboară tot pe apă, kă nu je njiś unde pomânt. Jeal să ginđeașće, makără kă je Dumnjedzău:

– Doamnje, Domamnje, kum să-l fak pomântu să fije bun?

Da, ariśu, pe spusu batrânjilorj, je măj batrân đikât Dumnjedzău. Îș faše răciunu Dumnjedzău:

– Mă, s-întrăb ariśu, k-ariśu moară să șćije kum reafi bun să fije pomântu đe să nu să nješe lumja.

A strâns Dumnjedzău lumja pingă Jeal șî lje spunje:

– Šćic še! Ariśu kând vinje, jeal je pe kal, da lui jepuru ii kal. Jeal are aša ađet, jeal kând sâäre đî pe kal žos, luj ii skapă o beșână. Voj să nu va râđec, kă nu nje spunje kum sî fašem pomântu, kă o sâ să mănjije. Da, kând sâäre pe kal, jar sloboade beșână.

Njimika, jakătă ariśu vinje, kă l-a kemat Dumnjedzău. Să sujit pe kal: dumba, dumba, dumba... ažunže jepuru. Ariśu, cup șî slobodzî beșână. Dumnjedzău măj întânj s-a răs: Ki, ki, ki! Šî lumja alalaltă s-a răs. Ariśu kând vjeđe kă să râd jej, jeal sâäre pe kal, jar: trt. S-a dus. A

skăpat arişu şî nu ia spus la Dumnjedzău kum să facă pomântu.

E, la Dumnjedzău i-a dat în gând, kă arişu vi să spună la mujeare, la arişoajka a luj kum a trăbujit să fakă pomântu. Da arişoajkă întrabă:

– A mă, ii spusăş?

– E, să-c spun. Îm skapă o beşână şî jej s-a răs, pârke kare şćije ś-am fakut jo. M-am mânji-jat şî nu lj-am spus.

– E, da tu şćij măj binje đikât Dumnjedzău?- dzâşe arişoajkă.

– Ma şćiu jo.

– Pă, kum reaj dzâşe tu?- îl întrabă arişoajkă.

– A trăbujit să fakă tâlvă, păđină, valje: apa să mjargă pe borugă; tâlvă să fije uskată. Kând vjeđe uomu kă înkoaşa s-astrâns apă, jeal fuže kâta în tâlva, în sus.

A, da kare s-a dus? S-a dus albina şî furnjika. Furnjika s-anjinat în şăălje la albina, ş- albina măj jut đikât arişu a azuns şî să pitulat akolo la mujearea a luj akas şî aşćeaptă akolo še o s-audă. Da, albina are ađet kând zboară să fakă: zbrnnn!

Kând ja a askultat tot kum a dzâs arişu, kum să fakă pomântu, ja: zbrnnn! - sî sâ să dukă la Dumnjedzău să-i spună. Arişu i-a dat în gând kă Dumnjedzău a mânat-o.

– Mânkac-ar kakatu, kare će-a mânat!- a prokljecât arişu. La albină, atâtă ii đe grjeu, kă đî še să-i manâşe Dumnjedzău kăkatu, şî s-a sugurmat, s-a sugurmat. Kă ai vădzut k-albina je măjdo ruptă pista mižlok. Da şî furnjika a

uđit sugurmată, k-a fost în șăălje la albină. S-a sugurmat, numa še nuje ruptă - đe rușânje. Ja đe rușânje ș-a njeprit, k-albina măj întînj a fuost albă.

E, akuma, furnjika n-a spus njimika la Dumnjedzău, numa i-a spus albina. Da Dumnjedzău o întrabă:

– Še ješ aša sugurmată?

– Arišu mi-a spus să-m manâše kăkatu kare m-a mânat.

Da Dumnjedzău a dzâs:

– E, fără kăkatu a tău să nu poată niš la fătat, niš la moarće.

– La fătat trâabe kătă mjere să-i đe, kă să-i fije l-al mik dulše gură đe cukat, da kând moare fără lumânare nu să poáce.

Șî đin aja șî albina je sugurmată ș-a njeprit, șî pomântu ie făkut kum trâabe.

(Povast-asta a spuso Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) đîn Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

CUM A FĂCUT DUMNEZEU PĂMÂNTU

Vreodată tot pământu a fost apă. Cât e tot pamântu, nu a fost piatră, nu a fost lemn, nu a fost nimic. A aflat Dumnezeu vreunde va pamânt și din el face turtiță. El face turtiță, apa o ia. El face turtiță, apă o ia. Pe care întrabă cum să facă pământu, aăla nu știe. Da Dumnezeu nu poate

să zboară tot pe apă, că nu e nici unde pământ. El să gândește, măcar că e Dumnezeu:

– Doamne, Doamne, cum să fac pământu să fie bun?

Da, ariciu, pe spusu bătrânilor e măi bătrân decât Dumnezeu. Își face socoata Dumnezeu:

– Mă, să întreb ariciu, că ariciu trebuie să știe cum ar fi bun să fie pământu de să nu se nece lumea.

A astrâns Dumnezeu lumea pe lângă El și le spune:

– Știți ce! Ariciu când vine, el e pe cal, da lui iepuru-i cal. Dar lui așa-i obicei, el când sare de pe cal jos, lui i scapă o beșină. Voi să nu va râdeți, că nu ne spune cum să facem pământu, că o să se mănîe. Da, când sare pe cal, iar sloboade o beșină.

Nimic, iată că ariciu vine, că l-a chemat Dumnezeu. Să suit pe cal: dumba, dumba, dumba... ajunge iepuru. Ariciul, țup, și slobozi o beșină. Dumnezeu măi întâi s-a răs: Chi, chi, chi! Și lumea alaltă s-a răs. Ariciu când vede că ei să rîd, el sare pe cal, iar-trt! S-a dus. A scăpat ariciu și nu ia spus la Dumnezeu cum să facă pământu.

E, la Dumnezeu i-a dat în gând, c-ariciu va spune la muiere, la aricioaică a lui cum a trebuit să se facă pământu. Da aricioaică întrebă:

– A mă, i spusăși?

– E, să-ți spun. Îmi scapă o beșină și s-a răs, părche care știe ce am făcut eu. M-am mîniat și nu le am spus.

– E, da tu știi măi bine decât Dumnezeul?- zice aricioaică.

– Ma, eu știu.

– Pă, cum vei zice tu?- ea îl întreabă.

– A trebuit să facă tâlvă, padină, vale: apa să meargă pe borugă; tâlvă să fie uscată. Când vede omul că încoace s-astrâns apă, el fuge câtă în tâlva, în sus.

A, da care s-a dus? S-a dus albină și furnică. Furnică să aninat în șale la albină, și albină măi iute decât ariciu a ajuns și s-a prins acolo la muiere a lui acasă și așteaptă acolo ce o să audă. Da, albina are obicei când zboară să facă: zbrnnn!

Când ea a ascultat tot cum a zis ariciu cum să se facă pământu, ea: zbrnnn, să se ducă la Dumnezeu să-i spună. Ariciu i-a dat în gând că Dumnezeul a mânat-o.

– Mâncați-ar căcatu, care te-a mânat!

Albinii, atâtă-i de greu, că de ce să-i mânânce Dumnezeu căcatu, și s-a sugrumat, s-a sugrumat. Că ai văzut că albina e măido ruptă pista mijloc. Da și furnică a ugit sugrumată, c-a fost în șale la albină. Să sugrumat, numa ce nuie ruptă de rușine. Ea de rușine și a negrit, că albina măi întâi a fost albă.

E, acuma, furnica nu a spus nimica la Dumnezeu, numa i-a spus albină. Dar Dumnezeu o întreabă:

– Ce ești așa sugrumată?

– Ariciu mi-a spus să-mi mânânce căcatu care m-a mânat.

Dar Dumnezău a zis:

– E, fără căcatu al tău să nu se poată nici la fătat, nici la moarte!

La fătat trebuie câtă miere să-i dea, că să-i fie la al mic dulce gură de țucat, da când moare, fără lumânare nu să poate.

Și din aia și albina e sugrumată și a negrit, și pământu e făcut cum trebuie.

(Povestea această a spus Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) din Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

POVASTĂ KUM A SLOBODZÂT DUMNJEDZĂU PĂSĂRJ PE POMÂNT

Prăorma, când s-a fakut fântânjealje, s-aljes unde s-a lasat izvuor, unde să mjeargă apă. Toată pasărea săpa, fașea fântânjoară, toace žoavinjilji sârbačiše: jepurii, lupii, urși, maimunjii... Toc s-a vorbit să săăpe și să fakă fântânj, ama șoară n-a vrut să lukre, ,ma čoakaje ja în vro baljigă. Da și șoară a fuost albă. Când vjeđe ja kă vinje Dumnjedzău đinkolo, ja fuga să imă toată. Da Dumnjedzău a dzâs:

– Dabogda, tot șoară njeagră să fij, kât vi fi vije. Kât s-a njeirit în imală, ja je njagră, da kât n-a fost imoasă, ja a rămas sură. Și điaja șoară nu să măj bagă în baltă, niškând.

Dumnjedzău vrodată n-a putut să treakă đe panžânjiš, kă s-a fakut đī la șerju până la pomântu tot panžânjiš. Đ-aja a lasat păăsărj, kă jealje zboară și manânkă panžânj, da și ij taje și fak lok

đi sã treakã Dumnjedzãu. Mãj ãntãnj a slobodzãt prig'ivitoarja, sã skoalje lumja điminjacã, kã n-a fost șasnjik sã kãnce. Dupa aja a slobodzãt mir-lã, sã o audã lumja kãnd mjerze pe drum, sã nu ãj fije frikã pe munce. Prãorma a slobodzãt kuku, s-a kãnce, kã jeal n-a fost ași, jeal je dus đin altã parce, da frace-su- i zãrobit ři jeal sã kãntã dupa frace-su, ma noj dzãsem kã kãntã. Da Dumnjedzãu a dzãs:

– Glasu a luj sã rãmãnã mãj vestit đin toatã pasãrea pe kreangã ři ja sã nu-ř kreaskã puji a jej, ma altã pasãre sã-i kreaskã puji. Sã nu fije nakažãtã, numa sã ãmblje ři sã kãnce.

Șoarã je slobodzãtã sã mjargã đearãndu. ři korkanji-s slobodzãc, kã kãnd kãnji a omorãt lupu, Dumnjedzãu n-a putut sã vadã đe sus unde je trupu lupuluj, ma pe korkanj l-a aflat, kã korkanji s-a slobodzãt ři-i manãnkã karnjea.

Dupa aia a slobodzãt pe ulju sã zboarã pe sus, prãn ljeamnje marj, ři la kujbu a luj sã nu sã dukã njima, kã jeal mãj mult a astrãns panžãnji, kã sã poatã sã treakã Dumnjedzãu. Đeaja vrodatã oaminji s-a koborãt đì pe kal đe sã omoarã panžãnji, ři aja je mãj đirjept, pintru-kã panžãnji l-a ãnkis pe Dumnjedzãu sã nu poatã sã treakã, sã zboare pe sus đì jej.

(Povast-asta a spuso Mileva řcoprdici
(Mileva řkoprdic 1931-2013) đãn
Jgobița (řagubica). A cules Drãgan M.
Stoianel (Dragan M. Stojanjelovic) ãn
27.VIII 1990.)

POVESTE CUM DUMNEZEU A SLOBOZIT PĂSĂRI PE PĂMÂNT

Pe urmă, când s-a făcut fântânele, sa ales unde s-a lasat izvor, unde să meargă apă. Toată pasărea sapă, face fântânioară, toate joavinile sâlbaticice: iepurii, lupii, urșii, maimuțale... Toți s-a vorbit să săpe și să facă fântâni, ama cioară nu a vrut să lucre, ma cioacăie ea în vreo baligă. Da și cioară a fost albă. Când vede ea că vine Dumnezeu dincolo, ea fuga s-a imă toată. Da Dumnezeu a zis:

– Da ..., tot cioară neagră să fii, cât vei fi vie.

Cât s-a negrit în imală, ea e neagră, da cât nu a fost imoasă, ea a rămas sură. Și deaia cioară nu să măi bagă în baltă, nicicând.

Dumneză vreodată nu a putut să treacă de păinjeni, că s-a facut de la ceriu până la pamântu tot păianjeniș. Deaia a lăsat păsări, că ele zboară și manâncă păinjeni, da și taie păianjenișu și fac loc să treacă Dumnezeu. Măi întâi a slobozit prighivitoarea, să scoale lumea dimineață, că nu a fost ceasnic să cânte. Pă', pe urmă a slobozit mierlă, să o audă lumea când merge pe drum, să nu le fie frică pe munte. Dupa aia a slobozit cucu, să cânte, că el nu a fost aci, el e dus din altă parte, da lui frate-su i zărobit și el să cântă dupa frate-su, ,ma noi zicem că cântă. Da Dumnezeu a zis:

– Glasu a lui să rămână măi vestit din toată pasăre pe creangă, și ea să nu își crească puii a ei, ma altă pasăre să-i crească puii ei. Să nu fie năcajită, număi să umble și să cânte.

Pe urma, cioară e slobozită să meargă de-arându. Și corcani-s sloboziți, că când câini a omorât lupu, Dumnezeu nu a putut să vadă de sus unde e trupu lupului, ma pe corcani l-a aflat, că corcani s-a slobozit și-i manânce carnea.

După aia a slobozit pe uliu să zboară pe sus, prin lemne mari, și la cuibu a lui să nu să ducă nimeni, că el măi mult a astrâns păinjeniș pe el, că să poată să treacă Dumnezeu. Deaia vreodată oameni s-a coborât de pe cal de să omoară păianjeni, și aia e măi drept, pentrucă păinjeni l-a închis pe Dumnezeu să nu poată să treacă, să zboară pe sus de ei.

(Povestea aceasta a spuso Mileva Școprdici (Mileva Škoprdić 1931- 2013) din Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 27.VIII 1990.)

POVASTĂ KÂND A MJERS DUMNJEZĂU PRĂ POMÂNT

Vrodată kând a mjers Dumnjezeu pră pomânt, Jeal a pljekat ku Aranzelu și ku Sâmpijetru pră drum. Mjerg, mjerg, mjerg jej pră drum. Kând - pazâășce vro mujere uojilji.

– Poc să nje daj kâta apă?

– Dakum, ma nu stau uojilji kă fug dă strâake. K-așa a fuost atunsa, fug uoillji dă strâake.

– Lasă kă jo ramân la jealje. Da tu duce, adom apă.

Ja sã dus dupã apã. Kãnd a venjit, uoilji toace boçiçe. I dãã apã. Pljeakã uoilji, îmlã bun, řî toace astrãnsã. řî nu mãj fug uoilji dã strãake, kã i-a dat la Dumnjedzãu apã.

Atunsa, mjerg, mjerg - Dumnjedzãu řî furtacî a luj. Da la vakarju, vařilji astrãnsã, toace stau boçiçe. Dar Dumnjedzãu ãl înrabã pe vakarju:

- Îm' aduř kãta apã?
- Nu stau dã çinje.

Dumnjedzãu atunã a slobodzãt strãake la vař. řî kãnd ðeacãra fuga vařilj-elja, řî fug vařilji, kã vakarju n-a dat apã la Dumnjedzãu.

Kãnd, vjeðe doj inř, mujeare ku uomu. I vjeðe Jeal řî lje dzãše:

- Buna dzãua! - Dumnjedzãu dzãše kãtrã jej.

Da, Sãmpjetru ř-a mjers ku Dumnjedzãu dzãše:

- Dã ře lj-ai dat Tu buna dzãua, kã vjedz ře fak jej ařia dã ruřãnje?

- Jej mãj fak un uom! - la Dumnjedzãu-i drag kã mãj fak un uom.

Iar' mjerg, mjerg, Dumnjedzãu ku furtacî a luj. Kãnd s-a duře Jeal la vrunu řî dzãše:

- Pot sã vin la çinje la konak? Dar, řikã, vrun řiurjedzar mik. Numa jeal ku mujare ařia.

- Da, poc. Ma, mujear-mja akuma a fãkut gloatã.

- Makãra, jo sã vin la çinje.

Sã bagã jej înuntru, aři la uom-ola. Jej-i lařã sã culře unðe vor jej. Dumnjedzãu noapça ur-sããdzã la kopil-ola: S- ajve ře guðe va fi ... kopil-ola. Sã fi je bun dã jeal, prã unðe mjerze jeal.

Điminjeacă pljeacă Dumnjedzău dă la uom-
ola d-ašia, mjerg jej, mjerg šî trag la alcî la ko-
nak:

– Brej, da-š puća la voj la konak?

– Pućiec, ma numa jo mi-s ku mujerea, dar
rău n-avjem să mânkăm.

– Pă, akuma še mânkac voj, manânk šî jo -
dzâše Dumnjedzău.

Jej fak dă baljigă turtă š-o uskă-n fuok šî-o
manânkă. Dumnjedzău aša a blastâmat, kuku-
rudzu să nu să măj fakă fărdă baljiga. A blăsta-
mat Dumnjedzău, š-a rămas aša.

Jar Dumnjedzău ku Aranželu și Sâmpjetru
a plekat ku kaji. Mjerg jej, mjerg ku kaji. E,eee,
nu šćij tu kum mjerg jej ku kaji. Ama pră vrun
kornjet, doă mujerj în pjelje goală, ka dă muma
făkuće, fjerb jealje olkucă în vâru pjetri. Oală fjer-
be, da fuok nuje. Šî Dumnjedzău dzâše:

– Stăj oală nu fjerbja!

Oală stăă, a prurupt, nu fjerbe. Da, mujerilj-
ălja dzâk:

– Stac kailorj nu mjerzârec!

Kaji stau aša în lok, nu mută, pārke-s împe-
tric. Jej mâna kaji, kaji nu mjerg. Jej mâna kaji,
kaji nu mjerg. Vijeđe Dumnjedzău kă n-are še să
fakă šî dzâše:

– Binje, ajde să lasăm šî jealje să vrăžaskă.
Să fakă ku al rău, kum fak jealje.

– Numa, ajde šî voj să slobodzâc kaji.

Dumnjedzău dzâše:

– Ferbja v-ăr oaljilji!

– Šî voa pornji v-ar pišoarilji! - a spus fer-

mekātuorilji.

Și jelje slobodzâră kaji ši kând să repedzâră kaji, abja să opriră. Vjeđe Dumnjedzäu kă jealje au vro șcîre, vro căpenjije. Șî Dumnjedzäu atunșa prokljecășce să fije mujerj kare-s dăruice dă la Jeal, kare șciu sî dăskânće ši să întuorkă fâkaturilji. Șî așa a lăsat Dumnjedzäu să fije șcîrnjiś, fermekātuorj.

(Povast-asta a spuso Ana lu Păun Gocian (Ana Mikuljević 1925-2015) dîn Laznița (Laznica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 05. V 2001.)

POVESTE CÂND A MERS DUMNEZEU P(R)E PĂMÂNT

Vreodată când a mers Dumnezeu p(r)e pamânt, El a plecat cu Arangelu și cu Sâmpietru pe drum. Merg, merg, merg pe drum. Când – păzește vreo muiere oile.

– Poți să ne dai câtă apă?

– Dacum, ma nu stau oile că fug de streche.

Că așa a fost atunci, fug oile de streche.

– Lasă că eu rămân la ele. Da tu du-te, adomi apă.

Ea să dus după apă. Când a venit, oile toate bocite, toate stau ca oile. I dă apă. Pleacă oile, îmblă bun, și toate astrânsă. Și nu măi fug oile de streche, că a dat la Dumnezeu apă.

Atuncea, merge, merge Dumnezeu. Da la vacariu, vacile astrânsă, toate stau vacile bocice.

Dar Dumnezeu îl întreabă pe vacariu:

– Îmi aduci câtă apă.

– Nu stau de tine.

Dumnezeu atunci a slobozit strechea la vaci. Și când dau fuga vacile, și fug ele că vacariu nu a dat apă la Dumnezeu.

Când, vede doi inși, muiere cu omu. Îi vede el și le zice:

– Buna ziuă!

Da, Sâmpietru ce a mers cu Dumnezeu zice:

– De ce le-ai dat Tu bună ziua, că vezi ce fac ei acia?

– Ei măi fac un om- zice Dumnezeu! - la Dumnezeu i drag că măi fac un om.

Iar merge, merge Dumnezeu p(r)e drum. Când să duce El la vreunu și zice:

– Pot să vin la tine la conac?

Dar, cică, vreun ciurezar mic. Numa el cu muiere acia.

– Da, poți. Ma muiere mea acuma a făcut gloată.

– Macără, eu o să vin la tine.

Să bagă ei înuntru, aci la omo-la. Ei îi lasă să se culce unde vor ei. Dumnezeu noaptea urseze la copil-ola: Să aibe ce gude va fi, copil-ola. Să fie bun de el p(r)e unde merge el.

Dimineață pleacă Dumnezeu de la om-ola de acia. Merg ei, merg și trag la alți la conac:

– Măi, da oi putea la voi la conac?

– Puteți, ma număi eu mis cu muierea, dar rău nu avem să mâncăm.

– Pă, acuma ce mâncați voi, mânânc și eu - zice Dumnezeu.

Ei fac de baligă turtă și o uscă în foc și o mână. Dumnezeu așa a blăstâmat, cucuruzu să nu să măi facă fără de baligă. A blăstamat Dumnezeu și a rămas așa.

Iar Dumnezeu cu Arangelu și Sâmpietru au plecat cu caii. Merg ei, merg cu cai.

E,eee, nu știi tu cum merg ei cu caii. Ama p(r) e vreun cornet, două muieri în pielea goală, ca de mume făcute, fierb ele olcuță în vâru pietri. Oală fierbe, da foc nuie.

Și Dumnezeu zice:

– Stăi oală nu fierbea!

Oală sta, a prurpt, nu fierbe. Da, muierile alea zic:

– Stați cailor nu mergereți!

Cai stau așa în loc, nu mută, păre ca sau împetrît. Ei mână caii, caii nu merg. Ei mână caii, caii nu merg. Vede Dumnezeu că nu are ce să facă și zice:

– Bine, haida să lasăm și ele să vrăjască. Să facă cu al rău, cum și fac ele.

Număi, haidaț și voi să sloboziți caii.

Dumnezeu zice:

– Ferbea var oalele!

– Și voa porni var picoarele! - a spus fermecătorile.

Și ele slobod caii și când să repeziră caii, abea îi opriră. Vede Dumnezeu că ele au vreo știre, vreo tărie. Și Dumnezeu atunci procleștește să fie și muieri care-s dăruite de la El, care știu să descânte și să întoarcă făcăturile. Și așa a lăsat Dumnezeu să fie știrnici, fermecători.

(Povestea această a spus-o Ana lu Păun
Gocian (Ana Mikuljević, 1925- 2015)
din Laznița (Laznica). A cules Drăgan
M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în
05. V 2001.)

DOJ FRAC PUȘ ÎN LUNA

Kând je luna pljină, kând măj tare lușeașce,
să vjeađe njișce njegurime în ja. Aja-s duoj frac
alu Luna.

Al mik s-a dus la apă ku vasâlji, ku okavă šî
kaldare, dar al mare a rămas să pazaskă Luna,
să nu o fure Soarilji. Ja prevarjeașce pe al mare,
đe-l trâmjeće sâ să dukă, k-a pjekat kâta plojică,
să ja krušăcu đe sare đī la uoj. Păn-al mare vinje
ku krušăcu, jakă-tă š-al mik vinje đī la apă, dar
Luna nuje. S-a dus, a skapat. Šî āsta ku krušăcu
dâă în fraće-su šî-l omoare ku krušăcu, pintru că
n-a pazât Luna. Kă jej a fost žurac s-o pāzaskă,
să nu đea să o ja Soarilji. Kând l-a omorât pe
fraće-su šî kând a vādzut sânzē, jeal să omu-
are šî jeal. Šî jej-s amānduoj în Luna đe vešije.
Șî Dumnjedzău i-a pus sus, toată lumja să vadă
să nu să măj svađaskă fracī. Poc să-l vijedz pe
al mik ku vasâlji, dar krušăcu žos, kum a dat în
fraće-su.

(Povast-asta a spus-o Radovan Catan
(Radovan Ketić 1928-2008) dîn Jgobița
(Žagubica). A însāmno Drăgan M.
Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în
16.VIII 1990)

DOI FRAȚI PUȘI ÎN LUNA

Când e luna plină, când mări tare lucește, se vede niște negurime în ea. Aia-s doi frați alu Luna.

Al mic s-a dus la apă cu vasele, cu ocavă și cu caldare, dar al mare a rămas să păzască Luna, să nu o fure Soarele. Ea înșălează pe al mic, de-l trimete să se ducă, că a plecat căta ploiță, să ia bolovanu de sare de la oi. Până al mare vine cu bolovanu, iată și al mic vine de la apă, dar Luna nuie. S-a dus, a scăpat. Și acesta cu bolovanu dă în frate-său și-l omoare cu bolovanu, pentru că nu a păzit Luna. Că ei au fost jurați să o păzească, să nu dea să o ia Soarele. Când l-a omorât pe frate-său și când a văzut sânge, el să omoare și el. Și ei sunt amândoi în Lună de vecie. Și Dumnezeu i-a pus sus, toată lumea să vadă să nu să mări ceartă frați. Poți să-l vezi pe al mic cu vasele, dar bolovanu de sare jos, cum a dat în frate-său.

(Povestea această a spus Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990)

PAILJI BABI (PAILJI LU DUMNJEDZĂU)

Pe șerj di la un kăpătânj până la alălalt jastă un drum, pārke o șeacă pe șerj. E, aja a fost vro baba urușoasă, tot baba-ia še a fakut fâkaturj ku

aj răj, când a fijert oală fără fuok pe g'eacă. Ja a măj fakut mulće păkaće.

E, ja o sară a îndrăznjit șî s-a dus la nașu-su, noapća i-a furat pailji. Pe fuga lje-a înkărkat în kar ș-a fužit akas. Dumnjedzău s-a mânjijat șî toată noapće-aja a lăsat urma pe șerj, a însăm-nato, să să vadă kare a furat pailji la nașu. Kă dakă oaminji nu vād, Dumnjedzău vijeđe. Șî đe atunșa a rămas śacă- ja pe șerj, a ramas sî o kjamă Pailji babi or Pailji lu Dumnjedzău.

(Povast-asta a spuso Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990)

PAILE BABI (PAILE LUI DUMNEZEU)

Pe ceri, de la un capăt până la alălalt este un drum, păre ca o ceață pe ceri. E, aia, a fost vreo babă urucioasă, tot baba-ia ce a făcut făcături cu cei răi, când a fiert oală fără foc pe gheață. Ea a măi făcut multe păcate. E, ea, o seară a îndrăznit și s-a dus la nașu- su, noaptea i-a furat paile. Pe fuga le a încarcat în car și a fugit acasă. Dumnezeu s-a mâniat și toată noapte-aia a lăsat urma pe ceri, a însăm-nato, să se vede care a furat paile ale nașului. Că dacă oameni nu vād, Dumnezeu vede. Și de atunci a rămas aia ceață pe ceri, a rămas să o cheame Paile babi or Paile lui Dumnezeu.

(Povestea această a spus Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990)

KLOCA KU PUJI

A fost vrodată o fată la muma mașce. Šî mu-mă-s-aja a kinuito, a nakažîto kât nuje đestul, šî ja a apukat lumja pe pomântu Dumnjedzâuluj, đe răotaće. Flomândă šî năkažâtă, lovješće ja kum lovješće pistă sínš žunjelaš, toc îs frumoš, kare đin kare đe nu puoc să-i aljež. Dupa o vrijeme, frac-ăja să luvară la gâlseaoa, a kuj fata să fije. Toc frac-ăja reavrea să fije fata a luj. Până fracî să svađesk, zmâău đintrodată a zburat š-a furat fata. Frac-ăja, totnatu đin jej a avut vro pućeare šî căpenjije a luj: unu are pućeare s-aflje urmă bătrână noă anj; altu a vădzut binje šî đeparće šî aproape; al treilja a dat binje ku sažeată; al sínšilja fraće a avut un bâcíseal ku kare a putut s-încrâmenjeaskă še guđe va fi: će faše pjatră în lok. Aăla še a putut s-aflje urmă đe noă anj, a aflat urma zmâăuluj până la pješćiră luj. Alalat žunje îl vădzu šî i spusă la fraće-su ku arku, da ásta đeacă în zburatorju ku sažeată šî l-a ranjit. Al patrolja kare a fuost jut ka sažeată sfulžeruluj, jut alergă šî-l prinsă pe al zburatorju, până a azuns aăla ku bâcísealu. Al sínšilja a dat cu bâcísealu šî-l încrâmenji pe zmău.

Jar fracî să luvară la gâlseaoă a kuj o să fije fata, până la unu nu i đeață în gând:

– Ajde s-o întabăm pe muma-noastră, kă ja māj binje šćije!

Kând azunsăra la muma lor, jej jar' să luvară la sfadă. Muma lor kând a vădzut še o să fije ku fišiorji a jej, ja lje grăji:

– Fišiori mjej, jo vă am sínś, šî toc vic bar-bacašč. N-am njiś o fată. Ajde ja să vă fije voa suoră, da mije fată!

Šî la Dumnjedzău i fu drag, šî j-a sujit în sérj, j-a pus în stăâlje, fracî ku suoră pingă muma lor, ka puji lângă kloca. Š-aša a uđit până-n dzăva đe astadz, să luśaskă la lumje Kluoca ku puji.

(Povast-asta a spuso Radovan Catan
(Radovan Ketić 1928-2008) dîn Jgobița
(Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel
(Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII
1990)

CLOȚA CU PUII

A fost vreodată o fată la muma maște. Și mu-mă-s-aia a chinuito, a necăjito cât nuie destul, și ea a apucat lumea pe pamântu Dumnezeu-lui, de reotate. Flomândă și necăjită, lovește ea cum lovește peste cinci junelași, toți sunt frumoși, care din care de nu poți să-i alegi. Dupa o vreme, frați-ăia se luară la gâlceavă, a cui să fie fata. Toți din frați-ăia reavrea să fie fată a lui. Până frații se svadesc, zmîău dintrodată a zburat și a furat fata.

Frați-ăia, totnatu din ei au avut vreo putere și țapenie a lui: unu are putere s-află urmă bătrână noă ani; altu a vădzut bine și departe și aproape; al treilea a dat bine cu săgeată; al cincilea frate a avut un bâtecel cu care a putut săncrâmenească orice să fie, te face piatră în loc. Aăla ce a putut s-află urmă de noă ani, a aflat urma zmăului până la peșterea lui. Alălalt june ăl vădzu și i spusă la frate-su al cu arcu, da ăsta deață în zburatoriu cu săgeată și l-a ranit. Al patrulea, care a fost iut ca săgeată sfulgerului, iut a alergat și-l prinsă pe al zburătoriu, până a ajuns aîlă cu bâtecelu. Al cincelea a dat cu bâtecelu și-l încrîmeni pe zmău-ola.

Iar frați să luară la gâlceavă a cui să fie fata, până la unu nu-i deață în gând:

– Haida s-o întrebăm pe muma noastră, că ea măi bine știe! Când ajunsăra la muma lor, ei iar să luară la sfadă. Muma lor când a văzut ce o să fie cu feciori ei, ea le grăi:

– Feciori mei, eu vă am cinci, și toți viț barbatești. Nu am nici o fată. Haidă ea să vă fie vouă soră, da mie fată!

Și la Dumnezeu i fu drag, și îi pusă pe ceri în stele, frați cu soră pe lângă muma lor, ca puii lângă cloță. Și așa a ugit până-n ziua de azi, să lucească la lume Cloța cu puii.

(Povestea aceasta a spusu Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990)

DI ȘE LJEAMNU NU MĂJ MJEARŽE

La vrijemeja kând a mjers Dumnjedzäu pe pomânt, dakă-c trăăbe ljeamnje, će duś la ljeamnu în duos șî-i dzâs: „Tu să pleś ku minje!” șî ljeamnu vinje sîngur akas. Îi dzâs: – sâ će mănunćedz! - leamnu să mănunćeadză sîngur, să fije đe pus în fok.

S-a dus în duos baba a še a făkut pe g'jacă fakaturilji șî lomanjilji, șî ja dzâše lu ljeamn să pljeaše. Kând a pljecat ljeamnu, ja înkaljekă ljeamnu, șî ljeamnu s-o dukă pân'- la koljibă. Kă nu-i pucân še ljeamnu sîngur vinje șî sîngur să mănunćeadză, numa înkă îl măj kalarjiešće. Șî đ-atunś, Dumnjedzäu prokljecăšće ljeamnijli să nu măj vină sîngurje:

– Dabogda, đe mânje înkolo, dakă-l duś, tu să-l aj, dakă nu-l duś, tu să nu-l măj aj.

Șî đ-atunś, moară șî babă să dukă, sî să întoarkă șâaljilji, să fakă krošnje kum poaće ja, șî să adukă ljeamnje akas, s-ajbă sî să înkaldzaskă.

(Povast-asta a spuso Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) dîn Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

DE CE LEMNU NU MĂI MERGE

La vremea când a mers Dumnezeu pe pământ, dacă-ți trebuia lemne, te duci la lemn în

dos și îi zici: „Tu să pleci!” Și lemnu vine sîngur acasă. Îi zici: - sâ te mănuntezi- lemnu să mănunteze sîngur, să fie de pus în foc.

Să dus în dos baba ce a făcut pe gheață facaturile și lomanele și zice lu lemn să plece. Când a plecat lemnu, ea încaleca lemnu, și lemnu să o ducă pân’-la colibă. Că îi puțin ce lemnu singur vine și singur să mănunteze, număi încă îl măi calarește. Și de atunci, Dumnezeu oprește lemnele să nu măi vina singure:

– Iată, de mâine încolo, dacă-l duci, tu să-l ai, dacă nu-l duci, tu să nu-l măi ai.

Și de atunci, trebuie baba să se ducă, să întoarcă șelele, să facă croșne cum poate ea, și să ducă lemne acasă, să aibă să se încălzească.

(Povestea aceasta a spus Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) din Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

DI SE ŠERJU S-A RÂĐIKAT ÎN SUS

Jar’ aja babă a avut nuoră. Noră-sa s-a dus la lukru, da baba a uđit ku nepocâălu. Nepocâălu, ka o gloată mikă, s-a kăkat. Baba ja skućisealje, da šerju a fost źos, ja lje frjeakă đe šerj, šî aša lje ašćearže. Dumnjedzău kând a vădzut kă šî šerju spurkă, lasăce še faše ku pomântu, a râđikat šerju în sus đe njima nu poaće să-l azungă, njis babă să ašćeargă la skućešealje.

(Povast-asta a spuso Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

DE CE CERIU S-A RIDICAT ÎN SUS

Iar aia babă a avut noră. Noră-sa s-a dus la lucru, dar baba a ugit cu nepoțelu. Nepoțelu, ca o gloată mică, s-a căcat. Baba ia scutecele, da ceriu a fost jos, și freacă și șterge scutecele de ceri. Dumnezeu când a văzut că și ceriu spurcă, lasăte ce face cu pământu, a ridicat ceriu în sus de nima nu poate să-l ajungă, nici babă să șteargă scutecele.

(Povestea aceasta a spuso Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

POVASTĂ LU JARBĂ “RUȘÂNJE”

Vrodată kând a mjers Dumnjedzäu pe pomânt, a pljekat pe un kâmp ș-a trekut pingă doă fijeće. Da jealje a vorbit đe rușânje, še nu trâăbe să vorbjaskă. Dumnjedzäu a katat la jelje și lj-a ntrăbat:

– Da binje, voj n-avjec še să vorbic, alt șoaoă, numa vorbic đe rușînje!

Și jealje de rușinje a katat la jarb-aja, și jarbă și ja a roșit de rușinje ș-a învânăcât la mižlok. Și đ-atunś a uđit jarbă ku numilji “rușinje”. Lumja bătrână spunja, kând să va pjerđa vânăcală și roșac-aja đin mižluoku florilor, atunśa să va pjerđa lumja.

POVESTE LUI IARBĂ “RUȘINE”

Vreodată când a mers Dumnezeu pe pământ, a plecat pe un câmp și a trecut pe lângă două fete. Dar ele au vorbit de rușine, ce nu trebe să vorbească. Dumnezeu a cătat la ele și le întrebă:

– Da bine, voi nu aveț ce să vorbiți, alt ceva, numa vorbiți de rușine!

Și ele de rușine au cătat la iarb-aia, și iarbă și ea a roșit de rușine și a învânațit la mijloc. Și de atuncea a ugit iarbă cu numele “rușine”. Lumea bătrână spunea, când se vă pierdea vânățală și roșăț-aia din mijlocu florilor, atunci se va pierdea lumea.

KUM A LUVAT DUMNJEDZĂU KAPRÂLJI LA DRAKU

Dumnjedzău a lăsat uoj pe pomânt, da draku a lăsat kapre. Și la kapre a fost ungilji ka la mâcu, kă jealje a mjers pe ljeamn. Dumnjedzău și draku s-a rămașit, kare măj jut azunze la vr-un fok, ala să ja kaprâlji. Dakă azunze naince

Dumnjedzău - Jeal îj ja kaprilji la draku, da dakă ažuńze draku nainće - jeal îj ja uo-jilji la Dumnjedzău řî Dumnjedzău rămânje făr'đe njimik. Ama uojililji a mjers pe drum, jealje n-avut ungi. Da draku a suit kaprâlji ka mâcu: într-un ljeamn doboare, într-unu suje, řî kare kum ažuńze akolo, Dumnjedzău ku tařiunjlji lje arđe ungilji đî pe ženunki, k-akolo a avut ungilji řî s-a suit pe ljeamn. Đeaja kapra la ženunki n-are pârău. řî ařa Dumnjedzău a luvat kaprâlji đî la draku. Đeaja a uđit să să afumje kopiji aj miř, dakă a dat piřă řoaoă rău, or đe muronj viu, or đe mu-ruonj mort, afumi ku pâră đe kapră.

CUM A LUAT DUMNEZEU CAPRELE LA DRACU

Dumnezeu a lasat oi pe pământ, da dracu a lăsat capre. ři la capre a fost unghile ca la mâțu, că ele au mers pe lemn. Dumnezeu ři dracu s-au rămařit, care măi iute ajunge la vre-un foc, řla ia caprele. Dacă ajunge nainte Dumnezeu, El ia caprele la dracu, da dacă ajunge dracu nainte, dracu ia oile la Dumnezeu ři Dumnezeu rămâne făr'đe nimic. Ama oile au mers pe drum, ele nu au avut unghii. Da dracu a suit caprele ca mâțu: într-un lemn doboare, într-unu suie, ři care cum ajunge acolo, Dumnezeu cu taciunele le arde unghile de pe genunchi, unde au avut unghii ři s-a suit pe lemn. Deaia capră la genunchi nu are pârău. ři ařa Dumnezeu a luat caprele de la dracu. ři deaia a ugiț să se afume copii mici, dacă a

dat peste ceva rău - or de moroi viu or de moroi mort, afumi cu păr de capră.

KUM A LASAT DUMNJEDZĂU KÂNJI ȘÎ LUPI

Dumnjedzău a fakut kânj, da draku a fakut pe lupu din pomânt șî pjetri. Când l-a fakut pe lupu nu șćija kum să-i dea suflijet, șî draku îl întrabă pe Dumnjedzău. Dumnjedzău îi spunje:

– Dzî tu așa kum dzâk jo: Tut, tut, după kare će-a făkut!

Șî draku dzâse:

– Tut, tut, după kare će-a făkut! - șî lupu kapătă uoki șî pișoare ș- aljargă după jeal să-l mănânse. Draku atunș trăbuja să skâape unđeva, ș-a skâpat în apă. Ș-așa Dumnjedzău l-a răzbit. Draku să fije în apă, da Dumnjedzău pe pomânt, kă nu mjerze să fije amândoj pe pomânt. Șî deaja-s drașii în virurj adânș, șî în răpedzînj.

CUM A LĂSAT DUMNEZEU CÂINI ȘI LUPI

Dumnezeu a făcut câini, da dracu a făcut pe lupu din pământ și pietri. Și când l-a făcut pe lupu nu știa cum să-i dea suflet, și dracu îl întreabă pe Dumnezeu. Dumnezeu îi spune:

– Zi tu așa cum zic eu: Tut, tut, după care te-a făcut!

Și dracu zice:

– Tut, tut, după care te-a facut! - și lupu capătă ochi și picioare și aleargă după el să-l

mănânce. Dracu atunci trebuia să schăpe vre-
undeva, și a scăpat în apă. Și așa Dumnezeu
l-a răzbit. Dracu să fie în apă, dar Dumnezeu
pe pământ, că nu merge să fie amândoi pe pă-
mânt. Și de aia-s dracii ei în viruri adânci, și în
repezâni.

ȚI SE SĂ RUP COALJILJI

Atunsa, când a slobodzât Dumnjedzău
lumjea pe pomânt, când a fost baba Jeva ku
moșu Adam, coaljilji nu s-a măj rupt. Așa kum
îs fakuće, așa a uđit đe vešije. Ama vro babă a
îmbătrânjit șî taje pječiku șî-l kârpješće, să lukre
šoaoă. Șî Dumnjedzău când a vădzut kă baba
taje șî kârpješće coaljilji, Jeal a dzâs: Așa să fije,
sî să să rupă, să lje kârpjaskă, să-ș fakă đe lukru.
Kum Jeal a sorošit să să rupă, coaljilji đ-atunsa
să rup șî trebuie să lje krpješći.

DE CE SĂ RUP ȚOALELE

Atunci, când a slobozit Dumnezeu lume pe
pământ, când a fost baba leva cu moșu Adam,
țoalele nu s-a măi rupt. Așa cum îs facute, așa
a ugit de vecie. Ama vre-o babă a îmbătrânit și
taie peticu și cârpește, să lucre ceva. Și Dum-
nezeu când a văzut că baba taie și cârpește
țoalele, El a zis: Așa să fie, să se rupă, să le
cârpească, șă-și facă de lucru. Cum El a sorocit
să se rupă, țoalele, de atunci se rup și trebuie
să le cârpești.

KUM A LASAT DUMNIEDZĂU STRĂLJICĂ, PURIŚ ŠÎ PĂDUKI

Străljiica, padukilji ši puriku, tuot babilji lj-a făkut, kă jealje s-a rugat la Dumnjedzău, k-a šădzut đe žeabă. Jar' vro babă s-a pus, omoare, omoare la puriś. Kă Dumnjedzău a dat puriś, să vadă ja, să nu šadă žeabă, numa să-i fugă ōoaoa înainăea jej. Ama întânj a dat paduki, da paduki îs muoj, ši ja omorât, ja omorât, pâna i s-a îngrozît.

– E pă, paduki-s prja muoj, să-i đea ōoaoa măj juc - sere baba.

Dumnjedzău atunś a dat puriś. Baba ij omoară, ij omoară, da jej sâăr. E pă, ašăca-s bunji, kă ašăca sâăr aiś-înkolo, aiś-înkolo, ši aša ij triješe vaku. Őoaoă skapă, ōoaoă omoară.

Da, străljicălji lj-a slobodzât Dumnjedzău đin sânzilji uomuluj. A mjers la vr-un uom sânzilji đin nas ši Dumnjedzău a slobodzât vr-o goangă ši s-a fakut străljica.

Đin sânzilji uomuluj je fakută, ši jar pe uom să-l manâşe.

(Aşcea povieşci le-a a spus Mileva
Şcoprdici (Mileva Škoprdić 1931- 2013)
dîn Jgobiţa (Žagubica).
Le-a cules Drăgan M. Stoianel
(Dragan M. Stojanjelović) în 27.VIII
1990.)

CUM A LASAT DUMNEZEU STRĂLIȚĂ, PURICI ȘI PADUCHI

Strălița, paduchile și puricu, tot babele i-au făcut, că ele să rugat la Dumnezeu, c-a șezut de geabă. Iar vreo babă să pus și omoare, omoare purici. Că Dumnezeu a dat purici, să vadă ea, să nu șede geabă, numa să fugă ceva înaintea ei. Ama întâi a dat paduchi, și paduchi-s prea moi, și ia omorât, ia omorât, până i s-a îngrozit.

– E pă, paduchi-s prea moi, să i dea ceva măi iut- iar baba cere.

Dumnezeu atunci a dat purici. Baba îi omoare, îi omoare, dar ei săr. E pă, ăștea-s buni, că ăștea săr aici- încolo, aici-încolo, i trece vacu. Ceva scapă, ceva omoare.

Da, strălițele le-a slobozit Dumnezeu din sângele omului. A mers la vre-un om sângele din nas și Dumnezeu a slobozit vreo goangă și s-a facut strălița. Din sângele omului e făcută și iar pe om să-l manânce.

(Povestile aceste le-a spus Mileva Škoprdici (Mileva Škoprdić 1931-2013) din Jgobița (Žagubica). Le-a cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 27.VIII 1990.)

KUM L-A BĂTUT DUMNJEDZĂU PRĂ DRAKU LA MOARĂ

Vrodată când a fuost Dumnjedzău ku draku frac, jej a făkut o moară. Șî când a făkut-o, jej

s-a luvară la bătăje în moară, kă nu puot sî să vorbjaskă kare dîn jej măj întânj să ja vamă la lumje. Dumnjedzău dzâse, Jeal să ja vamă măj întânj, draku vrja jeal să ja măj întânj. La moară, jej măj întânj să luptat. Draku a avut o cuopa lungă, da Dumnjedzău un bâcișeal mik. Să batură jej dă điminjeacă până la amjadzâc, ma Dumnjedzău ăl tupăji ș-ăl batu pră draku, ka la širješ. Draku, kând să râđișe cuopă, jeal dîă-n grindă. Kând a vrut să đe în Dumnjedzău, žăpu să încăpenjeașce în vro gaura a poduluj. Jar' Duomnu dă ku bâcișealu în drak, šî pân' la nămjadzâc ăl batu ka pră tuoba.

Kând pră la nămjadzâc, draku, ikljeanu, vădzu kă mânânkă bătăje, ș-o să pjardă luptă, šî spusă lu Dumnjedzău:

– Audz mă, fraće, văd jo kă ješ tu măj ku minće dăkât minje. Ajde akuma să fašem noj, aja še dzâc jo. Ajde sa ješâm noj afară, tu să-m daj bâcișealu al tău, da jo să-c dau cuopa mja.

Dumnjedzău jar' faku aša kum spusă draku. Ješîră jej dîn moară, îj đeacă jeal bātu-la mikićeal, da draku cuopa-ja lungă. Jar' să pusăra jej la bătăje, šî Dumnjedzău îl batu pră draku, îl batu până în pućearja nuopcî ku žăpu-la al lung, ăl batu d-ăl lješînă, šî draku a fužit supt moară.

Šî d-aia a rămas kând će duś la moară să mašinji fănjină, tu să faś kruše la fănjină, kă draku îj ja dulśjacă vamă, sporju šî tu tot aj să manâns ku amaru. Kă jeal stă sut moară šî spunje:

– Jo nu jau vamă, ama jau dulśjacă.

(Povast-asta a spus-o Ana lu Păun
Gocian (Ana Mikuljević, 1925-2005)
dân Laznița (Laznica). A cules Drăgan
M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în
mai 1989.)

CUM L-A BĂTUT DUMNEZEU P(R)E DRACU LA MOARĂ

Vreodată când a fost Dumnezeu cu dracu frați, ei au făcut o moară. Și când a făcut-o, ei să luară la bătaie în moară, că nu pot să se vorbesc care din ei măi întâi să ia vama la lume. Dumnezeu zice, El să ia vamă măi întâi, dracu vrea el să ia măi întâi. La moară, ei măi întâi s-au luptat. Dracu a avut o țopa lungă, dar Dumnezeu un băț scurt. Se bătură ei din dimineață pân-la amiază, dar Dumnezeu îl tupăi și-l batu pe dracu, ca la cireș. Dracul când să ridice țopă, el dă în grinda. Când a vrut să dea în Dumnezeu, jîpu se înțepenește în vreo gaură a podului. Iar Dumnezeu da cu bățicelu în drac, și pâna l-amiază îl bătu ca pe toba.

Când pe l-amiază, dracu, vicleanul, văzu că mănâncă bătaie, și că o să piardă luptă, spusă la Dumnezeu:

– Auzi mă, frate, văd eu că ești tu măi cu minte decât mine, haide acuma să facem noi, aia ce zic eu. Haide să ieșim noi afară, tu să-m dai bățiselu tău, dar eu să-ți dau țopa-sta mea.

Dumnezeul iar făcu așa cum spusă dracu. Ieșiră ei din moară, îi deață el bățu ăla michitel,

da dracul ia țopa a lungă. Iar să pusăra ei la bătaie, și Dumnezeu îl bătu pe dracu, îl bătu până în puterea nopți cu jăpu-la lung, îl batu dă-l leșină, și dracu a fugit supt moară. Și deaia a rămas când te duci la moară să macini făină, tu să faci cruce la făină, că dracu i ia dulceață, vamă, sporiu și tu tot ai să manânci cu amaru. Că el stă sut moară și spune:

– Eu nu iau vamă, ama iau dulceață.

(Povestea această a spus-o Ana
Iu Păun Gocian (Ana Mikuljević,
1925- 2015) din Laznița (Laznica). A
cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M.
Stojanjelović) în mai 1989.)

KUM A KÂPATAT FUOKU FUM

Șică, când a fost Dumnjedzău ku draku frac, unu dîn jej a fuost la o șoakă, dar alălalt la alta. A lukrat jej totă dzîua. Când fu kap dă murg, jera frig ș-amânduoj făkură fuoku, dă sâ să înkăldzaskă. Fuoku arsă șî la unu șî la altu pân'la varsatu zorilorj. Ama toată noapća la Dumnjedzău i-a fuost frig, kă fuoku a luj n-avut fum, dar la draku a mjers fumu.

Kând alălaltă sară să fakă fuoku, jar fuoku Dumnjedzăuluj n-are fum, dar la draku mjerze fumu. I deacă la Dumnjedzău în gând, luvă Jeal flujerjeal șî să dusă la draku. Când azunsă Jeal akolo, i deacă buna sară, draku i mulcămi. Dumnjedzău i spusă:

– Am venjit fraće să ma-nkăldzăsc kâta, kă pustînj-ola dă foku a mjeu mînkă še guđe ljeamn, dar njiškum nu mjerže kăldură dîn jeal. Am venjit pră la cînje să mă-nkăldzăsk kâta.

Îl lasă draku, dar Domnu, s-a kulkat aproape dă fok, luvă flujerjealu dă dupa brâu și să pusă să dzăkă în jeal. Așa kum a dzăs, Dumnjeadzău a strâns în flujer-ola tuot fumu dîn fuoku drakuluj. Pusa flujeru la brâu, să cukă ku draku și đirjept să opri la fuoku aluj. Atunsa luvă flujerjealu, pornji să dzăkă, kând dîn flujer-ola kăcekâta-kăcekâta, binjișor, jeși fumu și să trasă în fuok. Ș-așa fuoku ș-a kăpătat fumu, dar Dumnjeadzău nje-a lăsat și noa kăldură să nje înkaldzîm kând nji je frig.

(Asta povastă a spus-o Ana lu Păun Gocian (Ana Mikuljević, 1925-2005) dân Laznița (Laznica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în mai 1989.)

CUM A CĂPĂTAT FOCU FUM

Cică, când a fost Dumnezeu cu dracu frați, unu din ei a fost la o cioacă, dar alălalt la alta. A lucrat ei totă ziua. Când fu cap de murg, era frig și amândoi făcură focu, de să se încălzască. Focu arsă și la unu și la altu pân' la vărsatu zorilor. Ama toată noaptea la Dumnezui i-a fost frig, că focu al lui n-avut fum, dar la dracu a mers fumu.

Când alălaltă sară să facă focu, iar focu Dumnezeului nu are fum, dar la dracu merge fumu. I

deață la Dumnezeu în gând, luvă El un fluierel și se dusă la dracu. Când ajunsă El acolo, i deață buna sară, dracu i mulțumi. Dumnezeu i spusă:

– Am venit frate să ma încălzăsc căta, că pustiu-ăla de foc al meu mîncă ce god lemn, dar nicicum nu merge căldură din el. Am venit pe la tine să mă încălzăsc căta.

Îl lasă dracu, dar Duomnu, s-a culcat aproape de foc, luvă fluierelul de după brâu și se pusă să zică în el. Așa cum a zis, Dumnezeu a strâns în fluieru-ăla tot fumu din focu dracului. Pusa fluieru la brâu, sa țucă cu dracu și drept să opri la focu lui. Atuncea luvă fluierelu, porni s-a zică, când din fluieru-ăla câtecâta- câtecâta, binișor, ieși fumu și să trasă în foc. Și așa focul și-a căpatat fumul, dar Dumnezeu ne-a lăsat și nouă căldura să ne încălzim când ne este frig.

(Povestea această a spus-o Ana lu Păun Gocian (Ana Mikuljević, 1925- 2015) din Laznița (Laznica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în mai 1989.)

POVASTĂ KU OAMINJ ÎNALC

De kând je lumja în Žgobica, đe vrodată s-a povăstuit kă đin đal đī păđina Vrijelji a fost un sat cu oaminj marj, înalc kât fagu đe o sută đe anj, poáce-fi înalc vro doadzăs đe mjetre!

Śikă, kând a vinjit oaminji đe aj đe njeamu nostru, înalc kât noj, s-apukat să are ku buoji ku plugu đī ljeamn, kum a fost vrodată. A arat

jej pingă valja Mlavi, aproape de pădina Vrijelji, k-avut de gând să-ș samână luoku. Kând di la đal áce-s dobor mirjuor njiskarj mujerj șî kopiji ku kăldărj în mânji di să ja apă di la Vrijela. O mujeare đin jealje să slobodzî șî în pistăálka-jej pusă uominji ku tot ku parjekjea de buoj șî ku plugu. Într-o mâna a cînut măržinjli pistălși ku oaminj, buoj șî plugu al di ljeamn, dar în alălaltă mână kaldarea cu apă. Să dusăra jej până-n satu alor de s-araće la muoșu al măj bătrân s-aflat pingă Vrijelă. Kând a vădzut muoșu, jeal s-a spomântat șî a spus:

– Să ce duș șî să laș oaminj-ășcea akolo unde j-aj aflat, kă jej o să împlje pomânto-sta, dar noj nje pjerđem! Jej o să vină în luoku nuostru. Kă aișa trebe sâ să skimbă șapće brânje di lumje.

Mujearj-aja s-a întuors răăpiđe șî a lăsăt oaminji-ăja pinga Vrijelă, șî s-a dus cîkă să are. Așa a ramas până-n dzâua de astădz, povastă di oaminji înalc kât fagu de o sută de anj.

(Asta povastă a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912- 1998) dîn Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987)

POVESTEA CU OAMENI ÎNALȚI

De când e lumea în Jgobița, de vreodată s-a povestit că din deal de padina Vreli a fost un sat cu oameni mari, înalți cât fagu de o sută de ani. Poate-fi înalți vreo douăzeci de metri!

Cică, când au venit oameni de ai de neamul nostru, înalți cât noi, s-apucat să are cu boii, cu plugu de lemn, cum a fost vreodată. A arat ei pe lângă valea Mlavei, aproape de padina Vreli, c-avut de gând să-și samână locu. Când, de la deal iată dobor mirior niscai muieri și copii cu căldări în mâni de să ia apă de la Vrelă. O mu-iere din ele s-a slobozit și în pistălcă și-a pus oameni cu tot cu părechea de boi și cu plugu. Într-o mâna a ținut mărginile pistălci cu oamenii, boii și plugu al de lemn, da în alălaltă mână caldarea cu apă. Și se dusăra până-n satu lor de s-arate la moșu al mări bătrân, ce au aflat ele pe lângă Vrelă. Când a văzut moșu, el s-a spaimântat și a spus:

– Să te duci și să laș oamenii aceștea acolo unde i-ai aflat, că ei o să umple pământul acesta, dar noi ne pierdem! Ei o să vină în locul nostru. Că aicea trebuie să se schimbe șapte brâne de lume.

Muierele s-au întors repede și au lăsat oameni aceea pe lângă Vrelă, să se ducă să are. Așa a rămas până-n ziua de azi, povestea de oameni înalți cât fagu de o sută de ani.

(Povestea aceasta a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987.)

ĐI ŠE DUMNJEDŽAU N-A MĂJ LASAT SĂ SĂ VADĂ AJ VIJ KU AJ MUORC

A fust vrodată trej surorj š-un fraće. Lj-a fust drag unji đe alcî, ka la njima pe lumjea-stă.

Fraçilji aâăla s-a îmbolnavit ðe vro boală ş-a murit. Ðe parerău ðe fraçe, surorilji s-a plâns şî s-a kântat şî dzîva şî noapća. La Dumnjedzău şî Luj j-a fuost parerău ş-a soroşit să-l sloboadă pe fraçilji aşçeja pintru mare žâălju a lor, kă să-l măj vadă. L-a dus Dumnjedzău pinga o mârşă ði kal şî i-a porânsît sâ să baže în ja. Suflijet-ola n-a vrut sâ să baže în mârşâje ði kal kă jera plijnă ðe vjernj şî puturuosă. Jar Dumnjedzău ăl rugă, ama kând a vădzut kă suflijet-ola nu să va băgă, Jeal j-a dat ku bişu şî ðin trăknjit să bagat în mârşâja kaluluj şî ðintrodată a învijat. Kată jeal ðearându, njimika nu kunoaşçe, dar Dumnjedzău i spusă kă s-aflat în kâmpu aluj unde je îngropat.

Aşa frumuos înskimbat, kum l-a îngropat, Dumnjedzău ăl dusă pân' la kasa luj. Kând a azuns la uşa kăşî, toace trej surorilji să slobodzâîră să-l cucă. A maî mare l-a cukat, l-a îmbarcoşat, aşa faku ş-a mižloşina. Da a măj mikă s-a slobodzît şî ja, -re îş pusă kârpa la gura, kă i-a fuost groază s-ăl cuşe pe fraçe-su pintru kă a fuost la o parçe pănžanjit. Dumnjedzău vădzu aja, s-a mănjjat ş-a soroşit:

– Kare je muort - muort, kare je viu - viu!

Şî ðin vrijeme-aja Dumnjedzău şî dakă a fi slobodzît pe al muort pe lumjea-stă, njima viu n-a putut să-l vadă, numa atât kât sa vjeađe pin gioakă ðe şapă, atâta je sminceală şî grânjica întra aj muorc şî-ntra aj vij. Ðe atunşa să maj spunje: „Vântu kând baçe nu şcije un-să duşe, da tuot suflijetu îş are drumu aluj.”

(Asta povastă a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912- 1998) dîn Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987)

DE CE DUMNEZEUL NU A MĂI LĂSAT SĂ SE VADĂ AI VII CU AI MORȚI?

A fost vreodată trei surori și un frate. Le-a fost drag uni de alți, ca nimenui pe lumea aceasta. Fratele ăla s-a îmbolnăvit de vro boală și a murit. De parerăul de fratele lor, surorile s-au plâns și s-au cântat după el și ziua și noaptea. Dumnezeuului i- a fost parerău și-a hotarât să le sloboadă fratele pentru marele jăl al surorelor, că s-ăl mai vadă. Și la dus Dumnezeuul pe lângă o mârșă de cal și i-a porâncit să se bage în ea. Sufletl nu a vrut să se bage în mârșă de cal că iera plină de viermi și puturoasă. Iar Dumnezeuul ăl rugă, ama când a văzut că sufletul nu va să se bage, El la lovit cu biciu și din trăcnit sufletu s-a băgat în mârșă calului, și dintr-o dată mortu a înviat. Cată el dearându, nimic nu cunoaște, dar Dumnezeuul i spusă că s-a aflat pe câmpu lui unde e îngropat.

Așa frumuos înșchibat, cum l-a îngropat, Dumnezeuul ăl dusă pân' la casa-lui. Când au ajuns la ușa casei, toate trei surorile s-au slobozil la el și-l țucă. A mai mare l-a țucat, l-a îmbartășat, așa făcu și mijlocina. Dar a mai mică, s-a slobozit și ia, numa a pus cârpa la gură, că i-a fost groază să-l țuce pe frate-su pentrucă era la o

parte pãinjenat. Dumnezeul vãzu aia, s-a mãniat și a poruncit:

– Care e mort - mort, care e viu –viu !

Și din aia vreme Dumnezeu și dacã a slobozit pe al mort pe asta lume, nime viu n-a putut sã-l vadã, decãt se vede prin ghioacã de ceapã - atãta este smintealã și granița întra ai morți și întra ai vii. De atuncea se mãi spune: „Vãntu cãnd bate nu știe un-se duce, da tot sufletu își are drumu lui.”

(Povestea aceasta a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) dãn Jgobița (Žagubica). A cules Drãgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987.)

NUJE KUM JE DZÂS, NUMA KUM JE RÂNDUJIT

Vrodatã kãnd a mjers Dumnjedzãu pe pomãnt, a fost vrun uom sãrak șî nãkazãt. Jeal a mijers đî la kasã la kasã, đe sã fije slugã mare pe mãnkarë. Aflã jeal o turcicã, ș-astrãns njiskarj oaminji đe sã îj întrabe še sã fakã ku turta, kum sã o împartã ku jej, ama nu șcije pe đirjept sãmpartã kodri. Unu đin jej dzãsã:

– Sã-l întrabãm pe Dumnjedzãu, kã Jeal mãj binje va-mparțî la toc!

Mjersãra jej pe un drum, trekurã pista un pod ș-ažunsãrã la vro kasã. Sã oprira akolo kã sã ođinjeaskã. Kãnd akolo, -re Dumnjedzãu. Îj spusãrã jej tot še je și kum je, da Dumnjedzãu îj

rândi pinga masă și stătu întră jej de să lje-mpartă turcica. La unu-i deacă un kodrișeal mik, la altu kuodru mare, așă pân' azunsă la sărak-ola, și luj i-a dat un kuodru mare. Unu din oaminj-ăja, s-a pus să-i spuna lu Dumnjedzău:

– Kum poațe Duomnulje să fije kuodru al luj măj mare đikât al mjeu? Da Dumnjedzău i raspunje:

– Așă cî ursatu!

Kând jeși jeal afară ș-ažunsă la puod-ola, zvârli kodrișealu pe puod și dzăsă:

– Înkinuc așă ursat și nărok še lje am.

Dar dupa uom-osta a mjers sărak-ola și prinsă kodrișealu în mâna. Kând s-a pornjeaskă s-ăl manâse, jeal sâmci șoauă tare. Frânsă jeal kuodru, da kodr-ola pljin de gălbinjama. Și din vrjeme-aja a rămas povastă: „Nuje kum je dzăs, numa kum je rînduit.”

(Povasta-sta a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912- 1998) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987)

NUIE CUM E ZIS, NUMAI CUM E RÂNDUIT

Vreodată când a mers Dumezeu pe pământ, a fost vre-un om sărac și necăjit. El a mers de la casă la casă, că să fie slugă mare pe mâncare. Află el o turțiță, ș-astrâns nescaiva oameni de să-i întrabe ce să facă cu turta, cum să o împartă cu ei, ama nu știe pe drept să-mpartă codri. Unu din ei zisă:

– Să-l întrebăm pe Dumnezeu, că El măi bine va-mparți la toți!

Mersăra ei pe un drum, trecură peste un pod și ajunsera la vreo casă. Se opriră acolo că să odihnească. Când acolo - Dumnezeu. Îi spusera ei tot ce e și cum e, dar Dumnezeu îi rânghi pe lângă masă și statu întră ei de să le împartă turțiță. La unu-i deață un codricel mic, la altu codru mare, așa pân' ajunsă la săracu aăla, și lui i-a dat un codru mare. Unu din oameni aăia, s-a pus să i spună lui Dumnezeu:

– Cum poate, Doamne, să fie codru aluia măi mare decât al meu?

Dar Dumnezeu îi raspunde:

– Așa ți ursatu!

Când ieși el afară și ajunsă la pod, zvârli codricelu pe pod și zisă:

– Închinuț așa ursat și naroc, ce-l am.

Dar dupa omul acestă a mers săracul și prinsă codricelul în mâna. Când să pornească să-l mănânce, el simți ceva tare. Frânsă codru, da codru aăla plin de gălbineama. Și din aia vreme a rămas povestea: „Nuie cum e zis, numai cum e rânduít.”

(Această poveste a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anul 1987)

MUMA DRAŠILOR AJ KU UN UOKJU ÎN FRUNĆE

A fost vrun pâkurar š-apljekat jeal să îmblje ku uoilji, š-avut trej kânj, bunj kânj. Šî să duše

jeal la munće. Să punje pe pluoj, jeal vjeđe vro pješćiră vrundeva. Kând, ajde sî duşe jeal în pješćer-aja, să fugă đe ploaje šî jeal šî vičilji, kă jeal îmblă, je pâkurarj. Tună jeal în pieščiră, kând în pieščira-ja vro babă numa ku un uokju, dar uokjo-la îl are în frunće, nuje ka la toată lumja. Šî njimikă, spunjea jeal:

– Bună vrijeamja mumă!”, kă să vjeđe, šikă, je mujere bătrână, šî i răspunde:

– Mulcămjesk!

– Kare ješ tu?

– Jo mi-s, dzâşe ja, muma drašilor. Ma kum tu venjiš aiša, baš la minje la ko-nak?

– Am fužit đe ploaje, ma n-am šciut kă je šinjiva în pješćir-astă.

– Nu mă sminćešci tu njimika, ma aiša nu poc să-c faš kruşe. Dakă-c faš kruşe, n-o să fije bun đe ćinje.

Njimika, uomu krjeđea kă ja să glumješće, n-a šciut jeal đe aja. A uoilji šî kaprilji a fost înuntru, dar kânji afară. Kând jeal sară să să kulşe, jeal îš faşe kruşe. Kând jeal î-š faşe kruşe, đe odată uša lu pješćiră să înkiđe. Pješćiră, să faşe kljanc.

Mă, a stătut jeal o dzî, mă, š-alălaltă. Še să fakă uomu, nu poaće să jeasă. Jeal, ajde să strâže la kânj-eja. Jeastă, šikă, o gaurişikă, numa kâta să vjeđe pe ja afară. Mikă gaurişikă, nu puoc să će baž. Strîgă jeal la kânji aj luj, kă-j auđe kă latră:

– Ooo, breeei, ogărăji mjej!

Kânji l-audzât, šî kând a dat al mare ku pjeap-tu, kljancu să ljegnjit kâta kâtră jeal šî gaur-aja

s-a māj đeškis kâta. Dă al mižlošin šî māj kâtă, dâa al māj mik šî tri-ješe pin gaur-aja, o lăržešće. Jar dâă al mižlošin, o māj lăržeešće, dâă al mare šî faše gaură đe tuot. Š-îl slobod kânji šî pljeakă jeal ku uoilji. Dar, a fost ploaje râapiđe, đe vinji mare apă đe tuot. Dar, mum-aja a drašilor i-a dat un injeal, kând l-a primit atunś sară la konak. Šî i-a dzâs să pună injeal-ola la đežet. Dar, kând l-a pus injeal-ola la đežet, jeal đe ja nu māj poaće skâpa njiśundě.

Kând ažuže jeal akolo să tweakă pista apă, dar ap-aja jerja đe tot mare. Ma, kaprilji a trekut pe punće, da šî uoilji după kapre. A trekut kânji, dar jeal nu poaće să tweakă pistă punće, kă puncea aša faše: înkoaši-înkolo, înkoaši-înkolo, numa să vâlkăje. Luj i dă îh gând, ajde să skoată injeal-ola đin veđeare. Jeal a dat ku topuoru, š-a tăjat đežetu đe tuot, šî ku tuot injeal-ola îl lapădă îh apă. Kând, đintr-o dată a săkat apa, a rămas uskat đe tuot. „A ja a făkut o văgăună, bab-aja. Dar, đeodată a rămas îh săk, šî dzâše:

– E, e, e, îm skăpaš! Da nu mi-aj fi skăpat!

Kă ja l-amecât ku ap-aja, a kâtat aši s-ăl njeaše. Kând a vădzut-o, jeal să luvă dupa băba, dupa băba, š-o tupăje pe baba. Kând o omoare đe tuot pe baba, jasă îh vro tîlvă ku uoilji, ku kaprilji šî însăreadză sut un fag rotat. Kând noapća, visăadză jeal kă njiskăr śinśi fijeće marj pingă jeal, îh coalje albe šî dzâk kâtră ja:

– E,e,e, aj avut mare strjeće, k- ai lăpâdat injeal-ola. Să nu fi lăpâdat injealu, mare răău s-ar fi desât (petrekut). Dar niś akuma viu nu rāmânj,

kă baba are noa fişorj, îc poartă đe grižă. Numa kând rea Ńci jeal, vorbijesk jealje una kătră altă, dar jeal visădză, la balt-aja aşi, dupa še noj điminjăcă nje skăldăm, sâ să spijelje pe uoki ku ap-aja, nu-i măj faşe njima njimika.

Aşa, jeal kând să pomenjeaşće, đin lok i dăă în gând še poáce să fije, Ńî jeal đirjept la baltă sî să spală. Kând s-a spălat pe uoki, s-a spălat jeal tuot, ,ma, numa bat petroanjilji pin ljeamnj-elja pe unde-s kaprilji. Luj i dă în gând, Ńî fuga ja kâta apă ku pumnji Ńî stropjaşće uoilji Ńî miljeaşće kânji ku ap-aja. Nu la măj dârât njima niş în dzî đe astădz, la skuos vâlvilji, dar jar' ar fi perit đe fişorii a jej, đe draş.

(Povast-asta a spus-o Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) dâ n Jgobiţa (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

MUMA DRACILORI AI CU UN OCHIU ÎN FRUNTE

A fost vre-un păcurar Ńi a plecat el să umble cu oile, Ńi a avut trei câini, buni câini. Ńi să duce el la munte. Se pune ploile, dar el vede vro peşteră vre-unde va. Când haide să se ducă el în peştera aceea, să se ascunde de ploaie Ńi el Ńi vitele, că el umblă, e păcurar. Tună el în peşteră, când în peştera aceea vreo babă cu număi un oichiu, dar oichiul îl are în frunte, nuie ca la toată lumea. Ńi nimică, el îi zice babi: Bună vremea,

mumă!”, că să vede că e muiere bătrână, și ea-i răspunde:

– Mulțumesc! Cine ești tu? Eu mi-s, zice, muma dracilor. Ma, cum tu veniș aici, baș la mine la conac?

– M-am ascuns de ploaie, ma n-am știut că e cineva în această peștere.

– Nu-mi smintești tu nimic, ma aicea să nu-ți faci cruce. Dacă-ți faci cruce, n-o să fie bun de tine.

Nimica, omul zice că ea să glumește, n-a știut el de aia. Dar oile și caprele au fost înăuntru, dar câini afară. Când sară s-a culcat, își făcu cruce. Până el își făcea cruce, de odată ușa peșterii se închide. Peștera, s-a făcu un cleanț.

Mă, a stătut el o zi, măi și cealaltă zi. Ce să facă omul, nu poate să iese. El, haide, să strige la câini săi. Este, cică, o găurică, număi câtă să vede înafară. Mică gaurică, nu poți să te bagi. Strigă el la câini, că-i aude că latră:

– Ooo, breeei, ogarai mei!

Câini când l-au auzit, a dat al mare cu pieptu, cleanțu să legnit câtă către el și gaura aceea s-a mai deschis câtă. Dă al mijlocin și mai câtă, dă al mai mic și trece prin gaura aceea, o lărgește. Iară dă al mijlocin, o măi lărgește, dă al mare și face gaură de tot. Și câini îl slobod și el pleacă cu oile. Dar, a fost ploaie mare, de s-a făcut apa mare de tot. Dar, muma dracilor i-a dat un ieal, când îl primisă atunci sară la conac. Și i-a zis să pune inelul la deget. Dar, când a pus inelul la deget, el nu măi putea de ea să scape niciunde.

Acolo când el ajunge să treacă peste apă, apa aceea era mare de tot. Ma, caprele au trecut pe punte, da și oile după capre. A trecut câini, dar el nu putea să treacă peste punte, că puntea așa făcea: încoace-încolo, încoace-încolo numai să vâlcăia (se clătina). Lui îi dea în gând, haide să scoate inealul din vedere. El a dat cu toporu, și a tăiat degetul de tot, și cu tot inealu îl lapădă în apă. Când, dintr-o odată a săcat apă, a rămas uscat cu totu. Dar, ea, baba aceea a făcut o vagmauna. Dar, deodată când a rămas în sac, ea zice:

– E, e, e, îmi scăpaș! Dar, nu mi-ai fi scăpat!

Că ea l-a amețit cu apa aceea, a cătat aci să-l nece. Când a văzut, el se luă dupa babă, dupa babă, și o tupăie pe babă. Când o omoare de tot pe babă, iesă în vreo țîlvă cu oile, cu caprele și înserează sub un fag rotat. Când noaptea, viseze el niscar cinci fete mari pe lângă el, în țoalele albe și-i zic:

– E,e,e, ai avut mare noroc, că ai lepădat inealul acela. Să nu fi lepădat inelu, mare rău ți s-ar fi întâmplat. Dar nici acuma viu nu rămâi, că babă are noua feciori, ei îți poartă de grijă. Număi când ar ști el, vorbesc ele una către alta le viseze el la la baltă aceea de aici, dupa ce noi dimineață ne scaldăm, să se spele pe oichi cu apa aceasta și nu-i mai face nime nimica.

Așa, el când se pomenește, îi dă în gând ce poate să fie, și drept la baltă se spală. Când s-a spălat pe oichi, s-a spălat el cu totu, numă ce bat petroane prin lemne pe unde-s caprele. Lui îi dă

În gând și fuga ia câta apă cu pumni și stropește oile și mângăie câini cu apa aceasta. (Apoi) nu l-au mi dârât nimeni nici în zi de astăzi, la scos (din nevoie) vâlvele, dar iar ar fi pierit de feciori a ei, de draci.

(Această poveste a spus-o Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990.)

POVASTĂ ALU BIBERAGĂ

A fuost un uom ku o mujeare ș-avut trej kopij șî o fată. Să îbolnavjeșce uomu șî traže să moară. Jeal kând vecîma a vădzut kă o să moară, kjamă kopiji:

– Mă kopij, jo – mă mi-s gată șî vi să muor. Da voj, mă kopij, kare va vinji măj întânj să kijeme fat-asta s-o dac đin lok, după kare măj întânj va kjema-o. Am să vă prokljecăsk să nu măj veđijec bun dakă nu o dac după še al măj întânj va kjema-o.

Njimika, moare jeal șî jej ăl îngroapă, rostăsk tuot. Măj a trekut un an-duoj, fată a azuns đe măritat. Kare să vină să o kjeme, numa zmău. Jeal spunje kă trăjeșce în duos, în pustara unde nuje njima. Al măj mare fraće dzîše:

– Nu o dau.

Al mižlošin jar aša, da al mik dzâše:

– Ba, noj mora să o dăm, kă tata a dzâs, kare întânj o kjamă să-j-o dăm. Jeal a kjemat-o, k-așa tata lj-a dzâs, dakă nu, noj o să fim prokljecâc.

Njimika, o dau jej. Jeal o ja šî să duşe în munce ku ja šî ii nu-o măj vădzut-o. A trekut dojtretrej anj, 'ajde pljeakă al măj mare s-o kaće, kă i-a vinjit duor đe sora lui. Îmblă, îmblă, îmblă pe vrun munce şî află vro pijeşciră. Vijeđe jeal, kâta fok kă luşeaşce šî 'aide jeal akolo. Kând - kolo baş s-a potrvit suorâ-sa. Dăă jeal mână ku ja, să cukară. Kând, măj kâta vinje zmău. Da ja dzâşe:

– Jeal akuş vinje, ş-o să ce omoară. Numa tu sî ce pitulj, sî nu fii baş în sâl-aja kând vinje jeal, nu ce va omoră pi urma.

Ja îl bagă în vro karljică ş-îl astruka ku karljic-aja. Kând jeal vinje: vuu, vuu, vuu, pomântu durăje. Tună jeal, šî kum a tunat dzâşe:

– Mă, aişa jeastă suflijet đe uom.

– Jeastă! A vinjit fracilji mjeu pi la minje.

– E pă bun, kjamă-l înkoaşa.

Ja- l skoáce đî supt karljica.

– E pă bun, mujearjo, mije să-m faş pânja đe ocâäl, dzâşe zmăău da la fracilji tâău făj đe grâu, šî kare măj întănj manânkă pânja, aâla s-omoare pe äla še n-a mânkat pânja luj.

Faşe ja la zmăău đe oţăäl, da la fraće-su đe grâu. Kând - krk, krk, ală-ja, zmă-ola îngiće pânja, da aâasta n-a măj mânkat niş o gură. Zmäu al poknjeaşce šî-l omoare.

Kând nuje ästa să vină akas, pljakă jar š-al mižloşin. Šî ku jeal aşa să petreaşe. Ajde š-al mik. Š-al mik să duşe šî jar aşa-l omoară šî pe jeal. Njimika, a ramas mujer-aja numa ja akasă. Nu-s kopij, tuoc s-a zătrit, omu i-a murit, a ramas numa ja sîngură. Ja, aşa, đin urât, đe nakaz a

pljekat ku vr-unu šî ramânje înkarkatâ šî faše un kopil. Capân kopil, vojnjik. Kriješće kopil-ola, krijšće, ažunže măjdo đe-nsurat. Kând jeal ažuns đe-nsurat, jeal audzât njiskar kopiji, akolo kum să źoakă. Da jeal i dzâše la mumă-sa:

– E, mumă, đî še nu mi-aj făkut o suoră, or un fraće, să am šî jo kând šuaoă kum am vădzut, ka-âăla s-a źoară pe fraće, altu pe suoră, da jo pe še să ma źuor, pe kal šî pe sămar.

– Ba, tu aj avut trej frac š-o soră, ma pe soră-ta a luvat-o zmăău, s-a dus ku ja šî n-a măj vinjit. Kând frac s-a dus s-o kaće, kare kum s-a dus n-a măj vinjit. Šî aăăja a perit tuoc.

– E pă, šî jo să mă duk să-i kat.

– Ma nu, kă nu măj am pe njima, kă Doamnje ferješće, kă vjedz kă nu măj avjem še đe mânkat.

Jeal nu o askultă. Să spremiješće jeal, apukă, să duše. Mijarže, mijarže jeal pe duos šî află akolo unde je pješćir-aja. Îš află pe soră-sa:

– Tu ješ alu kutare?

– Da!

– E pă, šî jo mi-s. Jo mi-s al patrolja fraće, îñ urma lu äja aj morc, lu frac aăšća, pe minje muma mă făkut kuopil.

E pă, vinje zmău: vuu, vuu, vuu.

– Mă fraće, să će pitulj, kă jeal akuma vinje šî će rupe îñ părămanje.

– Ej, dakum- šî nu să pitulă.

– A breeej, tare ješ tu, nu će mišć, dzâše zmău. Pă, ka šî ćinje!

– Kare ješ tu šî đe unde vinj?

Aăsta-i spunje.

– O, breej, kumnaće, 'ajde să nje luptăm, dzâşe zmău.

– Ajde să nje luptăm, dzâşe băjatu.

Măă, kând a luvat jej să răsuseaskă, nu şciu kâce jektăre a întrăncit tuot ku kraşi, şî faş, şî tuot. Zmău nu să dă, kopilu nu să dă. Capinj şî unu şî alălaltu. La urma să vorbjesk jej, 'ajde să prorupă kă să prândă:

– E pă, mujeare, mije să-m faş pânja đe ocââl, da luj pânja đe grâu.

– Nu, şî mije đe ocâal. Şî jo puot să manânk đe ocââl. Āi še jo să mănânk đe grâu, da tu đe ocââl, dzâşe kopilu.

Zmău pljakă să baže pânja în gură, da aâs-ta, zdrank, zdrank şî îngiće înainca lu zmăău. Zmăău, kam, vijeđe jeal kă n-o să fije ljesnjik:

– Ajde, atunsa să nje luptăm, să veđiem kare nji-s măj capinj.

La kopil-ola ja vinjit sâlă ş-a dat ku zmăău đe še guđe fag, până la mojat. Kând la mojat, jeal a luvat un bâcişéal đe-aşcea, căruş. Dă ku bâcişéal şî-l împetriješće şî ja pe soră-sa ş-o duşe akas.

După še a dus-o la mumă-sa, jar apukă jeal în tufă, jar apukă pe munc. Află jeal njiskar doj oaminj, capinj. Unu ljeamnijli strâmba lje-nđer-jeaptă, dar alje đirjeapće lje- nstrâmbă, da altu kând suflă şî noa pijetri învârceaşće la moară.

– Şe faş- tu? - întrabă kopilu.

– Āce, aâsta baş năkažât să-l îndirjept, kătă să fije şî jeal đirjept, să trăjaskă kâta.

– Brej, pă - še jeş capân?!

– Ma, jeastă un uom măj capân đikât minje.

– Kare?

– Ma, jo nu šciu, ma am audzît pista lumje, Biberagă-l kjamă.

– Jo mi-s aală.

– O, baš bun je kând ješ tu. Ajde, barem să fim fârtac.

Šî pljakă jej, šî s-auđe kă lu caru j-a furat fi-
ječilji amândoa, šî numa nu să măi šcije đe jealje.
Caru a audzât đe jej:

– Vi-c puća s-aflac fijećelji alje mjelje?

– Să lje kătâăm, ma noj kam koža mult
mânkăm. Kă noj nji-s marj, capinj. Kâće un kar
đe pânje mânkăm la dzî, šî kâće un kăzan đe
păsuju.

Lje dă kar đe pânje, lje dă păsuju. Jej atunša
pljakă, îmlă pe munće. Doj îmlă, da unu faše
mânkare, đe să fije gată kând vin aâja. A ramas
măj întânj aâla še înderjeaptă ljeamnjlji šî lje
înstrâmbă. Jeal a fakut mânkare. Kând i-a fuost
gată păsuju, vro păsarikă a vinjt: ćik îñ sus, ćik
îñ źuos, kănguđe pupădza š-a stătut îñ dunga
kăzanuluj:

– Mi-s flamândă! Mi-s flamândă! Mi-s fla-
mândă!

Jeal să đea ku lopată îñ ja, să o dudăje, kă
ja sî-ntoarše ku kuru, să răsuseaşće pe dunga
lu kăzan, să kakă îñ kăzan. Jeal ku lopată numa
še-a făkut să đe îñ ja, kăzanu s-a răsturnat. A
răsturnat-o jeal, kă draku a fuost pasărja aja. Šî
jeal să pjerđe đî la uoki aluja. Jeal atunša jut, kă
je capân, frânze alće ljeamnje. Šî cânje bre, šî

zort, šî zort. Fijerbe alt kăzan, kă nu kućeadză s-aşceapće pe Biberagă šî pe alt uom fără mânkare. Kând jej vin, jeal nu spunje njimika še-a fuost, k-a vinjit pasăr-aja, k-a răsturnat kăzanu. Mânje-dzî, aâla še învârćeşce noa pjetri la moară kând suflă, jar äla să fakă mânkare, da Biberagă ku aâastă să kaće. Kând, jar aša vinje pasărea, kând gată măjdo mânkarea šî kântă:

– Ćirik, ćirik mi-s flămândă! Ćirik, ćirik mi-s flămândă! Ćirik, ćirik mi-s flămân-dă!

Aâla jar aša s-a amănunće să đe în ja, še tuot zbârnă asia pinga kăzan. Pasărea oit ku ćiku, kăzanu s-a răsturnat. Aâasta fuga, frânze ljeamnje, suflă, kă capân suflă, đe tuot să fije capân fuoku. Profjerbe jeal alt păsui, aşceaptă jeal pe aâaja šî lje punje s-a mănânşe. Mânje-dzî je rându lu Biberagă să râmână să fjarbă mânkarea. Kând a fuost gată mânkarea, păsărikă vinje în dunga kăzanuluj:

– Ćirik, ćirik mi-s flămândă! Ćirik, ćirik mi-s flămândă! Ćirik, ćirik mi-s flămân-dă!

Jeal skaoće ku lopată boabe šî punje în palmă, ja manânkă đin palmă. Jeal, o dată cap, š-o prinđe đe barbă, k-avut kâta barbă. Jeal dă ku toporu în vr-un fag šî krapă, ä apljakă šî-l faşe procap š-o bagă ku barbă în procap-ola, s-arâăce la aâşca še pasăre je aja. Până jej mănânkă, ja s-a zvăkait, capână je, kă je drak š-a rupt fagu đin pomânt š-a skăpat ku tuot fagu. Da, a făkut dâră fagu după jeal, kă să târăit. Jej pe dâră, pe dâră, pân' la vr-un ududoj. Asî, în ududoj, să vijeđe kă să rupt barbac-aja. A rămas în procap, da jeal

s-a dus pe gaur-aia în zuos. Ajde, kare sâ să sloboadă. Să sloboade Biberagă în valje. Kând în valje soba, fijećilji caruluj înkunjaće akolo în sobilj-aălea, da au kejilji la jealje. Kând audzât jelje pe aăšća, jelje a đeškunjat. Da păsarik-astă aša într-un kuot ši doarme, š-aja ku un ćik în sus, ku un ćik în zuos. Jeal a avut băt-ola še împjetrijeašće, dă în ja, š-o împetrijeašće. Ši ja jeal, ši trämjeaće pe sfoară o fată în sus, š-alălaltă. Da jealje a avut še lj-a dat draku, doa luopc la una, doa l-alălaltă. O loptă kând o strânze, faše coaljilji kum vrijej pe ćinje, ma njiś unde nu-s kusuce, întrjeg pe tuot, niś unde kusatură/ćiv nuje. Da, alaltă luopta kând strânze đe ja, še ginđešć, aja pe masă are sâ fakă mänkare. Jeal a luvat luopcâlj-elja ši lj-a pus în pozanari š-a trämijes o fată š- alaltă, ši pi orma kând să jeasă jeal în sus, jej nu-l măj skot în sus kă s-a ćemut đi jeal:

– Numa, še să fašem noj ku jeal? Nu-l măj skoćem, lasă-l ašia. S-a dăm noj fuga, kă o fată taman io să o jau, una tu.

Să vorbjesk jej aša, ši să duk la caru, kă să lje plăceaskă kă lje-a aflat, să nu spună kă Biberagă lje-a aflat. Da lor lj-a dat porânkă dăka spun, đin lok lje omor. Biberagă pe supt pomânt, triješe pin konak-ola š-înkolo să đeškiđe vr-un park mare, ku vro baltoćina mare. Da vr-un ljeamn înalt, în vâr are trej zeaminje. În zeaminj-ălja jeastă un kujb. Vro pasăre mare, ka bou je mare, dzaše pe kujb-ola. Să plânze pasăr-aja, să plânze, să plânze. Ajde, Biberagă s-o întrâabe đi še să plânze. Da pasărea dzâše:

– În tuot címpu skuot puji, ši kând tãman maj-do puji s-ažungã sã zboare, vinje đin baltã-asta o aločinã ši-m mãnânkã puji. Numa, dar aj puća sã ma skãpi đe al-aja?

– Puot, numa dar puoc tu sã m-a skuoc đe-supra, pe pomânt? -întrabã Bibe-ragã.

– Jo puot, ma koža îm trããbe mãnkarë. La un mjetar îm trããbe o sutã - doa suće đe gramurj đe mãnkarë. Numa tu kând aj puća sã omorj al-aja, ja je mare, koža multã karnje în ja, ši jo aš puća sã jes đesuprã ku cínje.

Kând pljakã al-aia sã suje însusu, Biberagã dã ku bãtu š-omoare. O ja pasãrja, ši-l ja pe Biberagã întãrã. Ja pãlpãje ku ãrpilji, da ku cíku al đisupra îngãore, îngãore, îngãore pomãntu, da ku al đizos cíku, tuot mãnânkã alovin-aia, šãr-poćel-ola, ši-l duše înkãnzi (gjarã). Kând a fuost ja aša la vro žumãtaće đe mjetru, trããbe sã d-o strãbatã, da ja nu mãj avja mãnkarë:

– Lãlã, še sã fašem akuma? Îm trããbe marem vro žumãtaće đe kilã đe karnje.

Biberagã ja kucãtu ši taje đin jeal, đin šold, un pãraman đikarnje, ij dãã, ši pasãrja il do lãpãdã đisupra pe pomânt. Nu katã jeal la ja, o lasã. Da aîããšća dau zort sã sã însore ku fijećelji caruluj. Da jealje a dat porãnkã lu caru (împãratu):

– Pãnã nu nje faš coalje niš krojiće, niš kusuće, da pe noj sã fije tãman - nu nje mãritãm farã aša coalje.

Îmblã caru (împãratu), mãj, pe tuot pomãntu va afla pe vrunu kare šćije aša coalje sã fakã. Ši loviješće pista Biberagã înmjanã:

- Měj, aša šî aša lukru. Dar puoc tu sã faś?
- Jo puot sã-c fak aja. Ďe kãnd îc trããbe cîje?
- Mije mj-ar trebuji ŝ-akuma Ďe duminjikã, ma

nu ŝciu dacã-s gatã.

– Mãre-s gatã jealje. Pãna dau ku palma-n palmã îs gatã.

Marjec caru, sã duše sî spunje la fijeće kã a aflat majstoru sã lje fakã coaljilji.

Kãnd caru vinje, sã ivjeŝće sã vadã dar je gatã, Biberagã spunje:

– N-avja tu grižã, aja muoarã sã fije gata, kãnguĎe še moarã sã muor. Kãnd va fi atunša sã pljeaše jealje la kununjije, vin jo. Jo lje duk coalje, nu měj vinji tu dupã coalje.

Kãnd a fuost duminjikã, a fuost vuorba Ďe kununjie, Biberagã a vinjit ŝ-întrabã pe caru:

– Unde-s fjeacilj-ãlja, sã lje vãd jo pe jalje? Sã duše akolo îñ sobã ŝî strãnze luopcîlj-ãlja, ŝî pe jealje sã fak coaljilji. Kãnd l-a vãdzut jealje kã jeal a strãns luopcîlji, jealje a spus atunša lu caru:

– Åce aãsta nje a skuos pe noj, da nu aãŝća. Jej numa a pus sforj, da aãŝtã s-a bãgat îñ zos, da jej l-a læsat îñ gaura îñ valje.

Jeal pi orma povãstuje ŝî aratã kum ŝ-a tajat Ďin ŝold Ďe la skuos Ďespura pe pomãnt. Caru atunša porãnŝeaŝće ŝî pe aããja doj îj vãtãmã, da Biberagã ramãnje Ďe źinjere la o fatã. Ŝ-aša Biberagã a ramas źinjere la caru.

(Povast-asta a spus-o Radovan Catan
(Radovan Ketić 1928-2008) dãn Jgobița
(Žagubica). A cules Drãgan M. Stoianel
(Dragan M. Stojanjelović) îñ 27.VIII
1990.)

POVESTEA LUI BIBERAGĂ

A fost un om cu o muiere și a avut trei copii și o fată. Se îmbolnavește omul și trage să moară. El când deja a văzut c-o să moară, cheamă copii:

– Mă copii, eu, mă, mi-s gată și va să mor. Da voi, mă copii, care va veni mai în-tâi să cheme fată-sta s-o daț de loc, după cel care mai întâi va chema-o. Am se vă blastem să nu măi vedeți bun, dacă nu o dați după cel mai întâi va chema-o. Nimic, moare el și ei îl îngroapă, rostăsc tot. Mai, a trecut un an-doi, fată a ajuns de măritat. Care să vină să o cheme, numa zmeul. El spune că trăiește în dos, în pustara unde nuie nimeni. Cel mai mare frate zice:

– Nu o dau!

Cel mijlocin iar așa, da cel mic zice:

– Ba, noi trebuie să o dăm, că tată a zis care întâi o cheamă să i-o dăm. El a chemat-o, ca așa tata a zis, dacă nu vom fi blestemați.

Nimic, o dau ei. El o ia și se duce în munte cu ea și nu au o mai văzut-o. A trecut doi-trei ani, haide pleacă cel măi mare să o cate, că i-a venit dor de soră-sa. Umblă, umblă, umblă pe vre-un munte și află o peștere. Vede el căta foc că lucește și haide-el acolo. Când colo baș a potrivit la soră-sa. Dă el mână cu ea, se sărutară. Când, mai căta vine zmeul. Da ea zice:

– El acușă vine, și el o să te omoare. Numa tu să te ascunzi, să nu fii baș în sila aceluia când vine, nu te va omora pe urmă.

Ea îl bagă în vreo carliță și-l astrucă cu carlița aceea. Când el vine: vuu, vuu, vuu, pământu du-răie. Tună el, și cum a tunat zice:

- Mă, aicea este suflet de om.
- Este! A venit fratele meu pe la mine.
- E pă bun, cheamă încoace.

Ea îl scoate de supt carliță.

– E pă bun, muiere, mie să-mi faci o pâine de oțel, zice zmeul, da la fratele tău făi de grâu, și care mai întâi mănâncă pâinea, acela s-omoare pe celalt ce nu și-a mâncat pâinea.

Face ea la zmeu de oțel, da la frate-su de grâu. Când - crc, crc, hala aceea, zmeul, îngite pâinea, da acesta nu a mai mâncat nici o gură. Zmeul îl pocnește și-l omoare.

Când - nuie acela nu e să vină acasă, pleacă iar și cel mijlocin. Și cu el așa se întâmplă. Haide și al mic. Și al mic se duce și iar așa îl omoare și pe el. Nimică, a rămas muiere aceea numai ea acasă. Nu-s copii, toți s-au zătrit, omu i-a murit, a rămas numa ea singură. Ei îi așa de urât, deci de necaz a plecat cu unu și ramâne ea încarcată și face un copil. Țapân copil, voinic. Crește copilul, crește, ajunge maido de însurat. Când el a ajuns de însurat, el a auzit niscari copii, acolo cum se joară. Da el i zice la mumă-sa:

– E, mumo, de ce nu mi-ai făcut o soră, or un frate, se am și eu așa ceva, ca am văzut că cei ce se joară - unul pe frate, altul pe soră, da eu pe ce cine se ma jor: pe cal și pe sămar.

– Ba, tu ai avut trei frați și soră, ma pe sora-ta ți-a luat-o zmel, s-a dus cu ea și nu a mai venit.

Când frați s-au dus să o cate, care cum s-a dus nu a mai venit. Și ei toți au perit.

– E pă, și eu să mă duc să-i cat.

– Ma nu, că nu măi am pe nimeni, că, Doamne ferește, că vezi că nu mai avem ce de mâncat.

Ei nu o ascultă. Se pregătește, apucă, și se duce. Merge, merge pe dos și află acolo unde e peștera. Își află pe soră-sa:

– Tu ești lui cutare?

– Da!

– E pă, și eu mi-s. Eu mi-s al patrulea frate, în urma morții lu frați-ăștea, pe mine mumă mă făcut cuopil.

E pă, vine zmeul: vuu, vuu, vuu.

– Mă frate, să te pituli, că el acuma vine și te rupe în părămane.

– Ei, da cum - și nu se pitulă.

– A breeei, tare ești tu, nu te miști - zice zmeul.

– Pă, ca și tine!

– Care ești tu și de unde vii?

Ăsta-i spune.

– O, breeei cumnate, haide să ne luptăm-zice zmeul.

– Haide să ne luptăm- zice baiatul.

Mă-ăă, când au luat ei să se răsucească, nu știu câte iectare au întrâncit tot cu craci - și fagi și tot. Zmeul nu se da, copilul nu se da. Țapeni și unul și alalaltul. La urma se vorbesc ei, haide să înceteze că să prândă:

– E pă, muiere, mie să-m faci pâinea de oțel, da lui pâinea de grâu.

– Nu, și mie de oțel. Și eu pot să mânc de oțel. De ce eu să mănânc de grâu, dar tu de oțel - zice copilul.

Zmeul pleacă să bage pâinea în gură, dar aăsta, zdranc, zdranc și îngite înaintea lui zmeu. Zmeul, el cam vede că n-o să fie lesnic:

– Haide, atunci să ne luptăm, să vedem care ni-suntem mai țapeni. Copilului i-a venit silă și a dat cu zmeul de ce gude fag, până l-a muiat. Când la muiat, el a luat un bățicel, de aăștea țăruși. Dă cu bățicelul să-l împietrește și o ia pe soră-sa și o duce acasă.

După ce a dus-o la mumă-sa, iar apucă el în tufă, iar apucă pe munți. Află pe niscar doi oameni, țapeni. Unu lemnele strâmbe le îndereaptă, dar ale dereapte le înstrămbă, da altu când suflă și nouă pietri învârtește la moară.

– Ce faci tu?- întreabă copilul.

– Iată, ăsta baș necajit să-l îndrept câtă să fie și el drept, să trăiască câta.

– Brei, pa ce ești țapen.

– Ma este un om mai țapen decât mine.

– Care?

– Ma, eu nu știu, ma am auzit peste lume, Biberagă îl cheamă.

– Eu mis aăla.

– O, baș bun e când ești tu. Haide barem să fim fârtați.

Și pleacă ei, și s-aude că sunt furate fetele amândoua ale țarului, și nu nu se mai știe de ele. Țarul a auzit de ei:

– Vi-ț putea s-aflați fetele mele?

– Să le cătăm, ma noi cam prea mult mâncăm. Că noi suntem mari și țepeni. Câte un car de pâine mâncăm la zi și câte un căzan de păsui.

Le dă țaru pâine, le dă păsui. Ei atunci pleacă, umblă pe munte. Doi umblă, da unu face mâncare, de să fie gată când vin aăia. A rămas mai întâi aăla ce îndreptă lemnele și le înstrâmbă. El a făcut mâncare. Când a fost gată păsuii, vreo pasărică a venit, cic în sus, cic în jos, caân o pupază și a stătut în dunga căzanului:

Sunt flămândă! Sunt flămândă! Sunt flămândă!

El dă cu lopată în ea, să o dudăie. Că ea să întoarce cu curu, să răsucește pe dunga căzanului, și să cacă în căzan. El cu lopată numai ce a încercat să dea în ea, căzanu s- a răsturnat. El l-a răsturnat, că pasărea aia a fost dracu. Și el să pierde de la oichi ai lui. El atuncea iut, că e țapen, frânge alte lemne. Și ține bre, și zort, și zort. Fierbe alt căzan, că nu cuteaza să aștepte pe Biberagă și pe alălat om fără mâncare. Când ei vin, el nu spune nimică ce a fost, că a venit pasărea, c-a răsturnat căzanu. Măine-zi, aăla ce învârtește nouă pietri la moară când suflă, iar aăla să facă mâncare, da Biberagă cu aăsta să cate fetele. Când, iar așa vine pasărea când e maido gata mâncarea și cântă:

– Ciric, ciric - sunt flămândă! Ciric, ciric - sunt flămândă! Ciric, ciric - sunt flămândă!

Aăla iar așa s-amănunte să dea în ea, ce tot zbârnia acia pe lângă căzan. Pasărea, oit cu cicu, căzanu s-a răsturnat. Ăstă fuga frânge lem-

ne, suflă, ca țapen suflă, de tot se fie focu tare. Proferbe el alt păsui, așteaptă el pe aăiea și le pune să mănânce. Măine-zi e rândul lui Biberagă să rămâie să fierbă mâncare. Când a fost gată mâncarea, păsărică vine în dunga căzanului:

– Ciric, ciric - sunt flămândă! Ciric, ciric - sunt flămândă! Ciric, ciric - sunt flămândă!

El scaote cu lopată boabe și pune în palmă, ea mănâncă din palmă. El, o dată țap, și o prinde de barbă, că a avut câtă barbă. El dă cu toporu în vre-un fag și-l crapă, îl apleacă și-l face proțap, și o bagă cu barbă în proțapul aăla, să arate la aștea ce pasăre era. Până ei mănâncă, ea s-a zvâcăit. Așa țapenă că e drac și a rupt fagu din pamânt și a scăpat cu tot fagu. Da a făcut dâră fagu după el, că să târăit. Ei pe dâră, pe dâră, pân' la vre-o ududaie. Aci în ududaie se vede că s-a rupt barbuța păsări, și a rămas în proțap, dar el s-a dus pe gaură în jos.

Haide, care să se sloboadă. Să sloboade Biberagă în vale. Când în vale sobe, fetele țarului încuiate acolo în sobele acele, da au cheile la ele. Când a auzit el pe asta, ele au descuiat. Dar păsărică stă așa într-un cot și dormea, acu un cic în sus, cu un cic în jos. El a avut bâțul ce împietrește. Dă în ea și o împietrește. Și ia el, și trimete pe sfoară o fată în sus, și pe alălaltă. Dar ele au avut ce le-a dat dracu - doua boboloașă la una, două la alălaltă. O boboloașă când o strângi, face țoale cum vrei pe tine, ma nici unde nu-s cusute, tot este întreg, nici unde nuie tivitură. Da alălaltă boboloașă când o strângi, ce

gândești, și aia pe masă are să facă mâncare. El a luat boboloașele și le-a pus în uyănari și a trimis o fată și pe alălaltă, și pe urmă, când să iese și el în sus, ei nu-l mai scot, că s-au temut de el:

– Număi, ce să facem noi cu el?

– Nu-l mai scoatem, îl lăsăm acia. Hai să dăm noi fuga, că o fată tăman eu să o iau, una tu.

Se vorbesc ei așa, și se duc la țaru că să le pețască, că le-au aflat ei, să nu spună ca Biberagă le-a aflat. Dar lor le-a dat porâncă dacă spun, din loc le omor. Biberagă pe supt pamânt, trece prin conac și dincolo se deschide vreo grădină mare, cu vreo baltăcină mare. Da vre-un lemn înalt, în vârf are trei geamene. În geamenelelea estă un cuib. O pasăre mare, ca bou de mare, zace pe cuib. Se plânge pasărea, se plânge, se plânge. Haide, Biberagă s-o întrebe de ce se plânge. Da pasărea zice:

– În tot timpul scot pui, și când toman mai puii să ajungă să zboare, vine din balta aceasta o hală mare și îmi mănâncă puii. Numa, dacă vei putea să ma scoți de hala aceasta?

– Pot, numa dacă poți tu să mă scoți desupra, pe pământ? -întrebă Biberagă.

– Eu pot, ma îmi trebe mâncare multă. La un metru îmi trebie o sută-două sute de gramuri de mâncare. Numa tu când ai putea s-omori hala aceea, ea e foarte mare și are multă carne în ea, și eu aş putea să es desupra cu tine.

Când pleacă hală să suie în sus, Biberagă dă cu bățu și o omoară. O ia pasărea, și îl ia și pe

Biberagă întră ăripi. Ea pâlăie cu ăripile, da cu cicu al deasupă ینگăore, ینگăore, ینگăore pămăntu, da cu al de jos, cicu tot manăncă halăvia asta, un șerpoi, că-l ducea în gheară. Când a mai rămas vreo două-trei palme că să străbată, ea nu mai avea mănăcare:

– Lălă, ce să facem acuma? Îmi trebie barem vreo jumătate de kilă de carne.

Biberagă ia cuțitu și taie din el, din șold un pareman de carne îi dă păsări și ea îl lepădă deasupă pe pămănt. Mai câtă el o lasă. Da aăia ai doi zoria să se însoare cu fetele țarului. Dar ele au poruncit țarului:

– Până nu ne faci țoale nici croite, nici cusute, dar pe noi să fie toman, nu ne mărităm.

Umblă țaru, mă, pe tot pămăntu, va afla pe vreunul știe să facă așa țoale. Și lovește peste Biberagă în mehană:

– Măi, așa și așa e lucru. Dacă poți tu să faci țoalele acelea?

– Eu pot să ți-le fac. De când îți trebuie?

– Mie mi-ar trebui și acumă de duminică, ama nu știu dacă pot să fie gata?

– Da cum nu! Pâna dau cu palma-n palmă, va fi gată.

Măreț țaru, se duce si le spune fetelor că a aflat croitorul ce să le facă țoalele.

Când țaru vine să vadă dacă sunt gata, Biberagă spune:

– Să n-ai grijă, trebuie să fie gată, precum omul nu scapă de moarte. Când va fi fetele să plece la cununie, atunci vin și eu.

Eu le duc țoalele, nu mai veni tu să le iai.

Când - a fost dumunică, ziua când a fost vorba de cununie, Biberagă a venit și-l întreabă pe țaru:

– Unde-s fetele, vreu să le văd și eu pe ele?

Se duce acolo în sobă și strânge boboloașele și pe ele se fac țoalele. Când l-a văzut fetele, că el a strâns boboloașele, ele atunci au spus țarului:

– Ete ăsta ne-a scos pe noi, da nu aăștea. Ei numa au pus sforile, dar aăstă s-a băgat în jos, numa cei doi l-au lăsat acolo în vale.

El pe urma povestește și arată cum și-a tăiat din șold de a fost scos deaspura pe pământ. Țaru atunci poruncește aăia doi să fie vatămați, dar Biberagă ramâie de ginere la o fată de ale lui. Și așa Biberagă a rămas ginerile țarului.

(Această poveste a spus-o Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) dân Jgobița (Žagubica) în 27.VIII 1990. A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 27.VIII 1990)

POVASTĂ LU GINOJEVA

Ginojeva a fuost cărica alu vrun car (împarat). Ja s-a măritat dupa jeal cînăra. Trej anj, atătă a fuost ku caru, șî dăă ratu. Jeal o lasă akasă, kăn-guđe șî toată carică, șî să duše uomu în rat. Jej îi lasă șapće služ. Da' a măj mare slugă a fuost la ușă. A fuost vrunu Jevrosim, aăla a fuost njizgođit đe tot, rău uom, njebun uom. Întrabă

jeal pe caărică sâ sã cãnã ku ja, da ja n-a vrut. Jeal še sã fakã, vinje într-o điminjacã ku kucãtu în mânã șî taje kapu la slugã al še je la ușã șî minće kãtrã alãlaće sluź, kã l-a prins ku cãricã. Skrije karće la caru, kum l-a zãkopit pe slugã ku cãrica șî kã i-a tãjat kapu. Caru raspunje:

– Kãnd je așã treabã, voj s-o luvac șî s-o ãnkidec pe cãricã.

O bagã în tãmnjicã, o ãnkid, dar ja je ãnkãrkãtã. Mã - a cãnut vro șinș-șasã lunj. Mãj da mujearea stãã sã fijeće. Kãnd, a ãntrãbat jej ku karća, še sã fakã ku ja, caru skrije:

– Luvac o șî dușec-o în munće, akolo în pus-teșag șî omorãc-o.

N-a fuost baș Jevrosim, kã jeal ar fi omorãt-o, numa a fuost (alcî), doj inș. Jej a mjers, a mjers ș-a dus-o koza đestul, đeparće în munće:

– Mãj, prostãșce-nje, kã noj mora pe porãnkã lu caru sã će omorãm.

Da ja a do fãtat kopil-ola pãnã a fuost ãnkisã. Da' a ivit jej kã sã fãtat kopilu, da caru a dzãs ku tuot kopilu sî s-omoare. Ja sã roagã đi jej:

– Mã, nu m-a omarãrãc. Șe sã m-a luvac în sufljetu vostru. Jo n-o sã mãj vin ãnkolo, sî mi sã șcije đe minje, - nu. Kum șciu, m-oj zãtri jo pin munc-ãșća. Nu mã omarãrãc, da jo puot sã va skriu karće sã va dușec în altã carã, dakã va ćemjec đe caru.

Șî lje skrije ja karće sã sã dukã în alće cãrj. Da' jej o lasã vije. Kãnd, ja noapća s-a kulkat ași, kã a ostãnjit, a piroćit, flomãndã đin zatvor,

gločică-ja la pijept, suže. Noapća vântu a batut ș-a frânt krijenz. Șî kum ja s-a kulkat, krijenzilji s-a oprit pingă ja. Șî kum s-a oprit krijenzilji, a vinjit vro kăprioară șî mănânka frundză đî pe krijenz. Cărică mirjor pi supt krijenzi, cap, șî prinđe kăprioară đe pișuor, da pulpja a fost așă đe pljină la kăprioară, da' doj jedz măj înkolo stau șî kată. Ja ja kopilu șî-l punje la kăprioară la căcă, jeal suže, kă n-are še să sugă la mumă-sa kă ja je flomândă, njima nu i-a dat mănăkare în înkisoare. Carică ku kăprioară, kâta o miljeșce, kâta o skar-pină, șî kăprioară să predâă. Kăprioar-aja mijerze înaince, cărică după ja, jeduc-ăja đin urmă, la vro pjeșcere la poartă. Mă, frumos jeshje așia, nuje kătă frumuos înuntru. Kând înuntru njiskar krușăcî đî sare. Cărică să dușe la sare ș-ași boravjeașce ja. Njimikă, pănă kăprioară să dușe să paskă, ja ij taje un jead, đe s-apljeșe kopilu, kă n-are še să manânșe kopilu. Numa unu lasă. Da ja, a skuos așca bujedzâlji še lji să dzășe alun-jelje pin pomânt, șî aja a mănkat ja, radășinj, urdzăș kruđe. Așă ja tuot a kreskut kopil-ola. Ș-a kreskut kopil-ola mare.

Da' caru (împaratu) a vinjit đin rat. Nu să măj niș însoară, a pjerdut voja, a rămas sîngur. Kând vinje un, moșu Jaćim, a fuost ku caru în rat:

– Măj, carulje (împărace), ajde nje dușem kâta în lov. Șe ć-aj pus așia, vi să mori tuot înkis, staj, nu măj jeș niș la zoc, nișunde. Ajde nje dușem kâta în lou.

Caru (împăratu) askultă đî moșu Jaćim. Jau jej măj mulc lovzîj șî caru, șî kaji șî mănăkare șî

bjere še lje trããbe, řî ajde sã sã dukã jej îñ lou. A bãtut jej jeapuri, vulpij, ama ajde kãta řî sã dukã mãj đeparće, sã batã řî vro kãprioarã dãka aflã. Aflã kjeri kãprioarã, sã jau dupã ja. Da' o potre- vjesk pe aja kãprioarã še je ku Ginojeva, a še are înkolo vro trejsprãše jedz, đe an, đe ancããrc, kã jeastã řapće anj đe kãnd îs jej împrijeuna. Caru aljeargã dupa ja ř-a vãdzut-o pãnã s-a bãgat îñ pijeřcírã. Kjeri a dat sã tunje îñ pijeřcírã, da ja a dat fuga, kã Ginojeva s-a pus ku borcuonje pe kjeri. Caru tunã đirjept îñ peijeřcír-aja ku puřka îñ mãna, ja vinje đinkolo řî-l prindė đe puřkã:

– Ařca-s alje mjelje, sã nu (lje) dãrãc!

Jeal o îñtrabã kare je ja. Da ja-l kunoařce pe caru, da jeal n-a kunoskut-o đe nãkařitã še je. Da kopil-ola a vãdzut mãj îñtãnj lupu pãnã tri- ješe ku un berbjeak. řî caru (împaratu) sã dãã îñ kljanc ku vro uskãturã ř-omoare lupu, řî řopoaje berbjek-ola, karnja a mãnkat, dar đin pjealje a fãkut la kopil kořok, da Ginojeva pijelje đe lup a îmbrãkat. řî ja spunje:

– Jo mi-s Ginojeva.

Caru (împãratu) s-a spomãntat:

– Mora kã aiřa a omãrãt-o ř-a kãlkat pe ljes- piđe?

Nu krijedė kã nuje omorãtã. Dar ja spunje kum a fuost jeal. Jeal a porãnřit sã sã dukã îñ sat, sã ivjaskã la lumje k-aflat-o pe cãricã řî ko- pilu. A dus-o îñ řetacea, řî ja unde a fost ařa nãkařãtã a mãj trãit un an đe dzãlje ř-a murit. Kãnd a murit, mijerže kopilu, caru, lumja, da řî kãprioar-aja řî jedz-ãja tuoc dupã ja mjerg. Kãnd

sară s-a întuors đī la morminc, jedz-ăia s-a întuors ku kopilu, da kăprioară s-a kulkat pe mormânt đesupra. Kând điminjacă s-a dus la gropă, kăprioară moartă. Š-a rămas așa sljikuită pe sljikă.

(Povast-asta a spus-o Radovan Catan (Radovan Ketić 1928-2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990)

POVESTEA A GHINOIEVEI

Ghinoieva a fost țariță, alu vre-un țar. Ea să măritat după el tânără. Trei ani, atâtea a fost cu țaru și dă războiu. El o lasă acasă, căn-gude și toată țariță, și se duce omu în război. Ei îi lasă șapte slugi. Dar, cea mai mare slugă a fost a de la ușă. Dar a fost vre-unu levrosim, aăla a fost nepotrivit de tot, rău om, nebun om. Întrebă el pe țariță să se țină cu ea, da ea n-a vrut. El ce să facă, vine într-o dimineață cu cuțitu în mână și taie capu la slugă de la ușă și minte către celalalte slugi, că l-a prins cu țariță. Scriu scrisoare îmaratului, cum l-a prins pe slugă cu împărăteasă și că i-a tăiat capu. Țaru le raspunde:

– Când este așa, voi să o luați și să o închideți pe țariță.

O bagă la închisoare, o închid, dar ea era încărcată. Mă, a ținut-o vreo cinci-șase luni. Măi, dar muierea sta să fete. Când, l-au întrăbet prin scrisoare ce să facă cu ea, țaru le scrie:

– Luați- o și duceți-o în munte, acolo în pustietate, și omoriți-o.

Nu a dus-o levrosim, că el ar fi omorât-o, numa a fost alții doi inși. Ei au mers, au mers și au dus-o destul de departe în munte:

– Măi, iartă-ne, că noi trebuie pe porâncă țarului să te omorâm.

Da ea a născut copilul până a fost închisă. Și au ivit slugile că s-a născut copilul, dar țaru a poruncit cu tot cu copilu să se omoare. Ea s-a rugat de ei:

– Mă, nu m-a omarăreți. De ce să m-a luați în sufletul vostru. Eu o să mai vin întracolo, nou o să se mai știe de mine. Cum voi ști, mă voi zătri prin munții aceștea. Nu mă omarăreți, da eu pot să vă dau în scris carte să va duceți în altă țară, dacă va temeți de țaru.

Și le scrie ea cartea să se ducă în alte țări. Și ei o lasă vie. Când s-a culcat ea aci, noaptea, ostănită și pirocită, flomândă din încisoare, glotiță ei de la piept suge. Noaptea a bătut vântu și a frânt la crengi. Și cum ea s-a culcat, crengile s-au oprit pe lângă ea. Și la crengile acestea a venit o căprioară și mănâncă frunză de pe crengi. Țariță mereor pe supt crengi, hîț, și prinde căprioară de picior, da pulpea așa plină de lapte la căprioară; doi iezi ai ei măi acolo stăteau și se uitau. Ea ia copilu și-l pune la căprioară la țâță, el suge, că nu are ce să sugă la mumă-sa flomândă, că nimeni nu i-a dat mâncare în închisoare. Țariță cu caprioară, căta o miluiește, căta o scarpină, și căprioară s-a dedat. Caprioara mergea

Înainte, țarița după ea, ieduți dinurma lor, la o peștere cu o poartă. Mă, frumoase iesle acia, și nuie câtă de frumos înăuntru. Când înăuntru niscaivă bolovani de sare. Împărăteasă se duce la sare și aci locuia toată vremea. Nimică, până căprioară se duce să pască, ea i taie un ied, de s-aplece copilu, că nu are ce să mănce copilu. Numa unu ied lasă. Da ia, și-a scos buiezi ce carelor se zice alunele din pământ și ea aia a mâncat, rădăcini, urzici crude. Așa a tot crescut copilul. Și a crescut copilu mare.

Da țaru a venit din război. Nici nu se mai însoară, a pierdut voia, a rămas singur. Când vine un ins, moșu lacim, care a fost cu țaru în război:

– Măi, împărate, haide ne ducem câtă în lou. Ce te ai pus acia, vi să mori tot închis, stai nu măi ieși nici la joc, nici unde. Haide ne ducem câtă în lou.

Împăratu ascultă de moșu lacim. Iau ei mai mulți vânători și țaru, și cu cai și mâncare și bere, ce le trebuie - haide să se ducă la vânătoare. A bătut ei iepuri, vulpei, ama haide câtă să se ducă mai departe, să bată și vreo căprioară dacă află. Copoii/cherorii află căprioara, și se iau după ea. Dau peste căprioară ce e cu Ghinoieva, dar ea avea cu ea încă vreo treisprezece iezi, de an, de alan, că este șapte ani de când sunt ei împreuna. Țaru aleargă după ea, și a văzut-o până s-a băgat în peșteră. Cherorii au dat să tune în peșteră, dar ia a dat fuga, că Ghinoieva s-a pus cu borțoni pe cheroi. Țaru merge drept în peșteră cu pușca în mână, dar ea vine dincolo și-l prinde de pușcă:

– Aștea-s ale mele, să nu le atingi!

El o întreabă cine este ea. Da ea l-a cunoscut pe țaru, el n-a cunoscuto de necăjită ce era. Dar copilul atunci a văzut mai întâi lupu până trece cu un berbec. Și țaru să dă în cleanț cu vreo vărsătură și omoare lupu. Și jupoaie berbecul, carnea a mâncat-o, dar pielea a făcut-o copilului cojoc, dar Ghinoieva pielea de lup a îmbrăcat-o. Și ea spune:

– Eu sunt Ghinoieva.

Țaru s-a spomântat, trebe aicea a omarâto și a călcat pe lespiz-elea. Nu crede că nuie omorâtă. Dar ea spune cum a fost el.

El a poruncit să se ducă în sat, să ivească la lume că și-a aflat pe îmărăteasă și copilul. A dus-o în castel, și ea, fiind așa de necăjită, a mai trăit un an de zile și a murit. Când au petrcut-o, după ea mergea copilul, țarul, lumea, dar și căprioară cu iezi, toți mergeaa după ea. Când sară s-au întors de la morminți, ieziiis-au întors cu copilul, dar căprioară să culcat pe mormânt, desupra. Dimineață când s-au dus la gropă, au aflat-o moartă și pe ea.. Și a rămas așa slicuită pe slică.

(Aceasta poveste a spus-o Radovan Catan (Radovan Ketić 1928- 2008) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 16.VIII 1990)

BABA KU DOASPRĂĂȘE KOŽOĂȘE

A fost nuora ku soakră șî soakră a fost răă. Da o mâna pră nuoră să spijelje lâna, še a fu-

ost albă s-o fakă njagră, dar še a fuost njeagră s-o fakă albă. Šî ja s-a plâns, s-a plâns la spal, njejurjadză, da nu să măj poaće a njeagră să albjaskă, da a albă să njegreaskă. Šî vinje Dumnjedzău la ja šî dzâše:

– Še lukri?

Nuora-i spune:

– Āće še fak, lână njeagră o spăl să fije albă, dar pe a albă, s-o fak njeagră.

O învacă Dumnjedzău să pună la kobilka, la kapatânju pe a še-a fuost njeagră, să pună albă, da unde a fuost albă să pună a njeagră:

– Să će duś la soakră, šî să spunj k-aj spălat šî s-a premenjit lâna.

Ama, Dumnjedzău a kuljes miksucă šî kockošaj šî i-a dat jej să dukă la soakră-sa.

Šî nora a azuns akas, baba o întrabă:

– S-a premenjit?

Nora-i răspunje:

– S-a premenjit.

Šî nora îi đeacă kituca dă fluorj, dar baba să kici šî spusă:

– E,e,e, vara a venjit da jo n-am ješât ku vičilji la munće.

Da ja mareacă pljakă kă miksa a-nflorit:

– I,iu! I,iu!

Ši bărcăšoru a tras pră la kuru kaprilor. Atunśa, kând ja jeasă la munće, Dumnjedzău dâă ku ploaje, šî dâă ku njaoa. Dar, baba a luvat doasprăăše kožoăše, šî kând guđe s-a udat, ja lj-a dobărât. Kând n-a măi avut še să doboară ja să-nkremenjit, să fakut în vrun munće-pjatră, šî

ja, și kaprilji, și kânjilji. Da Dumnjedzău a lasat să mjargă apă dâ n trupu- jej și kare je bečag, dakă bjea apă d-akolo jeal înzdrevenjește. Și, babă a măj șerut măj doasprăășe dzâlje dupa Sâmt, kă vicilji a murit măj învrijeme, dar baba n-a măj putut să moară. D-aja-s măj doasprăășe dzâlje, împromucilji, după Babe. Îs doadzăși și patru dă dzâlje, Baba ș-împromucilji.

(Povasta-sta a spus-o Ana lu Paun Gocean (Ana Mikuljevic, 1925- 2015) dâ n Jgobica (Žgobica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 27. gustari 1990.)

BABA CU DOASPREZECE COJOACE

A fost nora cu soacră și soacră a fost rea. Da o mână pe noră să spele lână - ce a fost albă să o facă neagră, dar ce a fost neagră să o facă albă. Și ea s-a plâns, s-a plâns la spălat, dar negurează, da nu se mai poate a neagră să albească, da a albă să negrească. Și viie Dumnezeu la ea și zice:

– Ce lucrî?

Noră i raspunde:

– Ete ce fac, lână neagră o spăl să fie albă, dar pe cea albă, s-o fac neagră.

O învață Dumnezeu să pună la cobilca, la capatâiu unde a fost neagră să pune albă, dar unde a fost albă să pună neagră:

– Să te duci la soacră și să spui c-ai spălat și să premenit lână.

Ama, Dumnezeu a cules micsuță și cocoșei și i-a dat ei să ducă la soacră-sa. Și nora a ajuns acasă, baba o-ntrabă:

– S-a premenit?

Nora îi răspunde:

– S-a premenit.

Și nora îi deață chituță de flori, dar baba să chiti și spusă:

– Eee, vara a venit da eu nu am ieșit cu vitele la munte.

Da ea măreață pleacă că micsa a înflorit:

– I,iu! I,iu!

Și bărțășoru a tras pe la curu caprilor, și atuncea, când ea iesă la munte, Dumnezeu dea cu ploaie, și dea cu neauă. Dar, baba a luvat doasprezece cojoace, și oricând s-a udat, ia le-a dobarât, și când n-a mai avut ce să doboare ia se-a-ncremenit, s-a făcut în vre-un munte-pieatră, și ea, și caprele, și câinele. Da Dumnezeu a lăsat să meargă apă din trupu ei și care e bolnavicios, dacă bea apă de acolo el înzdrăvenește. Și baba a măi cerut măii doasprezece zile dupa Sâmt, că vitele au murit mai învreme, dar baba nu a mai putut să moară. De aceea-s mai doasprezece zile, împrumutele, după Babe. Sunt doazăci și patru de zile, Baba și împrumutele.

(Aceasta poveste a spus-o Mileoa Școprdici (Mileva Škoprdić 1928- 2012) dân Jgobica (Žgobica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) 27. august 1990)

FATA LJENOASĂ

A fost o fata ljenoasă, atât de ljenoasă de tuot parincî a lukrat în loku a jej. Kând ij frig, jej o muta la fuok; kând fuoku pljeakă să o ardă, parincî o muta đî la fok în lătur. Kând-ij foame la fat-aja, parincî o duk la masă, kând să satură, jej o jau đî la masă. O duk în pat, o jau đin pat, o duk pe afară kând ij vinje pintru ja, șî jar o jau șî o duk în kasă.

Kând - a vinjit pecătorji s-o pecaskă. Mladožanja a întrăbat:

– Șe mană are fata voastră?

Parincî ij raspunsăra kă je rău ljenoasă:

– Dakă ij frig, ajde tu s-o duș lângă fuok. Jar moravi s-o jaj đî lângă fuok tu- re, să nu ardă, kă aša je învăcată- lj numârară parincî tot.

Da, vjedz mladojănjea še lje spusă:

– Nu va grižârac voj njimika, kă o rostăsk jore đî pe fuga, numa s-a pristănjaskă ja-re.

Fata ljenoasă a pristănjit șî žunjlji al frumuos a luvat-o, kă n-a kredzut njimic de parincî.

Kând - o dată a dus-o bărbată-su lângă fuok, a trekut kâta vrjamje șî să zbjară ja, să zbjară đin gura:

– Au lălăj, arsăj! Au lălăj, arsăj!

Dar bărbată-su a luvat un băt ș-a pornjit să dea într-o pjelje de puork, încinsă pinga vatră a fuokuluj șî zbjară jeal:

– Skoală će đî la fuok! Skoală će đî la fuok!

Șî kând a pornjit să-j ardă burkă șî kimijeasă, ja a fužit sângura în lăturj.

Altă dată, ajde ja să toarkă đe kimijeașă și burcă. Ja are pljina ladă đe fusă, da numa un fus ăl skoaće și jar ăl bagă în ladă, jar îl skoaće, toarse ku jeal și jar îl punje în lad-aja. Spusă ja la bărbată-su kă are ladă pljină đe fusă, ama jej ij trăabe rășkitoare. Kând uomu-su să dusă în duos să taje rășkitoare, mujearea ljenoasă a pljekat dupa jeal și pi đin lături kântă ka pasărea:

– Kare taje rășkitoare, mujearea-i moare!
Kare taje rășkitoare, mujearea-i moare!

Jar' ja a dat fuga akas, să-l așceapće pe uomu-su. Kând bărbată-su a vinjit, ja să faše kă nu șcie njimika și-l întrabă:

– Da spunje-m tu mie, un-cî rășkitoarje?

Da uomu-su i raspunsă:

– N-am kućedzat sâ taj rășkitoare, pintru-kă am audzît o pasăre kum kântă: Kare taje rășkitoare, mujearea-i moare! Kare taje rășkitoare, mujearea-i moare! Jo m-am spomântat ș-am dat fuga akas.

Kând - altă dată a trekut mumă-sa pingă kasă un's-a măritat fat-aja ljenoasă ș-o strâgă, o kjamă la nunta'lu fraće-su. Asta n-a putut sâ jasă afară đe rușânje, kă j-a ars kimjeară și burka, și stăă în pjealjea goală, ma a întrăbat-o pe mumă-sa:

– Șe duș mumă în sak?

Da muma-jej i dzășe:

– Am o kimijeașă skurtă și îngustă- să ivjeară đizmjerdar-aja, ama mumă-sa n-audzît și s-a dus pe drumu jej. Kând viñji vrjeamea, și fracilji lu đizmjerdar-aja și ljenoasă, făku nunta.

Bărbatu o luvă pe ja în sak šî đirjept să dusără la nunta. Să prinsă jeal în oară ku sak-ola în šăälje šî kând s-apropijat kăpatâńju a dzâkaturi, prinsă saku, îl luvă đī fund š-o răsturnă pe đīzmjerdată în mižluoku lumi, da ja în pjeljea goală, ka đī la mumă fakută. Ja atunsa a porńjit să fugă kât a putut, zbe-rând đin gură:

– Aproapece krângulje, đesparcece kâmpulje, aproapece krângulje, đesparcece kâmpulje! Šî kând a azuns ja akas, đilok a luvat furka sâ toarkă đe kimijeašă, da kuodru đī malaj l-a pus în umăr. Kâce-kâta, kâce-kâta toarse šî kâce-kâta ja đin mălaj-ola đī pe umăr šî-l-îmbukă.

(Povast-asta a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987)

FATĂ LENEȘĂ

A fost o fată leneșă, atât de lenoasă, de tot parinți au lucrat în locu al ei. Când îi frig, ei o mută la foc, când focu pleacă să o ardă, parinți o muta de la foc în lature. Când îi foame la fata aceea, parinți o duc la masă, când să satură, ei o iau de la masă. O duc în pat, o iau din pat, o duc pe afară când îi vine pentru ea, iar o iau și o duc în casă.

Când a venit pețători s-o pețască, junele a întrebat:

– Ce cusur are fata voastră?

Parinți îi raspunsera că e foarte lenoasă:

– Dacă i frig, haide tu s-o duci lângă foc. Iară tu trebuie s-o iei de lângă foc, să nu se ardă, că așa e învățată- îi numărară parinți tot.

Dar, vezi mirele ce le spusă:

– Nu vă fie grijă de nimic, că eu o rostesc de pe fuga, numa ea să se acorde.

Fata lenoasă s-a acordat și junele cel frumos a luat-o, că n-a crezut nimic pe parinți.

Când - o dată a dus-o bărbatu-su lângă foc, a trecut câta vreme și ea se zbieră, se zbieră din gură:

– Au, lele, arsăi! Au, lele, arsăi!

Dar barbatu-su a luat un băț și a pornit să dea într-o piele de porc întinsă pe lângă vatră focului, și zbieră și el:

– Scoală te de la foc, scoală te de la foc!

Și când a pornit să-i ardă burcă și cămașă, ea a fugit singură în lature.

Altă dată, haide ea să toarcă de cămașă și de burcă. Ea are plina lada de fusă, dar scoate numai un fus și iar îl bagă în ladă, iar îl scoate, toarce cu el și iar îl pune în lada aceea. Ea spusă la bărbatul său ca are ladă plină de fuse, dar ei îi trebuie reșchitoare. Când - omu-su se dusă în dos să taie reșchitoare, muieare lenoasă a plecat dupa el și pe de lature cânta ca pasărea:

– Care taie rășchitoare, muiearea îi moare!
Care taie rășchitoare, muiearea îi moare!

Iar ia a dat fuga acasă să-l aștepte pe omul său. Când bărbatu-su a venit, ea să face că nu știe nimica și-l întreabă:

– Dară, spuie-mi, unde-ți rășchitoarele?

Dar omul îi spuie:

– Nu am cutezat să tai rășchitoare, pentru că am auzit o pasăre cum cântă: Care taie rășchitoare, muiearea îi moare! Care taie rășchitoare, muieare îi moare! Eu m-am spaimântat și am dat fuga acasă.

Când - altă dată a trecut mumă-sa pe lângă casă unde s-a măritat fata ei cea leneșă și o strigă, o cheamă la nunta lui frate-su. Asta n-a putut să iese afară de rușine, că i-a ars cămașă și burca, și stă în pielea goală, ma a întrebat-o pe mumă-sa:

– Ce duci, mumă, în sac?

Da mumă-sa zicea:

– Am o cămașă scurtă și îngustă- se ivește dezmerdata aceea, ama mumă-sa nu a auzit-o și s-a dus pe drumu a ei.

Când veni vremea și fratele celei dezmerdate și leneșe făcu nunta, bărrbatu o luă în sac și drept se duseră la nuntă. Se prinsă el în horă cu sacul acela în șele, și când s-a apropiat sfirșitul zicături, prinsă sacu, îl luă de fund și o răsturnă pe dezmerdată în mijlocul lumi - în pielea goală, ca de la muma-sa făcuta. Ea atunci a pornit să fugă cât a putut, zbierând din gură:

– Aproapete crângule, departete câmpule, aproapete crângule, departete câmpule!

Și când ea a ajuns acasă, din loc a luat furca să toarcă de cămașă, dar codrul de mălai l-a pus în umăr. Câte-câta, câte câta toarce și câte câta ia din mălaiul acela de pe umăr și-l îmbucă.

(Această poveste a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) dân Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anu 1987)

POVASTĂ ĐISPRE DOJ FRAC

A fuost doj frac săraś. Parincî lj-a murit. Unu vrje đirjeptaće, unu vrje strâmbătaće. Da a avut împreuna un kal, trej suće đe băns banj šî un kar. Šî jej pljakă pe drum šî să mânje, unu vrje đirjepaće, altu vrje strâmbătaće. Jej să rămaśăsk, dakă lje vinje vrunu înainća, dakă să întălnjesk ku šinjiva pe drum šî dakă (aâăla) dzâše kă je bună strâmbătaćea, aâăla să ja banji. Kând, să-ntănjiră în kalje ku un uom, aâăla spunje kă je măj bună strâmbătaćea, šî fracilji al mik i ja banji lu fracî-su kare vrea đirjeptaće. I-a luvat šî kalu šî karu šî măj la urma, să ramăśadză đe-a patrulja oară (dakă) šî uoki să-i skoată, kă jar' je măj bună đirjeptaćea. Kând a vrut să-i skoată uoki, fracilji al mare še a vrut đirjeptaće a dzâs:

– Să- m skuoc uoki fraće, ama să ma duś đin đal đe fântână la kutare luok.

Jeal să dusă akolo la fântână šî-i skoáce uoki šî-l lasă. Kând noapća, vin vâlvilji šî să skaldă în fântân-aja šî dzâk:

– Apa-sta je bună, ma đelok să vină uomu (al bećag) să spijelje aiśa. Să n-ajbe mânj - ij vin mânjilji; să n-ajbe piśoarje -ij vin piśoarilji; să n-ajbe urijeki ij vin ur-jekilji; să n-ajbe uoki - ij vin

uoki. Āi ŝe guĉe mană să fije, kăt ĉe bolnavišos, jeal să ljekuje.

Uom-ola kând a audzât aša, luj i să înkăldzât kâta injima. Jeal pljakă ĉe-ašia ŝi să duše. Ŝi binjišor, binjišor în koaće ŝi în ženunki, ŝi kând azunže pân' la izvuor-ola, da i-a dat vro trokică fraći-su în mână, el dâă ku apă ŝi lui î-j sâmpare kă vjeĉe, dâă ĉ-adăoară, ij sâmpare kă vjeĉe măj binje, dâă ĉe a treilja oară vjeĉe kum a vădzut. Măj ja kâta apă în trokic-ola ŝi auĉe kă je fată lu caru (împăratu) bolnavă noa anj. Ŝikă, să-i dukă kâtă apă kă i va triješe ĉi la burtă. Jeal a dus apă ŝ-a ljekuit-o pe fată, ŝi caru j-a dzîs:

Tu ai ljekujit fată mja bolnavă ĉe noa anj, tu să ramânj car în cară mja. Kă jo unde guĉe am fi fost ŝi pe unde n-am îmblat noa anj nuje ljaku.

E, ramânje el să fije car (împărat). Kând să fakă jej nunta ŝi nuncăsk, fracilji a luj auĉe kă jeal a înzdravenjit ĉi la fântân-aja. La trej anj dupa ŝe triješe nunta fraće-su îš skoaće uoki ŝi jeal, baš akolo unde l-a lasat pe fraće-su, kă să îmbogăcaskă ŝi jeal vrundeva. Kând, vâlvilji jar' vin noapća sî să skaldă ŝi dzâk:

– Apa-sta je bună ĉe toaće, ŝi toaće ljekuje, ama ajde supt ljeamn-ola ĉin ĉal, kă unu întânj a askultat la noj ŝi l-am lăsat k-a vrut ĉirjeptaće, dar pe aăsta să-l înrabăm kăt koštoaje strâmbătaće.

S-a dus vâlvilji ŝi l-a rupt tuot, în toaće pâr-câlji. K-a vrut strâmbătaće ŝ-a perdut ŝi vijacă, dar fraće-su a rămas să fie gazdă kăt je viu ku ĉirjeptaća.

(Povast-asta a spus-o Miljeoa Šcoprdici (Mileva Škoprdić 1931- 2012) dân Jgobica (Žgobica). Povasta a audzât-o dă la mamă-iei Stanca lu Stoianiel, da ja a audzât-o dă la uică-su, aiducu Adam Chechi (Adam Kekić*). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 27. avgust 1990)

POVESTEA DESPRE DOI FRAȚI

Au fost doi frați săraci. Parinți le-a murit. Unu vrea dreptate, unu vrea strâmbătate. Da, au avut un cal, trei sute de bănci bani, și un car. Și ei pleacă pe drum și să mâna (întra ei), unu vrea drepte, altu vrea strâmbătate. Ei să rămășăsc, dacă le vine vre-unu înaintea, dacă să întâlnesc cu cineva pe drum și dacă zice că e bună strâmbătatea, aăla să ia bani. Când, s-întâlniră în cale cu vre-un om, aăla spune că e măi bună strâmbătatea, și fratele al mic ia bani la frate-su care vrea dreptate. I-a luat și calu și caru și măi la urmă, se rămășază de a patrulea oară și oichi să-i scoată, că iar e bună dreptate. Când a vrut să-i scoată oichi, fratele al mare ce a vrut dreptate a zis:

– Să îmi scoți oichi frate, ama să mă duci din deal de fântână, la cutare loc.

El să duce acolo la fântână și-i scoate oichi și îl lasă. Când noaptea, vin vâlvele și se scaldă în fântâna aceea și zic:

– Apa aceasta e bună, ma deloc să vină omu (cel beteag) să se spele aicea. Să nu aibe mâini

- îi vin mâinile; să nu aibe picioare - îi vin picioarele; să nu aibe uriechi - îi vin urechile, să nu aibe oichi - îi vin oichi. De ce gude mană/cusur, lipsă să fie, cât de bolnavicios, el se lecuie.

Omul acesta când a auzit așa, lui i s-a încălzit câta inima. Ele pleacă de acia și se duc. Și el binișor, binișor în coate și în genunchi, și când ajunge până la izvorul acela, da i-a dat vre-o trochiță fratele în mâna - de o dată cu apă și lui i se-mpare că vede, dă de adăoară, lui i se-mpare că vede mai bine, dă de a treilea oara vede cum a văzut. Mai ia câta apă în trochița aceasta și aude că e fată lu țaru bolnavă nouă ani. Cică, să-i ducă câta apă că-i va trece de la burtă. El a dus apă și a lecuit-o pe fată, și țaru i-a zis:

–Tu ai lecuit fată mea bolnavă de nouă ani. Tu să ramâi țar în țară mea. Că eu oriunde am fost și pe unde am umblat nouă ani nuie leac.

E, ramâie el să fie țar. Când să facă ei nunta și nunțesc, fratele lui aude că el a înzdrăvenit de la fântâna aceea. La trei ani după ce trece nuta lui frate-su își scoate oichi și el, baș acolo unde l-a lasat pe frate-su, că să îmbogățască și el vreundeva. Când, vâlvele vin iar noaptea să se scalde și zic:

– Apa aceasta e bună de toate, și de toate lecuie, ama haide supt lemnul acela din deal, că unul întâi a ascultat la noi și l-am lăsat că a vrut dreptate, dar pe acesta să-l întrebăm cât costă strâmbătatea.

Se duc vâlvele și l-a rupt tot, în toate părțile. Că a vrut strâmbătate și a pierdut și viață, dar

frate-su a rămas să fie gazdă cât e viu cu drept-atea.

(Această poveste a spus-o Mileoa Școprdici (Mileva Škoprdić 1931- 2012) dân Jgobica (Žagubica). Povasta a auzit-o de la bunică-ei Stanca lu Stoianel, da ea a auzit-o de la unchiu-su haiducul și comita Adam Chechi (Adam Kekic). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în 27. avgust 1990)

Napomena DD:

*Prema pričanju mog dede (Giță Gican) iz Krivelja, koji je umro u 92. godini 1990., Adam Kekić je bio poznati homoljski komita a ne hajduk za vreme I svetskog rata, koji je bio na čelu družine od 18 sledbenika. Slično kao i Ilija Golubović iz Blizne, nosillac francuske Legije časi, borio se protiv bugarskog okupatora, a u završnici oslobođenja gonili su na konjima delove bugarske vojske u bekstvu sa prostora Krivelja.

Naime, od 1915. do 1918. godine, celo lokalno privređivanje bilo je kontrolisano i otimano u korist Bugarske. Na primer, mleko i sir nije ostravljano ni za decu. Mast je rekvirirana, piće takođe, itd. Ovce i koze su isterivane na pašu, ali je muža bila na zajedničkom prostoru u torovima na kriveljskoj Carini, tamo je sireno i ulagano u velike kace za otpreamanje u Bugarsku.

Kada su Bugare poterale komite Adama Kekića, pre toga su već krenuli put Bugarske veliki transporti navedene pljačke, ali su u žurbi, zbog Kekićeve komitske konjice za leđima, još pre nego što su stigle oslobodilačke jedinice srpske i francuske vojske pod komandom generala Gambete – tako je pričao deda-Gica, kod Rgotskog kamena velike kace pune sira survane u provaliju.

U vezi sa komitama i komitašimenjem, na širem prostoru Homolja i prihomoljskog brdovitog terena, sva su neušorena domaćinstva poterana u centralno naselje gde su bilo pod stalnom i strogom kontrolom bugarske okupatorske vlasti. Pritom su sve kuće van centralnog naselja bile onesposobljene za stanovanje i normalno odvijanje života. Bilo je iseljeno i pokućstvo, skinuta su vrata i prozori, skinuta pokrivka (ćeramida ili druga) sa krovova. Rečju, sela su postala koncllogori iz kojih je izlazak ujutru rano bio samo po posebnim dozvolama, uz obavezu vraćanja u selo do kasno uveče.

URSĀTUORILJI

A mjers vrun njegustorj, a îmblat dupa viće, a fuost trgovijeće ku vićilji. A însărat jeal înr-un sat šî s-a dus la konak la vr-un uom sărak, să konašaskă, da kasa-ja a fuost vrundeva înr maržina satuluj:

– Buna sară gazdă, puot jo să duorm la cînje, vrundeva înr kuotu kăšî?

– Mulcamtalje, drumaşulje. Puoc đī še sã nu puoc, ama mujear-mja stãã sã fijeće sara-sta.

– Voj slobodzãcã-mã, makãr ãn vr-un kuot sã slobuod kapu kã am piroćit.

L-a primit sãrak-ola la konak. Kãnd noapća mujeare a fãtat o gloćicã, o fećicã. Dupa še s-a ođinjit kãtã, mujearea s-a skulat ŝ-a-nćins o mãşoarã, sã punã ursãtuorilji. A pus trej turćicã đe toace trej ursãtuori, trej parã ku apã sã bjea kãtã apã dakã-s ostãnjice, a pus kãtã busujuok sã mirusã. A mãj pus ŝ-un bljid ku mjeare sã sã-ndulşaskã, o ogrãndãoã ŝi pjeapćinje sã sã pjeapicńje; dakã vin mãnjoasã sã nu-i ursadzã urãt la fećicã.

Dupa še j-a furat suomnu, pi la miżluoku nuopcĩ, ãće-s la uşa kãŝĩ, vin jealje, vin ursãtuorilji. Jealje-s fãkuće kãn guđe trej fijeće marj, ku pããru rasfirat pe pjeapt ŝi ku kimijeaşã subcãrje ka pãndzã đe panżãnj. Jealje-s trej - a mãj mare, a miżloşina ŝi a mãj mikã. Aja še ursadzã je a mãj mikã, aşa o sã fije. A mãj mare a dzãs:

– Sã o luvããm gloatã-sta akuma, noapća-sta.

– Ba, las-o sã mãj trãjaskã. Kãnd sã va mãrita, baş la nunta-jej sã sããre ãn bu-narj- a spus a miżloşinã.

– Nu, surorilor! Lasac-o sã trãjaskã. Katã oaminj-ãşća kum ãs đe sãraş da l-a primit pe njegustor-osta, pe drumaş-osta, la konak. Ŝćic še sã fije ku ja, kãnd va kreşća - sã sã mariće dupa jeal. Sã-i ramãnã luj toatã bogãćija jej, kã jel o sã uđaskã njensurat – a ursat a mãj mikã, ŝi aşa a rãmas.

Da njegustor-ola tuot a askultat, pintru kã nadurmit. A fuost aşa sã fije, s-audã jeal. Sã sku-

lat, negustorj-ola řî a luvat o jeřkjućă đî la vatra fuokuluj řî ja încăpat, i-a vârat îñ kriješćet, akolo unde-i kapu moalje la kopil řî ařa a însămñat-o. Điminjacă kând să skulat tuoc, a fruřtukuit řî negustorj-ola a pljekat, s-a dus.

A trekut anj řî anj ř-a kreskut fata-ja mare, a azuns đe măritat. A vinjit picătuorj řî picătuorj, da fata-ja nu să mărită. Kând, îñtr-o dzî vinje negustorj-ola řî lj-a spus tuot ře a fuost sara-ja kând l-a primit pe jeal la konak. Kum a audzăt ursătuorilji, kum a ursat la fată sâ să măriće dupa jeal. Parincî n-a kredzut ře a spus negustor-ola. N-a vrut să-i đea fată, kă je bătrân. Da jeal, să vijedz ře spunjea:

– Dakă nu mă krjeđec, stac să veđec, kă jo am însămñat fata-sta îñ noapća-ja.

A kjemat-o fata-ja la negustorj, ř- aăsta a luvat s-o pipije la krjeařćet pin păăr. A aflat un nođic ř-askuos jeařkje-ja đin kapu fijeaci. Kând a vădzut parincî, moravi să o đea la njugustuorj-ola, k-ařa a ursat ursătuorilji.

(Povastă-sta a spus-o Nîța lu Stoiañel (Stanija Stojanjelovic, 1912- 1998) dãn Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) îñ anu 1989).

URSITOARELE

A mers vre-un negustor, a umblat după vite, a fost trgovece cu vitele. A însărat el îñtr-un sat ři s-a dus la conac la vre-un om sărac, să conă-

cească, da casa ăaia a fost vrundeva în margina satului:

– Buna sară gazdă, pot eu să dorm la tine, undeva în cotu casei?

– Mulțamtale, drumașule. Poți de ce să nu poți, ama muiearea mea stă să fete sara-sta.

– Voi sloboziță-mă, măcar în vre-un cot să slobod capu, c-am pirocit.

L-a primit pe săracu-ăla la conac. Când noaptea muierea a fătat o glociță, o fetiță. După ce s-a odihnit câtă, muierea să sculat și a întins o măsuța, să pună ursitoarele. A pus trei turtiță de toate trei ursătoare, trei păhare cu apă să bea câtă apă dacă-s ostanite, a pus câtă busuioc săl mirusă. A măi pus și un blid cu miere să se îndulcească, o oglindă și peptene să se peptene, dacă vin mănioase să nu-i urseze urât la fetiță.

După ce i-a furat somnu, pe la mijlocu nopți, ete-s la ușa casei, vin ele, vin ursătoarele. Ele-s făcute ca trei fete mari, cu păru răsfirat pe piept și cu camașă subțire ca pânză de păienjăn. Ele-s trei, a măi mare, a mijlocina și a măi mică. A ce ursează e cea mai mică, așa o să fie. A măi mare a zis:

– Să o luăm gloata aceasta acuma, noaptea aceasta.

– Ba, las-o să măi trăiască. Când să va mărita, la nunta ei să sară în bunar - a spus a mijlocină.

– Nu, surorilor! Lasați-o să trăiască. Cată oameni aceștea cum sunt de săraci da l-a primit pe negustorul acesta, pe drumașul la conac. Știți ce

să fie cu ea, când va crește să se mărite după el. Să-i rămână ei toată bogăția a lui, că el o să ugească ne-însurat- a ursat a mai mică, și așa a rămas.

Dar negustorul acela tot a ascultat, pentru că n-a adurmit. A fost așa să fie, s-audă el. Să sculat, negustorul și a luat o ieșchiuță de la vatra focului și ea înțăpat, i-a vârât în creștet, acolo unde-i kapu moale la copil, și așa a însămnat-o. Dimineață când să sculat toți, a luat prînzul mic și negustorul a plecat, s-a dus. A trecut ani și ani și a crescut fata aceea mare, a ajuns de măritat. A venit pețitori și pițitori, dar fata nu se mărită. Când, într-o zi vine negustorul și le-a spus tot ce a fost sara când l-a primit pe el la conac, cum a auzit pe ursitoarele cum i-a ursat la fată să se marite după el. Parinți nu au crezut ce a spus negustorlu acel. Nu au vrut să i dea fată, că e bătrân. Dar el, să vezi ce le spune:

– Dacă nu mă credeți, stați să vedeți, că eu am însămnat fata în noaptea aceea.

A chemat-o pe fată la negustor, și ăsta a luat s-o apipie la creștet prin păr. A aflat un nodiț și a scos ieșchea din capu fetei. Când a văzut părinți, să împăcat s-o dea la nugustor, că așa a ursat ursiorelel .

(Aceasta poveste a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) din Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anul 1989)

POVASTA LU MOŠU LUPŠA ŠÎ BABA OPRICA

Pe spusu a batrânjilorj, akuma unde je Žgobica, a fost loku pustânj, njima n- a trăjit, n-a fost lumja. Šikă, măj întânj a vinjit mošu Lupša șî baba Oprica ku patru fișiorj. Jej a trekut Dunărja ku kaj șî uoj, ș- a îmblat după pašunja șî loku bun. Mergând jej s-a oprit la lok-osta kă lj-a plakut aișea, baș pinga Mlaoa. A făkut o moară, kă așa a ginđit jej: akolo unde nuje moară, akolo nu să poace trăji. Jej moar-aja a făkut-o trej anj đe dzâlje, șî toc đin frac șî femeljilji alor a avut kăce o parće đin moară. Da, baba Oprica a fost vrijenjikă, rarkând a avut vrijeme đe ođnjit. Šikă, jej i-a pikat un bob đi kukurudz în plječir șî i-a înkolcât kukurudzu în pâar, kă rarkând s- a pjepćinat.

Jej a uđit aiș kă lj-a plakut loku. A lukrat lokurj ș- a mulcât uoj șî kaj. Đin patru fișiorj, astădz a jeșât patru marj femeljiji: đı la Pacă a jeșât Paconj, đı la Zara îs Zăriuonj, đı la Jorgovan astădz îs Jorgovanjeșci, da đı la Keka a jeșât Kekonj. Toc îs un njam șî toc a spus kă-s Lupșonj. Jej s-a cānut marjec, k- a vinjit măj întânj în Žgobica șî kând să svăđit ku šinjiva đipin sat a spus:

– Šćic voj kare nji-s noj? Noj nji-s Lupșonj, noj avjem mulće krușăcă đe sare șî mulće săkurj.

Kă vrodată kare a avut mulće više, săkurj șî mulće krușăcă đe sare să răćunjit đe oaminj bogac, đe gazde.

La Malarijekă jeastă un lok, îl kjamă „Širješu Lupși“, kă akolo mošu Lupša a săđit vrun širjeș

Și ȑ-atunș a uȑit așă numilji la đal-ola. La „Șir-
jeșu Lupșî“ toc Lupșonj a avut moșâj șî lokurj.

(Aceasta poveste a spus-o Nița lu
Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-
1998) dânu Jgobița (Žagubica). A
cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M.
Stojanjelović) în anul 1990)

POVESTEA LUI MOȘU LUPȘA ȘI BABA OPRÎȚA

Pe spusu a batrânilori, acuma unde e
Jgobița, a fost locu pustiu, nime nu a trăit, nu a
fost lumea. Cică, măi întâi au venit moșu Lupșa
și baba Oprîța cu patru feciori. Ei au trecut Dună-
rea cu caj și oi, și a umblat după pașunea și locu
bun. Mergând ei s-a oprit la locul acestă că le a
plăcut aicea pe lângă Mlaoa. A făcut o moară, că
așa a gândit ei: acolo unde nuie moară, acolo nu
să poate trăi. Ei moară această au făcut-o trei
ani de zile, și toți din frați și familiile alor au avut o
parte din moară. Da, baba Oprîța a fost vrenică,
rarcând a avut vreme (timp) de odihnit. Cică, ei îi
a picat un bob de porumb în pleter și i-a încolțit
porumbu în păr, că rarcând s- a peptinat.

Ei au rămas aici că le a plăcut locu. Au lucrat
locuri și au mulțit oi și cai. Din patru feciori, as-
tazi au ieșit patru mari familie: de la Pață a ieșit
Pațoni, de la Zara sunt Zărioni, de la Iorgovan
astăzi sunt Iorgovanești, da de la Checa a ieșit
Checon. Toți sunt un neam și toți au spus că sunt
Lupșoni. Ei să au ținut mândri, că au venit măi

întâi în Jgobița și când să certau cu cineva diprin sat au spus:

– Știți voi care suntem noi? Noi suntem Lupșoni, noi avem multe bolovane de sare și multe săcuri.

Că vrodată care a avut multe vite, săcuri și multe bolovane de sare să numărât în oameni bogați, în gazde.

La Malariecă iestă un loc, să numește „Cireșu Lupși“, că acolo moșu Lupșa a sădit vreun cireș și de atunci a rămas așa numele la deal-ola. La „Cireșu Lupși“ toți Lupșoni au avut moșâi și lokuri.

(Aceasta poveste a spus-o Nița lu Stoianel (Stanija Stojanjelovic, 1912-1998) din Jgobița (Žagubica). A cules Drăgan M. Stoianel (Dragan M. Stojanjelović) în anul 1990)

Napomena Dragan Stojanjel(ovic):

*Narodno predanje žagubičkih Vlaha (Rumânj) zabeleženo na kraju XX veka u potpunosti se poklapa sa istorijskim izvorima. Za vreme Požerevačkog mira (1718-1739) I austrijske dominacije istocnom Srbijom, u Homolju dolazi do značajnih etničkih promena. Prema Miličeviću (1876), D. Jovanoviću I Kariću (1883) glavninu vlašskog stanovništva čine doseljenici iz Almaša u Banatu I iz Transilvanije. Antonije Lazić napominje da se vlaško stanovništvo, doseljeno iz Banata prešavši Dunav, naselilo u središnjem

I izvorišnom delu Peka. U Homoljsku kotlinu, oni su prelazili iz doline Peka I preko prevoja Homoljskih planina, naselivši se tamo u nekoliko grupa. Ovo je verovatno bio pravac kretanja I rumunskih doseljenika, mošu Lupše i baba Oprice, od Rakite u Almašu do Žagubice u Homolju. Posle prvog perioda naseljavanja (1718-1736), u drugom periodu (krajem XVIII I početkom XIX veka) došlo do nešto jače imigracije vlašskog stanovništva. Usled janičarskog zuluma, u Homolju je utočište potražilo odbeglo stanovništvo iz Krajine, Crne Reke I Vidina.

III Поглавље

Dă la đal răsâäre luna
Suji în đal, kobuor în valje
Mult ar vrea injima mja....

Tekstove izvornih pesama mlavskog kraja je Slavica Jović Kolerović, primadona vlaške izvorne pesme, snimila je 12. XI 1979. godine u Studiju M Radio Novog Sada. Tonski zapisi su bili arhivirani kod ove medijske i kulturne institucije, a transkribovao ih je Dragan M. Stojanjel(ović). Ljubaznošću uprave RTV Vojvodine dobili smo ove arije devetnaest izvornih pesama, uz odobrenje da ih publikujemo u cilju očuvanja i promovisanja kulture i indetiteta Vlaha (Rumânj) istočne Srbije.

SLAVICA JOVIĆ KOLEROVIC

Dă la đal răsâäre Luna

Dă la đal răsâäre luna,
najkă-l mjeu vinje akuma.
Baš kând doarme toată lumja,
akuma șî-ntotdăuna.

Kând aș fij jo sus ka Luna,
aș fi ku najku întotdăuna.
Ma mi-s zos jo pră pomânt,
șî ku najku mjeu în gând.

Luna mijerze prân sânjîn,
najku mjeu varsă venjin.
Lasă vjearsă șî otraoa,
mis ku najku în gâlăsauă.

Dă la đal răsăare Luna

Dă la đal răsăare Luna,
naica-l mjeu viñe acuma.
Baș când doarme toată lumja,
acuma șî-ntuotdăuna.

Când aș fi io sus ca Luna,
aș fi cu naicu întotdăuna.
Ma mi-s zos io pră pomânt,
șî cu naicu mjeu în gând.

Luna mjearze prân sâñin,
naica mjeu varsă veñin.
Lasă vearsă șî otrauă,
mis cu naicu în gâlăsauă.

De la deal răsare Luna

De la deal răsare Luna,
neică-l meu vine acuma.
Baș când doarme toată lumea,
acuma și întotdeuna.

Când aș fi io sus ca Luna,
aș fi cu neica întotdeuna.
Ma mi-s jos io p(r)e pământ,
și cu neica meu în gând.

Luna mearge prin senin,
neica meu varsă venin.
Lasă vearsă și otravă,
mi-s cu neicu în gâlceavă.

Kokoșâal cu duauă krijeastă

Kokoșâal cu duauă krijeastă,
în toată noapcea îm daj dă vjastă, măj șî măj.
Tuot așa șî jar așa, tuot așa șî jar așa,
ljegăna m-aș ka jarba, mulce-m șeare injima,
pră braca lu dajka mja.

În toată noapca îm daj dă vjastă,
să ma duk să kat njevjeastă, măj șî măj.
Tuot așa șî jar așa, tuot așa șî jar așa,
ljegăna m-aș ka jarba, mulce-m șeare injima,
pră braca lu dajka mja.

Să ma duk să kat njevjastă,
kă lje šciu pră unde jeastă, măj șî măj.
Tuot așa șî jar așa, tuot așa șî jar așa,
ljegăna m-aș ka jarba, mulce-m șeare injima,
pră braca lu dajka mja.

Cocoșâal cu duauă crieastă

Cocoșâal cu duauă crieastă,
în toată noapcea îm daî dă vîastă, măî șî măî.
Tuot așa șî iar așa, tuot așa șî iar așa,
ļegana m-aș ca iarba, mulce-m șeare inîma,
pră brața lu daîca mîa.

În toată noapcea îm dai dă vîastă,
 să ma duc să cat névîeastă, măi și măi.
 Tuot așa și iar așa, tuot așa și iar așa,
 Legăna m-aș ca iarba, mulce-m séare inîma,
 pră brața lu daica mîa.
 Să ma duc să cat névîastă,
 că le șciu pră unde ăastă, măi și măi.
 Tuot așa și iar așa, tuot așa și iar așa,
 Legăna m-aș ca iarba, mulce-m séare inîma,
 pră brața lu daica mîa.

Cocoșel cu două creste

Cocoșel cu două creste,
 în toată noaptea îm dai de veste, măi și măi.
 Tot așa și iar așa, tot așa și iar așa,
 Legăna m-aș ca iarba, multe-m cere inîma,
 p(r)e brața lu daica mea.

În toată noaptea îm dai de veste,
 să ma duc să cat neveste, măi și măi.
 Tot așa și iar așa, tot așa și iar așa,
 Legăna m-aș ca iarba, multe-m cere inîma,
 p(r)e brața lu daica mea.

Să ma duc să cat neveste,
 că le știu pe unde este, măi și măi.
 Tot așa și iar așa, tot așa și iar așa,
 Legăna m-aș ca iarba, multe-m cere inîma,
 p(r)e brața lu daica mea.

Jakă vinje nunta

Scoaće mamă turta,
jakă vinje nunta.

Sufl-o dă sénușă,
nunta je la ușă.
Skoaće mamă turta,
jakă vinje nunta.

Or skoaće, or lasă,
nunta tună-n kasă.

Skoaće mamă turta,
jakă vinje nunta.

Punje o șî pră masă,
nunta tună-n kasă.

Ķacă viĶe nunta

Scoace mamă turta,
Ķacă viĶe nunta.

Sufl-o dă sénușă,
nunta Ķe la ușă.

Scoace mamă turta,
Ķacă viĶe nunta.

Or scoace, or lasă,
nunta tună-n casă.

Scoace mamă turta,
jacă viñe nunta.

Puñe-o și pră masă,
nunta tună-n casă.

Iată vine nunta

Scoate mamă turta,
iată vine nunta.

Sufl-o de cenușă,
nunta e la ușă.

Scoate mamă turta,
iată vine nunta.

Or scoate, or lasă,
nunta tună-n casă.

Scoate mamă turta,
iată vine nunta.

Pune o și p(r)e masă,
nunta tună-n casă.

Suje șî-m koboare

Suje șî-m koboare,
în răsărit dă soare,
d-a mândră dă floare.

Ku ruavă-n pişoare,
ku şacă pră bracă
La furcă torkând, dîn gură kântând.

Vino najcă vino, vino najcă vino,
unde nj-am vorbit să vinj la jubit.
Vino najcă vino, vino najcă vino,
unde nj-am vorbit să vinji la jubit.

Suie şî-m coboare

Suie şî-m coboare,
în răsărit dă soare,
d-a mândră dă floare.

Cu ruavă-n pişoare, cu şaţă pră braţă.
La furcă torcând, dîn gură cântând.

Vino naică vino, vino naică vino,
unde n-am vorbit să viñ la iubit.
Vino naică vino, vino naică vino,
unde n-am vorbit să viñ la iubit.

Suie şi-m coboare

Suie şi-m coboare,
în răsărit de soare,
d-a mândră de floare.

Cu rouă-n picioare, cu ceaţă p(r)e braţă,
La furcă torcând, din gură cântând.
Vino neică vino, vino neică vino,
unde ne-am vorbit să vini la iubit.

Vino neică vino, vino neică vino,
unde ne-am vorbit să vini la iubit.

Suj în đal, kobuor în valje

Suj în đal, kobuor în valje,
zor' zoljiko fa,
la mândruca lumănare,
zor' zoljiko fa, mândra mja.

Șî m-aș dușe pră la ja, -re
Zor' zoljiko fa,
Ma mă ćjem dă mujkă-sa, -re
zor' zoljiko fa, mândra mja.

Kă ma ja ku obranjica, -re
zor' zoljiko fa,
șî nu zgođesk vraknjica, -re,
zor' zoljiko fa, mândra mja.

Ma o jau dă la cācāna,
zor' zoljiko fa,
k-așia mi māj d-a māna,
zor' zoljiko fa, mândra mja.

Suī-n đal, cobor în vaļe

Suī-n đal, cobor în vaļe,
zor' zoļico fa,
la māndruța lumănare,
zor' zoļico fa, māndra mīa.

Și m-aș dușe pră la ȳa-re,
zor' zoȳico fa.
Ma mă cȳem dă muică-sa, -re,
zor' zoȳico fa, mândra mȳa.

Că ma ȳa cu obraȳiȳa, -re,
zor' zoȳico fa,
șȳ nu zgoȳesc vracȳiȳa, -re,
zor' zoȳico fa, mândra mȳa.

Ma o ȳau dă la țȳȳȳnă,
zor' zoȳico fa.
C-așia mi măȳ d-a mȳnă,
zor' zoȳico fa, mândra mȳa.

Sui ȳn deal, cobor ȳn vale

Sui ȳn deal, cobor ȳn vale,
zor' zolico fa,
la mȳndruȳa lumȳnare,
zor' zolico fa, mȳndra mea.

Și m-aș duce p(r)e la ea, -re,
zor' zolico fa.
Ma mă tem de muică-sa, -re,
zor' zolico fa, mȳndra mea.

Că ma ia cu obraniȳa, -re,
zor' zolico fa,
șȳ nu zgoȳesc vracȳiȳa, -re,
zor' zolico fa, mȳndra mea.

Ma o iau de la țȳȳȳnă,
zor' zolico fa.

C-acia mi măi de mână,
zor' zolico fa, mândra mea.

Fa Marije dîn Bănat

Fa Marije dîn Bănat,
nu ginđi kă će-am zujtat.

Au lălă, š-a mjeu duor,
dășkiđe-m ušă kă muor!

Au lălă žďindă floare,
ljeagă-m kapu kă mă doare!

Fa Marije dîn Bănat,
nu ginđi kă će-am lăsat.

Au lălă, š-a mjeu duor,
dășkiđe-m uša kă muor!

Dășkiđe-m uša kă muor,
cukuće dă pujišuur.

Fa Marije dîn Bănat,
še nu ješ la sărutat?

Au lălă, š-a mjeu duor,
dășkiđe-m uša kă muor!

Au lălă, žďindă floare,
ljeagă-m kapu kă mă doare!

Au lălă, ș-a mjeu duor,
dășkiđe-m ușa kă muor!

Dășkiđe-m ușa kă muor,
cukuće dă pujișor.

Fa Mariie dîn Bănat

Fa Mariie dîn Bănat,
nu ghinđi că ce-am zuitat.

Au lălă, ș-a mjeu duor,
dășchiđe-m ușa că muor!

Au lălă, jđindă floare,
jeagă-m capu că mă doare!

Fa Mariie dîn Bănat,
nu ghinđi că ce-am lăsat.

Au lălă, ș-a mjeu duor,
dășchiđe-m ușa că muor!

Dășchiđe-m ușa că muor,
țucuce dă puiișuor.

Fa Mariie dîn Bănat,
še nu ieș la sărutat? 169

Au lălă ș-a mjeu duor,
dășchiđe-m ușa că muor!

Au lălă, jđindă floare,
leagă-m capu că mă doare!

Au lălă ș-a mîeu duor,
dășchiđe-m ușă că muor!

Dășchiđe-m ușa că muor,
țucuce dă puișuor.

Fa Marie din Bănat

Fa Marie din Bănat,
nu gânda că te-am uitat.

Au lălă și a meu dor,
Deschide mi ușă că mor!

Au lălă jindă floare,
leagă-m capu că mă doare!

Fa Marie din Bănat,
nu gânda că te-am lăsat.

Au lălă și al meu dor,
Deschide-mi ușă că mor!

Deschide mi ușa că mor,
țucute de puișor.

Fa Marie din Bănat,
ce nu ieș la sărutat?

Au lălă, și al meu dor,
Deschide-mi ușa că mor!

Au lălă, jindă floare,
leagă-m capu că mă doare!

Au lălă, și al meu dor,
Deschide-mi ușa că mor!

Deschide-mi ușa că mor,
țucute de pușor.

Prân Ijivjedzâlji, lu Jon

Prân Ijivjedzâlji `lu Jon, măj, măj, măj,
toaće păsărjealje duorm, măj, măj, măj.

Numa una nu măj doarme, măj, măj, măj,
ma tuot strâgă Joanje, Joanje, măj, măj, măj.

Joanje, Joanje, Joanje al mami, măj, măj, măj,
fijeacilji-c mânkară banji, măj, măj, măj.

Lasă, lasă s-îj manâşe, măj, măj, măj,
că lje-a fuost gurica dulşe, măj, măj, măj.

Prân Ijiviedzâlji, lu İon

Prân Ijiviedzâlji, lu İon, măi, măi, măi,
toace păsărıeaļe duorm, măi, măi, măi.

Numa una nu măi doarme, măi, măi, măi,
ma tuot strâgă İoaņe, İoaņe, măi, măi, măi.

Îoaâne, Îoaâne, Îoaâne al mami, măi, măi, măi,
fîieaciîi-ț mîncară baîni, măi, măi, măi.

Lasă, lasă s-îi manâse, măi, măi, măi,
că ȷe-a fuost gurița dulce, măi, măi, măi.

Prin livezile lui Ion

Prin livezile lui Ion, măi, măi, măi,
Toate păsărele dorm, măi, măi, măi.

Numai una nu măi doarme, măi, măi, măi,
ma tot strigă loane, loane, măi, măi, măi.

loane, loane, loane al mami, măi, măi, măi,
Fetele-ț mîncară bani, măi, măi, măi.

Lasă, lasă s-îi mînânce, măi, măi, măi,
că le-a fost gurița dulce, măi, măi, măi.

Dă la đal răsâäre luna

Dă la đal răsâäre luna,
dă la dajka vin akuma,
dă la dajcă vin akuma, măj.

Luna mijearze prînră stâälje,
jo vin dă la dajcă mja, -re
jo vin dă la dajcă mja, -re, măj.

Luna mijearze prân sânjîn,
dă la dajka akuma vin,
dă la dajka akuma vin, măi.

Dă la đal răsăare luna

Dă la đal răsăare luna,
dă la daica vin acuma,
dă la daică vin acuma, măi.

Luna miġearze prântră stăăġe,
io vin dă la daică mġa, -re
io vin dă la daică mġa, -re, măi.

Luna miġearze prân sâġin,
dă la daica acuma vin,
dă la daica acuma vin, măi.

De la deal răsăre luna

De la deal răsăre luna,
de la daica vin acuma,
de la daică vin acuma, măi.

Luna merge prin-tră stele,
io vin de la daică mea-re
io vin de la daică mea-re, măi.

Luna merge prin senin,
de la daica acuma vin,
de la daica acuma vin, măi.

Jakă vinje primovară

Jaka vinje primovară, măj, măj, măj,
Toaće plugurjealje ară, măj, măj, măj.

Numa a mjeu a ružinjit, măj, măj, măj,
šăd ku dajka la jubit, măj, măj, măj.

Toată lumja-îi la săpat, măj, măj, măj,
jo ku dajka îmbrăcoșat, măj, măj, măj.

Ĭacă viîne primovară

Ĭacă viîne primovară, măi, măi, măi,
Toace plugurieaļe ară, măi, măi, măi.

Numa a mĭeu a ružinĭt, măi, măi, măi,
șăd cu daĭca la ĭubit, măi, măi, măi.

Toată lumĭa-ĭi la săpat, măi, măi, măi,
ĭo cu daĭca ĭmbrășoșat, măi, măi, măi.

Iacă vine primăvară

Iacă vine primăvară, măi, măi, măi,
Toate plugurele ară, măi, măi, măi.

Numa al meu a ruginit, măi, măi, măi,
șed cu daica la iubit, măi, măi, măi.

Toată lumea-îi la săpat, măi, măi, măi,
io cu daica îmbrășoșat, măi, măi, măi.

Asară, la nunta mja

Asară, la nunta mja, nadojna, nadojna,
toaće fječilji žuca, nadoj, nadoj, nadojna.

Ej, dorulje, doruculje,
vino-n bracă pujulje!

Numa una nu-m žuca, nadojna, nadojna.
să plânža šî să vajta, nadoj, nadoj, nadojna.

Ej, dorulje, doruculje,
vino-n bracă pujulje!

Pră najku m-am mânjijat, nadojna, nadojna.
Kă pră minje m-a lasat, nadoj, nadoj, nadojna.

Ej, dorulje, doruculje,
vino-n bracă pujulje!

Asară, la nunta mĩa

Asară, la nunta mĩa, nadoïna, nadoïna,
toace fječilji žuca, nadoï, nadoï, nadoïna.

Eï, doruļe, doruļuļe,
vino-n braţă puïuļe!

Numa una nu-m žuca, nadoïna, nadoïna.
să plânža şî să vajta, nadoï, nadoï, nadoïna.

Ei, doruļe, doruļuļe,
vino-n braṭă puiuļe!

Pră naicu m-am mâniaat, nadoina, nadoina.
Că pră miņe m-a lasat, nadoi, nadoi, nadoina.

Ei, doruļe, doruļuļe,
vino-n braṭă puiuļe!

Asară, la nunta mea

Asară, la nunta mea, nadoina, nadoina,
toate fetele jucau, nadoi, nadoi, nadoina.

Ei, dorule, doruļule,
vino-n braṭă puile!

Numai una nu-mi juca, nadoina, nadoina.
să plângea și se vaita, nadoi, nadoi, nadoina.

Ei, dorule, doruļule,
vino-n braṭă puile!

P(r)e neicu m-am mâniaat, nadoina, nadoina.

Că p(r)e mine m-a lasat, nadoi, nadoi, nadoina.

Ei, dorule, doruļule,
vino-n braṭă puile!

Ș-asăra ș-alaltă sară

Ș-asăra ș-alaltă sară,
kânji dajki mă lătrară.

Njiś nu latră, njiś nu tak,
numa la năkaz-îm fak.

Ljeagă-c dajko kânjilji,
kă-m mânkă dzâlji.

Mă kulkaj pră šalje-ncins,
şî-îm visaj jo un vis.

Kum visaj un vis urât,
kă dajka mi s-a-ndulerit.

Ş-a-ntors kokorii pră frunće,
d-aljea dajke nu-s prjea mulće.

Ş-a-ntors kokorii pră frunće,
Lălă dajko, cukuće!

Ş-asară ş-alaltă sară

Ş-asară ş-alaltă sară,
câni daichi mă lătrară.

Ńiś nu latră, Ńiś nu tac,
numa la năcaz-îm fac.

Leagă-ţ daico câni,ji,
că-m mânca ţeal dzâlji.

Mă culcaî pră şălje-ncins,
şî-îm visaî Ńo un vis.

Cum visaî un vis urât,
că daïca mi s-a-ndulerit.

Ş-a-ntors cocorii pră frunce,
d-aļea daïche nu-s pŕea mulce.

Ş-a-ntors cocorii pră frunce,
lălă daïco, ŕucuce!

Ş-asară ş-alaltă sară

Ş-asară ş-alaltă sară,
câini daichi mă latrară.

Nici nu latră, nici nu tac,
numai la năcaz-îm fac.

Leagă-ŕ daico câinile,
că-m mâncă zilele.

Mă culcai p(r)e şale-ntins,
şi-im visai io un vis.

Cum visai un vis urât,
că daica mi s-a-ndulerit.

Şi-a-ntors cocorii p(r)e frunte,
d-alea daïche nu-s prea multe.

Și-a-ntors cocorii p(r)e frunte,
lălă daico, țucute!

Mult ar vrea injima mja

Žaba-i lună, žaba stälje,
dakă nu-s mândrilji mjealje.
Injima mja, injima mja,
mulće rjea măj vrjea šî ja.

Injima mja, injima mja,
ma šupjea šî mă durjea.

Kare m-am jubit ku jealje,
dîn kopilărija mja, -re,
Injima mja, injima mja,
mulće rjea măj vrjea šî ja.

Injima mja, injima mja,
ma šupjea šî mă durjea.

Žaba-i luna š-îj sänjin,
kând nuje najka venjind.
Injima mja, injima mja,
mulće rjea măj vrjea šî ja.

Injima mja, injima mja,
ma šupjea šî mă durjea.

Mult ar vrea ińima mĩa

Žaba-i lună, žaba stälje,
dacă nu-s mândrilji mĩaalje.

Înima mea, înima mea,
mulce ar măi vrîea și ă.

Înima mea, înima mea,
ma supîea și mă durîea.

Care m-am iubit cu ăeașe,
dân copilăria mea, -re,
Înima mea, înima mea,
mulce ar măi vrîea și ă.

Înima mea, înima mea,
ma supîea și mă durîea.

Žaba-i luna ș-îi sănin,
când nuie naica venînd.
Înima mea, înima mea,
mulce ar măi vrîea și ă.

Înima mea, înima mea,
ma supîea și mă durîea.

Mult ar vrea inima mea

Geaba-i lună, geaba stele,
dacă nu-s mîndrele mele.
Inima mea, inima mea,
multe ar măi vrea și ea.

Inima mea, inima mea,
ma ciupea și mă durea.

Care m-am iubit cu ele,
din copilăria mea-re,
Inima mea, inima mea,
multe ar măi vrea și ea.

Inima mea, inima mea,
ma ciupea și mă durea.

Geaba-i luna ș-îi sănin,
când nuie neica venind.
Inima mea, inima mea,
multe ar măi vrea și ea.

Inima mea, inima mea,
ma ciupea și mă durea.

Mândra mja ku kârpa mură

Mândra mja ku kârpa mură,
mânka-c-aș ljimba dîn gură.
Mândra mja, băăla mja,
nu măj šćiu kând nj-am afla.

Š-aj doj đinc-ăj dă sup' ljimbă,
Să uđešći tu mândro šćirbă,
Mândra mja, băăla mja,
nu măj šćiu kând nj-am afla.

Šî krovicu-al dîn obraz,
še-i faši najki la năkaz.
Mândra mja, băăla mja,
nu măj šćiu kând nj-am afla.

Mândra mîa cu cîrpa mură

Mândra mîa cu cîrpa mură,
 mânca-ț-aș limba dîn gură.
 Mândra mîa, băăla mîa,
 nu măi șciu când ne-am afla.

Ș-aî doî dînți dă sup' limbă,
 Să udeșci tu mândro șcirbă,
 Mândră mîa, băăla mîa,
 nu măi șciu când ne-am afla.

Șî crovițu al dîn obraz,
 še-i fași naichi la nacaz.
 Mândra mîa , băăla mîa,
 nu măi șciu când ne-am afla.

Mândra mea cu cîrpa mură

Mândra mea cu cîrpa mură,
 mânca-ț-aș limba din gură.
 Mândra mea, băla mea,
 nu măi știu când ne-om afla.

Ș-aî doi dinții de sub limbă,
 Să ugești tu mândro știrbă,
 Mândră mea, băla mea,
 nu măi știu când ne-om afla.

Și crovițu al din obraz,
 ce-i faci neichi la năcaz.

Mândra mea, băla mea,
nu măi știu când ne-om afla.

Gergină, Gergină

Spunje-m dajko vrijej - nu vrijej,
până nji-săm cínjerjej.

Gergină, Gergină,
floare albă dîn grădină,
aj' ku najka la uđină.

Spunje-m dajko puoc - nu puoc,
dă še ku vorba mă puorc.

Gergină, Gergină,
floare albă dîn grădină,
aj' ku najka la uđină.

Spunje-m dajko puoc - nu puoc,
până vin dă la Petroc.

Gergină, Gergină,
floare albă dîn grădină,
aj' ku najka la uđină.

Gherghină, Gherghină

Spuńe-m dańco vrińeĩ - nu vrińeĩ,
până ní-săm cińerĩeĩ.

Gherghină, Gherghină,
floare albă dîn grădină,
aĩ' cu naĩcă la uđină.

Spuńe-m daico puoŧ - nu puoŧ,
dă ŧe cu vorba mă puoŧ.

Gherghină, Gherghină,
floare albă dîn grădină,
a' cu naică la uđină.

Spuńe-m daico puoŧ - nu puoŧ,
până vin dă la Petroŧ.

Gherghină, Gherghină,
floare albă dîn grădină,
a' cu naică la uđină.

Gherghină, Gherghină

Spune-mi daico vrei - nu vrei,
până sîntem tinerei.

Gherghină, Gherghină,
floare albă din grădină,
(h)ai cu neică la odi(h)nă.

Spune-mi daico poŧ - nu poŧ,
de ce cu vorba mă poŧ.

Gherghină, Gherghină,
floare albă din grădină,
(h)ai cu neică la odi(h)nă.

Spune-mi daico poŧ - nu poŧ,
până vin de la Petroŧ.

Gherghină, Gherghină,
floare albă din grădină,
(h)ăi cu neică la odi(h)nă.

Trekuj asară

Trekuj asară la sínă,
vădzuj la mândra lumină.

Kum lumină-n soba mare, ljeljică Mărije,
Mândra mja socâje n-are, ljeljică Mărije.

Aj' Murgulje tu măj tare,
s-ažunžem în sat ku soare.

Să-c dau apă șî mînkare, ljeljică Mărije,
k-am o mândră ka o floare, ljeljică Mărije.

Aj' Murgulje tu măj tare,
s-ažunžem în sat ku soare.

Să-c dau jarbă dîn lživadă, ljeljică Mărije,
apă la dajka dîn vadră, ljeljică Mărije.

Trecuï asară

Trecuï asară la sínă,
vădzuï la mândra lumină.

Cum lumină-n soba mare, ljeļiță Măriie,
Mândra mîa soțâie n-are, ljeļiță Măriie.

Ai' Murgule tu măi tare,
s-ażunżem în sat cu soare.

Să-ţ dau apă şi mâncare, leliţă Mărie,
c-am o mândră ca o floare, leliţă Mărie.

Ai' Murgule tu măi tare,
s-ażunżem în sat cu soare.

Să-ţ dau iarbă dîn livadă, leliţă Mărie,
apă la daica dîn vadră, leliţă Mărie.

Trecui asară

Trecui asară la cină,
văzui la mândra lumină.

Cum lumină-n soba mare, leliţă Mărie,
mândra mea soţie nu-are, leliţă Mărie.

(H)ai' Murgule tu măi tare,
s-ajungem în sat cu soare.

Să-ţ dau apă şi mâncare, leliţă Mărie,
c-am o mândră ca o floare, leliţă Mărie.

(H)ai' Murgule tu măi tare,
s-ajungem în sat cu soare.

Să-ţ dau iarbă din livadă, leliţă Mărie,
apă la daica din vadră, leliţă Mărie.

Dajka Gico fa

Dajkă Gico fa, nu  e ljeġăna,
nu  e ljeġăna, pr stă braca mja.

Kă  e va durja, dajkă Gico fa,
kă  e va durja, dajkă injima.

Dajkă Gico fa, pr  po eaca t a,
pr  unde-am trecut, jarba a kreskut.

Dajkă Gico fa, jo c-am spus a a,
Pr ntu uoki t j, vinduj boji mjej.

Dajkă Gico fa, pr ntu gura t a,
Pr ntu gura t a, vinduj kasa mja.

Da ca Ghi o fa

Da ca Ghi o fa, nu ce ljeġăna,
nu ce ljeġăna, pr stă bra a m a.

Că ce va dur a, da ca Ghi o fa,
că ce va dur a, da că in ima.

Da că Ghi o fa, pr  poceaca t a,
pr  unde am trecut,  arba a crescut.

Da că Ghi o fa,  o  -am spus a a,
Pr ntu uochii t i, vindu  bo i m ei.

Da ca Ghi o fa, pr ntu gura-t a,
Pr ntu gura t a, vindu  casa m a.

Daică Ghițo fa

Daică Ghițo fa, nu te legăna,
nu te legăna, peste brața mea.

Că te va durea, daica Ghițo fa,
că te va durea, daică inima.

Daică Ghițo fa, p(r)e poteaca ta,
P(r)e unde am trecut, iarba a crescut.

Daică Ghițo fa, io ți-am spus așa,
Pentru ochii tăi, vindui boii mei.

Daică Ghițo fa, pentru gura-ta,
Pentru gura ta, vindui casa mea.

PROLOG

Ovo je čudesna knjiga, druga u nizu, koja nastavlja da rasvetljava i objavljuje vlaško narodno pamćenje i povezuje ga u lingvističku i mitološku celina karpatsko-podunavsko-balkanskog kulturološkog areala. Ne samo u mitološkim pričama koje sežu u duboku prošlost, moglo bi se reći preslovensku na ovim prostorima, nego i u lingvističkom nasleđu i sačuvanim dijalektalnim formama i jezičkim reliktima prošlosti. Kao da je to izronilo iz onih transilvansko-banatskih zapisa koji su se pojavili kao prvenci istočno-romaničkog pisanja krajem XVI i tokom XVII veka na ovom širem prostoru. Rečju, ova knjiga će pomoći da kod onih istraživača prošlosti i tumača sadašnjosti, koji nisu uhvaćeni u privatne zamke ličnih sujeta i atraktivnih benefita, sagledaju i pogledaju u jedno jedva još vidljivo nasleđe, otrgnuto od programirane tmine i zaborava, kako mu je namenjeno igrom istorijskih okolnosti i dominacijom posebnih nekulturoloških namera.

Eto nam istine, koja je vidljiva, zahvaljujući trudu onih koji su shvatili da odlaskom vlaških čestitih starina, kao i kod drugih naroda, nepovrat počinje da dominira našom potrošačkom „kulturom“ i globalizacijskom svešču, uz nehaj izazvanog trivijalnim i egoističnim sitnim interesima nedostojnih naslednika predačkog vlašskog antropološkog nasleđa. Naravno da ovo ispostavlja nemušta pitanja institucijama sistema - ovde, onde i tamo, koje su često olako pristajale

ili pristaju na čudne akcije brisanja manjina, ali i povodljivoj kolektivnoj svesti pripadnika manjina uteranih u etnocentrične nacionalne isključivosti tipa "jedan jezik, jedna teritorija, jedan narod". Tu se dolazi i do problema tolerisanja kojim se prihvaćanju i opravdavaju stare i nove nepodopštine začete, u ime „viših interesa“, zasnovanih na prekrajanju balkanskih istina, zarad efemernih, prizemnih i sebičnih dostignuća.

U neku ruku, ovo je apel vlaškim intelektualcima, uključiv i one na koje bi se mogla primeniti sintagma da nisu „prodali veru za večeru“, koji ponekad nemaju šta da napabirče ni po sećanju svojih roditelja, koji su i sami već okoštali u prihvaćanju jednog edukativno-mimikrijskog vaspitavanja samozaborava prošlosti svoga etnosa. Bez toga, i bez suočavanja sa jednom nametnutom velikom kulturološkom prazninom, ko će još da se seti da je bilo vlaških knjiga u XVIII veka, kao i vlaških popova na ovom prostoru čak do kraja XIX veka, te uspomena na svetitelje koji su premalterisani krajem XIX veka na crkvama iz ranijih vremena u programiranom brisanju „vlai-zma“ – rečnik je to episkopa Melentija Vujića, koje su podržavale čak i dve krunisane glave. Ili, kako su u tom talasu „prosvećivanja“ Vlaha pokupljene knjige, kaže se čak uz pomoć vojske, u negotinskoj Krajini. Časno je, makar zbog činjenja a ne i zbog krajnjeg ishoda, što su se neke tadašnje državne i konfesionalne institucije pozvale na nezakovitost takvih akata brisanja jedne duhovne zaostavštine, ali se to ipak nije završilo

unošenjem neophodnog reda da s tim prestane. Zemaljski kvazi-demijurzi su to relativno lako umirili i preveli u državno-konfesionalni viši interes.

Što se nije reagovalo do sada, to se može postaviti kao razumno, logično i nepristrasno pitanje? Pa ugrađeni sistem mioritičkog vlašskog fatalizma u mirenju sa sudbinom, što je nekako saglasno i sa hrišćanskom vrlinoim trpljenja i trpeljivosti, za koje nagrada sledi tek na nebu, na onom svetu, činilo je pastoralno-ruralne Vlahе ovoga podneblja pogodnim za navedeni subjektivni ishod, uslovljen objektivnim spoljnim pritiskom. To je podvučeno i onim poznatim ministarskim potezanjem revolvera na jednog vlašskog narodnog predstavnika. Ministar Milan Garašanin, a o njemu je reč, izgleda da nije bio baš uveren u baštinjenje hrišćanske pokornosti i pravde, bez dominacije sile nad skrušenom potrebom i samosvešću drugih i drugačijih. Eto priče o činjenja u ime viših interesa, s kojim su ukinute u začetku vlaške želje i potrebe etničkog razvoja, uz saterivanje u „kozji rog“ ćutnje i trpljenja nepravdi, svojstvene običnom seoskom stanovništvu.

Dakle, pred nama je izazov koji u sistemu novih evropskih vrednosti i široko preuzetih obaveza na evropskom prostoru, uključujući i jugoistočnu Evropu, ne znači gasiti istine, nego traži da se učine ozbiljni naponi da se sačuva ono što se naziva manjinskim i regionalnim jezicima i duhovnim nasleđem. Tu nisu bitna ubeđenja

onih koji su pristalice ili promotori kvazi-dokaza u interesu i s retorikom višeinteresnog, lično benefitnog „neo-patriotizma“. Od takvih samorodnih pristalica naopakog etničkog inženjeringa, u nakaradnom činjenju protiv sopstvenog nasleđa, zaista nema šta da se očekuje. Otuda, put je jasan, ali činjenja nisu, tako da kompromiserski pristupi u tom procesu vlašskog samozaborava može da govori samo o nedoraslosti, primitivizmu i, što da ne, školski i institucionalnom podržanom tematskom neznanju.

Ono što bi se moglo reći o ovoj knjizi je da ona duboko inspiriše, pobuđuje i ohrabruje, pa i usmerava vlaške intelektualce posvećene temi, na činjenja nekih poslenika koji su se sa gledišta i interesa njihove pripadnosti humanističkim naukama, ponešto već uradili još tokom XIX veku. Mislim na zapisivanje, makar preko posrednika, našeg vlašskog nasleđa poput Emila Pikoa, ili direktno dr Stevana Mačaja, Burade, Đorđevića, Đugle, V'lsana, Petrovića i dugih, srpskih i pokojeg inog antropologa, etnonografa i etnologa novijeg datuma, koji ne trpaju tek tako vlaško u srpsko nasleđe, brišući ga trajno i istrajno. U EU se već radi jedan projekat vezan za dešifrovanje vlašskog nasleđa kakav nema svoj pandan u našoj zemlji. U to će, valjda, da se uključi i običajno-tradicionalni vlaški godišnji narodni kalendar, te bogata epiku, lirika, etnomuzikologija, posmrtni rituali, pa i veoma specifično slavljenje „praznika“ – ponegde u istoj kući ih pet-šest takvih blagdana godišnje, koji kod Vlaha nisu

krsne slave preuzete od Srba, kako im se spočitava i nameće, itd.

Ova knjiga bavila se samo sa dva narečja koja pripadaju istom banatskom subdijalektu pa i njihovim prožimanjem na mestu susreta, kod žagubičkog Vrela. To su banatski ravničarski i planinski govori koji se protežu s obe strane Dunava i sustiču se na vodoelnicu dunavskog i timočkog sliva, negde na krovu Homolja. Dottle je doprilo bavljenje autora ovim hvale vrednim trudom i svedočenjem, okonturenim u knjizi. Međutim, ono bogatstvo koje je izvučeno iz zaturene riznice vlaškog nasleđa iz ostalog dela naše zemlje, koje se tradicionalno naziva Timočkom Krajinom, tek će da pokaže i pokaže i ono što je sakrivano iza činjenja onih pojedinaca koji uzimaju sebi za pravo da sebe vide kao meru svelaške sadašnjosti i urušavane prošlosti. Takvi, pritom, postaju i jesu zatočnici populistički dopadljive ideje da se ceo narod može prepakovati i u duhovnom pogledu samo na osnovu ličnog opredeljivanja, dakle „demokratizacijom“ - iz koristi, neznanja, mimikrije, fanatizma, i tako zadobiti u miraz ono što nije njihovo, niti može biti. Priča, nažalost, nosi u sebi i elemente koji, u jednoj humanističkoj etici i profesionalizmu, postaje amoralna svakom intelektualcu po vokaciji. U tome je neobjašnjivo da se ponekad zaboravi nepostojanje institucionalne zaštite, kakvo je trajalo 130 godina u odnosu na vlaški identitet, do ovog vremena otrežnjenja kada se nešto slično dogodilo i događa potiskivanjem i brisanjem

milenijumskog prisustva i čuvanja duhovnosti srpskog naroda na Kosovu.

Vratimo se sada na osvrt o onome što se može povezati sa prostorom sa kojih se, po poznatom izveštaju vojskovođi Eugenu Savojskom iz godine 1722. doseljavao dobrani broj Vlaha (to je tada bio široko usvojen međunarodni naziv ovog široko rasprostranjenog rumunofonskog etnosa, u skladu sa terminologijom na latinskom službenom jeziku habzburške carske kancelarije u Beču), na prostore sa kojih nam danas dosežu ova divna sećanja i svedočenja.

Još u XVI veku su se u vlaškim zapisima (*lingua valachicae*), na početku reči koje počinju sa nazalnim „i“ koristila grafema „î“ u ćiriličnoj verziji. U tom slučaju, to slovo bilo je sa naglašenim širokim gornjim dodatkom koji podseća na šešir. Sa druge strane, glas „j“ savremene ćirilice, u to vreme pisan je sa opšteslovenskim „ѣ“. U jednom uputstvu transkripcije rumunskih tekstova savremenim ćiriličnim i latiničnim pismom namenjenom govornicima suboltensko-muntenskom dijalektu u Krajini 1941. godine, za slučaj glasa koji se beleži sa „î“ predložen je ćirilični lik „и“ a šeširom, a ne „ѣ“, dok je glas „j“ ostao u oba slučaja onakav kakvim ga je još Vuk označio, zbog čega je imao velike neprilike koje mu je činio čuveni sremskokarlovački mitropolit Stevan Stratimirović, koji ga je zbog „j“ u reformisanoj ćirilici optuživao da je špijun svete kurije, odnosno katolika, tj da je izdao pravoslavlje. Pomenuti predlog iz 1941. godine, priznavali to ili ne, dao

je osnovu za kreaciju predloga „vlaška azbuka“ iz 2012. u ćirilichnoj varijanti, sem neadekvatnog unošenja u taj predlog grafeme „ѣ“ = „и/ї“, koje zapravo treba da označi glas = „î“. Napominje se da je pomenuto rešenje pisma iz XVI veka, sačuvano i u ćirilichnim tekstovima kapitalnog lingvističkog leksikografskog dela LEXICON VALACHICO-LATINO-HUNGARICO-GERMANICUM tzv. Erdeljske škole latinista iz 1825. godine, koji je definisao „modum Valachicam linguam“, oslanjanjući se na govore „*Daciae Valachi*“, ali i na govore „*Aurealianae Daciae Valachi*“.

U kontekstu ovog svedočenja zapisanim tekstovima autora ove knjige, koji su dati u primerima vlaških govora južno od Dunava, pomenuti istorijski tragovi ne mogu da se obrišu, pa je dobro što su sačuvani kao etnolingvističko dokumentovanje. Time se čuva jedno važno nasleđe, umesto dominirajućeg rastakanja istorijskih lingvističkih istina. To je razlog da se smatra nepriemrnim da se u konkretnim ćirilichnim tekstovima koristi „ѣ“, pa je predloženo da se zameni sa „и“ sa šeširom.

Sagledavajući ono što je pred nama u ovoj knjizi, sigurno je da će u nekom od narednih izdanja ovog svedočenja o banatskom subdijalektu južno od Dunava, koji su obuhvaćeni u dva vlaška govora prikazana u ovoj knjizi, uključujući i njihovu interferencu u Žagubici, da se unesu neophodna lingvistička tumačenja. Ovde će se nešto tek ovlaš pomenuti. Na primer, moraće da se objasni otkud gubljenje dijaskrutičkih znakova

na „ă“ i „î/â“, a ponekad njihova alteracija $\check{a} > \hat{a}/\hat{i}$ i obrnuto $\hat{a}/\hat{i} > \check{a}$. To svakako treba da se sravnjuje kroz više puta preslušavne zabeleženih kazivanja radi konačne lekture i korekture ovih dijalektalnih tekstova.

Evidentni su zabeleženi oblici određene i neodređene artikulacije (gramatički rečeno: *articolul articulat & articolul nearticulat*) koji se učestano sreću, a moguće je da su iz vremena pre njihovog ujednačavanja u prvim pisanim spomenicima s područja Transilvanije i Banata u XVI veku. To može da pobudi interesovanje za paleolingvističko istraživanje rumunskog pisanog jezika u vreme Moderne, od njegovih početaka na osnovu ovih govornih artefakata na „vlaškom“ prostoru južno od Dunava. Evo nekih primera: „copil-ola” korespondentan je sa *copilul aăla* ili *copilul acela*, „povasta-sta” sa *povestea aceasta* kao određena artikulacija; shodno tome „*asta copil*”, *acest copil*, te „*asta povastă*”, *aceasta poveste* su u neartikulisanoj formi. Na ovom mestu, s obzirom na data rešenja u ovoj knjizi, bilo važno je vezano radi konstatacije da je reč o skoro istovetnoj sintaksi dijalektalnih zabeleženih tekstova kazivanih usmeno i njihove inerpretacije rumunskom savremenom opcijom.

Posebno pitanje je diftongizacija i triftongizacija. To se uočava u dijalektalnoj paremiji *fuok/fok*, *tuoc/toc*, *uom/om*, *uoj/oj*..., ali još više u rečima *voo*, *doo*, *noo* na koje se nailazi u ovim tekstovima, u odnosu na *vuaovouă duao/două*, *noao(noavă)/nouă* itd. Lista je mnogo šira i po

svemu sudeći nije posledica puke interference dva govora koji pripadaju inače istom subdijalektu, pa ni nedovoljno savršenom slušnom organu autora koji su skidali fonografski zabeležene tekstove. To, sa gledišta jednog nelingviste koji potpisuje ove redove, mora da pobudi stručnu pažnju profesionalaca u najužem smislu reči. Naime, diftongizacija ukazuje da fonetizacija vlaških govora nije jednostavan problem, pa i Vukovski fonetski pristup koji je linija manjeg otpora u negovom tumačenju i primeni na romaničke tekstove, u odnosu na promišljanje primene i prilagodljivost APHI/AFI, izgrađenih i/ili dopunjenih kodova.

Ono što se dokumentuje ovim Pologom jeste da o jednoj izuzetnoj, može se ustvrditi, prvoj kulturnoj knjizi o vlaškom nasleđu i narodnoj duhovnosti, osvrt piše tehničko lice. To ima veze sa našim humanističkim disciplinama koje, kada je reč o Vlasima, uglavnom uzimaju zdravo za gotovo plitke komentare iz relativno bliski prošlosti, koji su bili u osnovi pisanih dela (danas su to prepisivački masterski radovi, pa i doktorati, ili kvazi-istine trgovaca ljudskim dušama) sa jasnom orijentacijom protiv „vlaizma“, odnosno kao doprinosi gašenju i prepakivanju vlašskog etničkog i jezičkog identiteta. U tehnici, dakle, u oblasti prirodnih nauka i pristupa, dokazi za neku tvrdnju se evidentiraju, analiziraju, pa tek onda sintetizuju do verifikacije u okruženju. Dakle, istina mora da se utvrdi a ne da se namenski proizvede. Ova knjiga je prošla u ovom prvom pri-

bliženju te pristupe naučnog dekartskog metoda promovisanja istine. Rečju, u tehnici ne postoji „veština mogućeg“ koja se tako lako benefitno plasira u okviru sveprisutnog makijavelističkog načela koji se skriva iza dnevnih promocija „pošteno“ i „pravedno“, a koje je svuda i uvek štetno ako ne služi istini već stalnog delovanja u sitemu vrednosti da „cilj opravdava sredstva“.

Istina je i najveća vrednost ove knjige koja služi na čast njenim piscima, a može veoma da koristi budućima čitaocima i drugim zainteresovanim subjektima angažovanih na odgonetanju i razrešavanju gordijevskog čvora o Vlasima i njihovoj drugosti – jezičkoj i svakoj drugoj meri ovog nesrpskog etničkog entiteta.

Dragomir Dragić

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.135.1(497.11)-93-36:398

821.135.1(497.11)-93-1:398

821.135.1(497.11)-93-84:398

PRĀ valja Kāļuculuj : влашке народне приче и умотворине
за децу. 2 / [приредили] записивачи Источне Србије
Славица Јовић Колеровић, Вића Митровић Митра, Драган
Стојањеловић. - 1. изд. - Рановац : В. Митровић, 2015
(Петровац на Млави :
Стојадиновић). - 205 стр. ; 21 cm

Део текста на срп. језику. - Текст ћир. и лат. - Тираж 500. -
Стр. 3-5: Предговор / Славица Јовић Колеровић. - Стр. 65-
69: Сећање на рај / Dragan M. Stojanjel(ović). - Стр. 195-204:
Prolog / Dragomir Dragić.

ISBN 978-86-911803-2-4

1. Jović Kolerović, Slavica, 1951- [приређивач, сакупљач]

COBISS.SR-ID 219461900